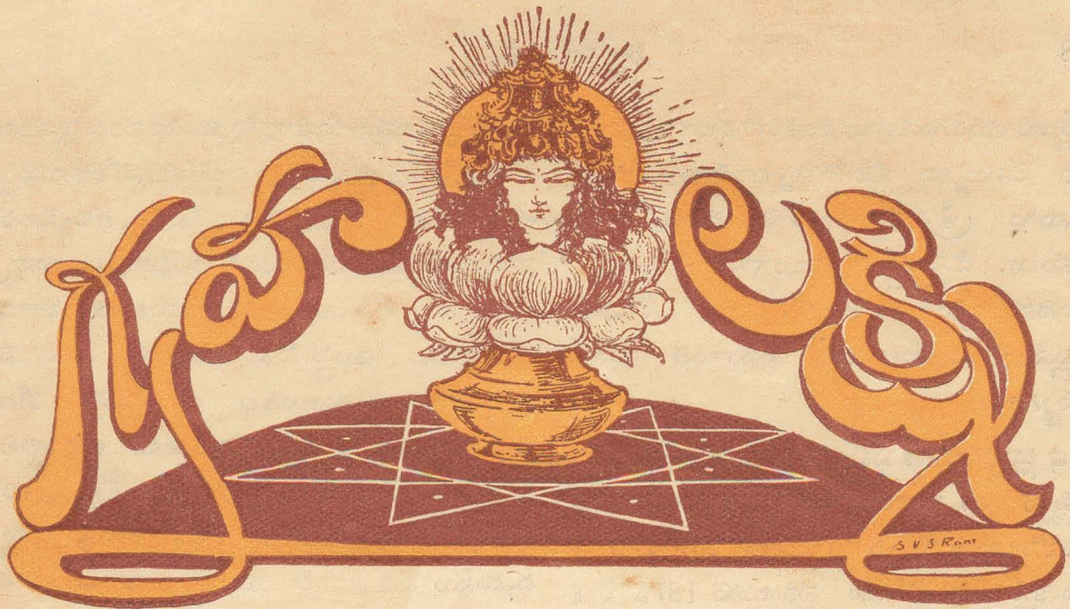

శ్రీమతి జస్టిస్ యం. వి. సుబ్బరాయ సతీమణిగారు

గం॥ భా॥ స॥ వెన్నెలగంటి హనుమాయమ్మగారు

"ఎందరో మహానుభావులు|
అందరికీ వందనము ॥లెందరో॥
*   *   *   *
మానస వనచరవర సంచారము నిలిపి|
ముక్తి బాగుగ బొడగనేవార ॥లెందరో॥
*   *   *   *

—త్యాగయ్య.

ఈమె పుట్టినింటివారు వెలగపూడివారు. ఈ కుటుంబముయొక్క అనాదిస్థావరము నెల్లూరుజిల్లా కోవూరుతాలూకా చెన్నూరు. వెలగపూడివారు వేలనియోగులు. కొంచెము శైవమవలంబించిన స్మార్తపక్షము వారు. అద్వైతాభిమానముఃగలవారు. సదాచార సంపన్నులు. వీరు ఆత్రేయసగోత్రులు. ఉద్యోగధర్మములవలన ఈ కుటుంబమువారు కొందరు కృష్ణా గుంటూరు మండలములలో నున్నారు.

హనుమాయమ్మగారి తండ్రిగారు వెలగపూడి సుందరరామయ్యపంతులు, ఎం.ఎ. బి.యల్., గారు. మద్రాసు యూనివర్సిటి స్థాపింపబడిన తరువాత ప్రథమమున ఎం.ఏ., పట్టమును బొందినది వీరే. వీరి అభిమాన శాస్త్రము గణితము, జ్యోతిషము. హనుమాయమ్మగారి తల్లిగారు నెల్లూరు రంగనాయకులపేట వాస్తవ్యులు, భారద్వాజులు, శ్రీ తల్పగిరి రంగనాయకస్వామివారి గోపుర చిత్రకూటాద్యనేక కైంకర్యములు జేసిన

స్వర్గీయ యరగుడిపాటి వెంకటాచలం పంతులు గారి తమ్ములు నిరతాన్నదాతలు ఆత్యంతికమగు శ్రీరామభజనాతత్పరులు కాశీవాసులు. డిస్ట్రిక్టుమునసబుగానుండి పించను బొందిన స్వర్గీయ యరగుడిపాటి గోపాలకృష్ణమ్మ పంతులుగారి కుమారిత భూదేవమ్మగారు.

ఇట్లుభయతః పవిత్రగోత్రాన్వయములచే నొప్పిన ఈ హనుమాయమ్మగారు గతించిన యువనామసంవత్సర శ్రావణ బహుళ రేవతీయుక్త సిరవారమునకు సరియగు 1875 స॥ ఆగష్టు 25-తేది నెల్లూరు రంగనాయకుల పేటలో మాతామహగృహమున జననమొందిరి. ఆపల యారేండ్లకీమెకొక తమ్ముడును గలిగెను.

ఈమె తండ్రిగారు చెంగల్పట్టు జిల్లా తిరువళ్లూరు డిస్ట్రిక్టుమునసబుగనుండి అకాలమరణము నొందినారు. అప్పటికి వారికి ముప్పదిరెండేండ్లు ఈయాపద సంభవించినంతటనే మాతామహులు ఈమెను ఈమెతల్లిగారిని తమ్ముని నెల్లూరికి దెచ్చుకొన్నారు. నాటినుండియు నీమెయు అమ్మయు తమ్ముడును మేనమామలయొద్దనే యుండిరి.

హనుమాయమ్మగారు పసితనమునుండియు సుకుమారి. కష్టమున కోర్చునది కాదు. తుదకు బడికికూడ పోయియెరుగదు. తన తమ్ముడును మేనమఱందులును చదువుకొనుచుండ, మహామేధాశాలినియగు నీమె వారి సందట నప్రయత్నముగ వారు జదువునదంతయు నేర్చెనది. బ్రాహ్మణులిండ్ల నాడుపిల్లలును మగపిల్లవాండ్రవలె నుండు చోట నూత్నవటువున కుపాధ్యాయుడు సంధ్యావందనము జెప్పుచుండ, వానికి వల్లెకుదిరినోటికివచ్చులోపల మంత్రములన్నియు, తు,చ, తప్పకుండ నాడుపిల్లలకు వచ్చుచుండుటయు తమయన్నదమ్ములు తప్పులుజెప్పిన దిద్దుటయు జూడ వేడుకగను ముద్దుగను ఉండును. ఇట్లుగనె సత్సంప్రదాయములుగల యిండ్లలో వేదపాఠములును కావ్యపాఠములును ఆడపిల్లలకనాయాసముగను అనధీతముగను లిఖితపఠితములవలె లగ్నములై వారివారి భాగోదయము ననుసరించి యుత్తరకాలమున నుపయోగపడుచుండుటయు, ఈ విధమున నొకొక్కయెడ మహాప్రతిభాశాలినియై గొప్ప కవిత్వశక్తిగాని, సంగీతనైపుణ్యము గాని చిత్రకళాప్రావీణ్యముగాని కొందరు స్త్రీలు జూపుట యుకలదు. ఇందు సామాన్యసృష్టి కతీతమగు లమానుష విశేషమేమియు లేదు. ఇట్టి సృష్టిధర్మమును గ॥ హనుమాయమ్మగారి నుండ దనేకుముగ నుండినది. ఆమె కనకాశ్రయములును యట్టివిగ లభించినవి. తండ్రిగారుండగ నీమె చిన్నపిల్లయయ్యును మహాపండితులగు తండ్రిగారి సాహచర్యమున కొంతకుగొంత విద్య లగ్నమైయుండగలదు. వారికిస్త్రీవిద్యాభిలాష్టియు మెండుగనుండినది. ఇక మేనమామల వంశము శిష్టసంప్రదాయమగుటచేతను అచటనిరంతరము దేవతారాధనలు, శ్రీరామోత్సవాదులు, భజనలు, పురాణశ్రవణములు, ఆధ్యాత్మికప్రచారములు పండితగోష్ఠులు, బ్రాహ్మణసంతర్పణ సమారాధనములు విశేషముగ జరుగుచుండినందున ఈ బాలిక కప్రయత్నముగను చిరంతనవాసనా

విశేషముచేతను భక్తిజ్ఞానమార్గములు గట్టిగ పట్టు బడినవి. స్త్రీజనసామాన్యమగు గార్హస్థ్యప్రక్రియలందును ఈమె కడునైపుణ్యము కలిగియుండినది. వినినదియు కనినదియు అట్లెల్ల యామె హృదయఫలకమున చిత్రార్పితమువలె నిలిచియుండును. అప్రస్తుత ప్రశంసంబోనాడె ప్రకృతమున నీమె యెప్పుడు జదివినదియో యెవరియొద్ద నేర్చినదియోగాని సంస్కృతమున దృఢమగు సాహిత్యమును ఛందోవ్యాకరణాలంకారపరిచితియు, బొందినది. ఇట్టి అసదృశప్రజ్ఞావతుల జూచియె కాబోలు కాళిదాసు "ప్రపేదిరే ప్రాక్తనజన్మ విద్యాః" యని స్త్రైణమునకంతయు నిదాన స్థానమై మంగళాకరమైయుండు పార్వతీదేవిని ప్రశంసించియున్నాడు.

శారదాశాసనాపద యుదయింపని యా ప్రాతకాలమున బ్రాహ్మధర్మముల ననుసరించిన యుక్తవయసున నీమెకు మహావిభవముగ వివాహోత్సవము మేనమామలింట జరిగినది. భర్తగారిపేరు. వెన్నెలగంటి నటేశముగారు: హరితసగోత్రులు. ఈమె సంసారమునకు పోయిన కొలదికాలమునకు దైవగతిచే భర్తృవియోగము సంభవించినది.

వైధవ్యప్రాప్తితోటె యనపత్యయగు నీమె కా చిరుతప్రాయమునసె చిరాభ్యస్త వాసనావిశేషముచే భక్తిజ్ఞానవైరాగ్య త్రిపుటి యలవడి బ్రహ్మచర్యమున నీమె జీవితశేషమును హ్రస్వము జేసికొనుచున్నది. ఈమెకు శ్రీగాయత్ర్యనుష్ఠానమున నభిమానమతిశయించియున్నది. అద్వైతానుసంధానమె నియతవ్రతము. పలుమారు మహాయాత్రలు పూర్తిజేసి భూప్రదక్షిణమను యాత్రయును జరిగించుకొనినది. బ్రహ్మకపాలకేదారాది మహాక్షేత్రయాత్రలనెల్ల బూర్తిజేసినది. ఈమె తమ్ముడు వెలగపూడి రామచంద్రరావుగారు బి. ఏ. నెల్లూరుజిల్లాలో తహసీల్దారుగ నుండినారు. ఆతడీమెయెడల మాతృగౌరవమును గురుభక్తిని నెరపుచుండి ఈమె తలపెట్టుకొనిన యాత్రాదులు తీర్థాటనాదుల కెట్టికొదువ లేకుండునట్లును ఈమె సంకల్పించిన దాన ధర్మవ్రతోపాసనా విషయముల నిరంతరాయముగను నెరవేర్చుచుండినాడు. మాతృభ్రాతృవియోగానంతరమునను నీమె "నమేకించిత్" అనురీతిగల మనోధృతియు బ్రహ్మైక్యభావమును దృఢతరముగ స్వానుభవమునకు దెచ్చుకొని వైరాగ్యమూర్తియైయున్నది. ఈమె శ్రీగురుదత్తాత్రేయోపాసకురాలు. ఇందుకు నీమె ప్రతిబింబము నాచ్ఛాదించియుండు శాటియందు "శ్రీదత్తశ్శరణంమమ" యను మహోపదేశ మహావాక్యము నాగరాక్షరముల నామూలాగ్రమద్దకమైయున్నది.

అధీతులగువారి కందరకు బోధాచరణ ప్రచారపాటవ ముండుటలేదు. మహాపండితులు శ్లోకశత్రువులుగనున్నారు. కష్టపడి నైఘంటికపదముల నేరి వాని గణబద్ధము జేసిన నాకవిత్వము గుగ్గుళ్ళలో గులకరాలు బోసినట్లుండును. ఈమెకు సహజపాండిత్యముతోటి సంస్కృతమున మధురమగు కవనశక్తియు ఘటించినది. విశ్వామిత్రప్రోక్తమగు నధ్యాత్మరామాయణమునందలి యుత్తరకాండాంతర్గత పంచమ సర్గయందలి శ్రీరామ

గీతలనియు శ్రీరామ భగవద్గీతలనియు ప్రసిద్ధి గల శ్రీరామలక్ష్మణ సంవాదరూపమగు భాగమునకు నీమె తెలుగున నుత్తమములగు టీకాతాత్పర్యముల రచించినది. ఈమె రచించిన తెలుగు గ్రంథ మదియొకటియె కన్పడుచున్నది. ఈమె పితృజ్ఞాతులు బాపట్లయందు సుప్రసిద్ధులగు ప్లీడరుగనుండిన వెలగపూడి దక్షిణామూర్తి పంతులుగారు ఈ గ్రంథమును 1904 సంవత్సరమున నచ్చువేయించినారు గ్రంథస్థవిషయము దెలియుటకై శ్లోక మొకటియు దానికీమె జేసిన టీకాతాత్పర్యములును ఈక్రింద బొందు పరుపబడినవి.

"అవతారిక.

"సంసారము బుద్ధినిష్ఠమె కాని ఆత్మనిష్ఠముకాదనే విషయమందు అన్వయ వ్యతిరేకములను ప్రమాణముగా జెప్పుచున్నాడు.

ఇచ్ఛాదిరాగాది సుఖాదిధర్మికాః
సదా ధియ స్సంసృతిహేతవః పరే
యస్మాత్ప్రసుప్తౌ తదభావతః పరః;
సుఖస్వరూపేణ విభావ్యతేహినః||"

"టీక:—పరే సర్వసాక్షియగు ఆత్మయందు సంసృతిహేతవః సంసృతి సంసారమునకు హేతవః కారణములగు ఇచ్ఛాది ఇచ్ఛ మొదలగునవియు రాగాది రాగము మొదలగునవియునగు సుఖాది సుఖము మొదలగునవియునగు ధర్మికా ఇట్టి ధర్మములుగల ధీవృత్తయః బుద్ధివృత్తులు సదా కాలత్రయమందునుంగలవు. ఇది ఆత్మకు అన్వయమగును. యస్మాత్ ఏకారణమువలన సుప్తౌ సుషుప్తియందు తదభావతః తత్ ఆబుద్ధివృత్తుల యొక్క అభావతః అభావమువలన ఇది బుద్ధివృత్తులకు వ్యతిరేకమగును. పరః పరమాత్మ సుఖస్వరూపేణ సుఖమాత్రముగా, నః మనకు విభావ్యతే భావింపబడుచున్నాడు. హి ఇది సర్వానుభవ ప్రసిద్ధము. తాత్పర్యము: సర్వసాక్షియగు నాత్మయందు సంసారహేతువులగు సుఖదుఃఖరాగేచ్ఛాదులగు బుద్ధివృత్తులు జాగ్రత్స్వప్నములయొక్క కాలత్రయమందుండగా సాక్షిత్వేన ప్రకాశించియుండుట ఆత్మకు అన్వయమగును. ఏకారణమువలన నిద్రారూపమగు సుషుప్త్యవస్థయందు ఆత్మస్ఫురణ కలిగియుండగా ఇచ్ఛారాగాది బుద్ధి స్ఫురింపమియె బుద్ధివృత్తులకు వ్యతిరేకమగును. అనగా బుద్ధివృత్తులులేని సుషుప్త్యవస్థయందు ఆత్మకు కర్తృత్వభోక్తృత్వరూప సంసారము లోపమిచేత సర్వసంసారంబును బుద్ధినిష్ఠమెగాని ఆత్మనిష్ఠముగాదనెడి యర్థము సర్వలోక ప్రసిద్ధమగునని యభిప్రాయము."

ఈమె రచించిన సంస్కృత గ్రంథములు నాలుగు లభించినవి.

(1) ఈమె గురుస్వాములగు శ్రీశ్రీశ్రీ పరమహంస పరివ్రాజకాచార్యవర్య శ్రీ బ్రహ్మానందసరస్వతీ స్వామివారి పాదుకాపూజనము. ఇది 1916-లో బొంబాయిలో నిర్ణయసాగరముద్రాక్షరశాలయందు నాగరాక్షరములతో అచ్చువేయబడి ఆసంవత్సరమునసె రాజమహేంద్రమునందలి విద్యానిలయమందు తెలుగు అక్షరములందును కూర్పబడినది. దీనియందు ఆ గురుస్వాముల వారి పాదుకాపూజా విధానమంతయు సంకల్పము మొదలు ప్రదక్షిణ నమస్కారములవరకు చెప్పబడియున్నది. శైలిరచనలు దెలియుటకు గ్రంథాంతమందలి యొకధ్యాన శ్లోక మీక్రింద కనపరుపబడినది.

"నిర్బీజాది సమాధిసంస్థితపదం నీవారశూకోపమం
నిష్పాపం నిగమాంతవేద్యనిలయం నిర్లేపకం నిర్గుణం
నిర్ద్వంద్వం నిరుపద్రవాత్మసదనం నిర్వాణదీపం నిజం
బ్రహ్మానందసరస్వతీగురువరం మోక్షప్రదం తంభజే||"

శ్రీ

గాయత్రీస్తవం

పుష్పమాలికా బన్ధం

మహాస్రగ్ధరా వృత్తం

శ్రీమద్గంగాభాగీరథీసమానయా

వెన్నెలగంటి హనుమాంబికయా

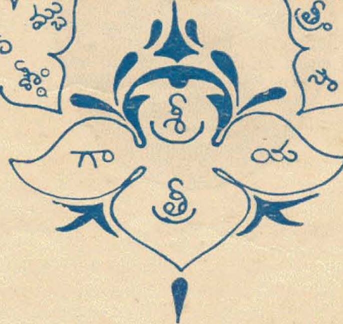
సంగ్రథితం

హంసస్థాం సత్యసన్ధాం మగజగనిగమాధారతారస్వరస్థాం
గాయత్రీం యజ్ఞయజ్ఞాం సురనరవరదాం పంకజాం కమ్బుకణ్ఠీం
సావిత్రీం విశ్వవిద్యాం శ్రుతిమతిగతిదాం దేవసౌవర్ణవర్ణాం
వందేహం దేవదేవీం విమలమణిమయీం కుందసౌందర్యదన్తాం

'గృహలక్ష్మి'

1934

ప॥ కృ॥ ము

గం॥ శ్రా॥ సా॥ వెన్నలగంటి హనుమాయమ్మగారు

గౌ॥ శ్రీ॥ శ్రీ యస్. కే. జి. రామ్యాల్‌గారు

ఈగ్రంథమున ముప్పదిరెండు శ్లోకములును శ్రీ గురుస్వాములవారి యష్టోత్తర నామావళియుం గలవు. ఈనామావళివలన శ్రీస్వాములవారి పూర్వాశ్రమజన్మాద్యాశ్రమస్వీకారానంతర వృత్తాంతమంతయు తెలియగలదు. ఆనామావళి యిట్లుండును.

ఓం మంగళాద్రిమహాక్షేత్ర జన్మస్థానాయ నమః
... షట్సహస్రనియోగాఖ్యాయ నమః
... రాఘవామాత్యనందనాయ నమః
... గోవింద రాడ్గృహాఖ్యాయ నమః
... రుధిరోద్గారి భాద్రపద శ్రీపూర్ణిమాదిత్య వారజాయ నమః
... బ్రహ్మానంద సంస్తుతయే నమః

చరిత్రాంశ విషయములేగాక శ్రీస్వామివారి తపఃప్రభావ ప్రశంసయు ఈనామావళి యందుగలదు.

ఓం అవిద్యావిషయేంద్రియ నిగ్రహాయ నమః
... దత్తోపాసనాతత్పరాయ నమః
... సంప్రజ్ఞాత సమాధిస్థాయ నమః
... స్వాంతర్లీనమానసాయ నమః
... కేశవాది స్వనామాత్మత్రింశద్వ్యత్యుప దేశకాయ నమః

(2) 1920 లో 'శ్రీదత్తపూజా గీతాకదంబం' అను గ్రంథమును రచించినది ఇది బొంబాయిలో నాగరాక్షరములలో ఇందుప్రకాశ ముద్రణాలయమున ముద్రింపబడినది. ఇందు శ్రీదత్తాత్రేయపూజా విధానమంతయు సంస్కృతమున గీతముల(పాటల) రూపమున రాగతాళములతో చెప్పబడినది. ఇందు కొన్ని శ్లోకములు గాక నలువదిరెండు గీతములున్నవి. ఒక్కొక్క గీతమునకును చరణము లనేకములున్నవి. మచ్చునకొక గీతభాగ మీక్రింద జూపబడుచున్నది:—

లాలీ

మధ్యమావతి రాగము—జంపెతాళము

లాలీతి జగు రమరలలనా స్త్వాం దత్త।
నారద స్త్వేకదా శ్రీబ్రహ్మసదసి॥
లోహచణకా భూయ్యషపాక పరిశీలా।
అత్రిజాయా పతివ్రతేతి ప్రశశంస॥ లాలీ॥
శ్రుత్వాథ వాణీ రమోమాతిరుష్టాః।
ప్రేరయంత్యాః పతీన్ తస్యాః సత్వహృత్యై॥
అతిథయో భూత్వాత్రి వేశ్మేత ఊశానగ్నత్వం
భూత్వాద్య నోన్నం ప్రదేహి॥ లాలీ॥
నోచెన్న గృహ్ణీమశాపం దదామ।
శ్రుత్వా తన్మత్వాచ సార్భకవదేతాన్॥
దైవాత్సున్నతీదుగ్ధం తాన్ప్రతిదత్వాడోలికాయాం
సతీస్వాపయదుచ్చైః॥ లాలీ॥

ఈపూజా గీతములందు శ్రీదత్త ప్రబోధము (మేలుకొలుపు) మొదలు ముఖమార్జనాది సమస్తోపచారములును లాలి ముద్రాంతములై వర్ణింపబడియున్నవి. ఈగీతముల బొంబాయి కోస్తాలో దత్తోపాసకులు చాల గౌరవించెదరు.

(3) 1926 లో జగద్గురు శ్రీశంకర భగవత్పాదాచార్య పూజావిధిని నిరూపించినది— ఇది శ్రీకాశీలో జ్ఞానమండలయంత్రాలయమున నాగరాక్షరముల నచ్చువడియున్నది. ఇందును షోడశోపచారపూజావిధి బోధింపబడియున్నది—ఇందలి శ్లోకమొకటి యుదాహరింపఁబడుచున్నది:—ధ్యానం

"భాష్యం వామకరే నిధాయ పరత శ్చిన్ముద్రయా ప్రాక్కుండీవర దండశిష్య సహితం [బోధితం।
పద్మాసనస్థం ప్రభుం।
ఫాలే భస్మధరం సుధాకరనిభం రుద్రాక్షహారా న్వశే
శ్రీమచ్ఛంకరపూజ్యపాద మనిశం ధ్యాయామ్యహం సద్గురుం॥

ఈగ్రంథమున శ్రీశంకరాష్టోత్తరమును గూడ జెప్పినది. ఈనామావళియందు శ్రీమదాచార్యులవారి చరిత్రసంగ్రహ మిముడి యున్నది—ఈనామావళి గాక ఈగ్రంథమున ధ్యానావాహనాది నమస్కారాంతముగ ఇరువది శ్లోకములుగలవు.

(4) 1933 నందు లోకోత్తరమగు శ్రీశంకర భగవత్పాదాచార్య సహస్రనామావళిని మున్నూట ఇరువదితొమ్మిది యనుష్టుప్పులపై జెప్పినది. ఈ శ్లోకముల ననుసరించి ఓంకారపూర్వక నమోంతములగు 1031 నామములున్న విభక్తములయియున్నవి—ఈ సహస్రనామావళి శ్రీవిద్యారణ్య కృతి శంకర విజయాదిగ్రంథములపై నాధారపడియున్నది. శ్రీజగద్గురు చరిత్రయంతయు ఈనామావళి యందు విపులముగ వివరింపబడియున్నది—ఈ సహస్రనామస్వరూప సంభావనకై స్థాలీపులాకన్యాయమున గొన్నిట నిక్రింద గననగు:—

ఓం శుద్ధాద్వైత మతోద్ధర్త్రే నమః
... శివదేశిక నందనాయ నమః
... ఆర్యాంబాహస్త భూషణాయ నమః—
... బ్రహ్మసూత్రజ్ఞాయ
... ద్వాత్రింశదబ్దాయ—
... మాత్రాకాంక్షిత దేహాంతసంస్కారకృతి నిశ్చయాయ—
... విష్ణుపాదాది కేశాంతవర్ణన స్తవకారకాయ
... శివపాదాది కేశాంత వర్ణన స్తవకరాయ
... జితశంఖరథాంగాంకాయ—
... ఆసేతు శివశైలాంత బ్రహ్మవిద్యాప్రచారకాయ
... సత్యమద్వైత మిత్యూర్ధ్వబాహూద్బోధన నిశ్చలాయ—

శైలికొరకొక్క శ్లోకముజాలును:—

చిత్తవ్యాఘ్ర మదధ్వంసీ మనోమర్కటసూదనః।
మోహగ్రహ మహామంత్రో మూలాజ్ఞానగజాంతకః॥

శ్రీశంకరావతారకాలము క్రీ॥శ॥ దాదాపు 800 అని బహుమతమైయున్నది—కాల మెద్దియైనను ప్రథమ జగద్గురువులును వైదిక మతోద్ధారకులును నిజతత్త్వ ప్రకాశకులును నగు వీరి పూజావిధానమును నామావళులును క్రీ॥శ॥ ఇరువదియవ శతాబ్దమున నీవర కిహానుము సంగ్రాహ్యంతము వేచియుండ వలసియున్నది. ఈకీర్తి నెల్లూరికిని యారు వేలవారికిని శ్రీప్రతిభకును యుద్దేశింపబడి నట్లున్నది. జగద్గురువులవా రాంధ్రదేశ దిగ్విజయము జేసినపుడు ఆఱువేలమంది నియోగి శాఖవారు (ప్రాయికముగ గ్రామకరణములు దేశపాండ్యాలుగ నుందురు) శ్రీమదాచార్య శిష్యత్వమంగీకరించి తన్మతానుష్ఠానతత్పరులై శపథముల బూనినటులను అందుచేత ఈశాఖకు 'ఆరువేలవారు' అను సంకేత మేర్పడినటులను యొక యైతిహ్యమును గలదు. ఇది నిజమైనను కాకపోయినను చింతలేదు. ప్రస్తుత గ్రంథకర్త్రి ఈశాఖ లోనిది.

నామావళింగూర్చి దెలుపదగు గొప్ప విషయ మింకొకటిగలదు. గ్రంథము పూర్తియైనపిదప దీని నామె శ్రీబ్రహ్మానంద సరస్వతీ స్వాములవారి కప్పగించినది. సమీకరణముకొరకును శ్రీమచ్ఛృంగగిరి పీఠాను మతికొరకును దానిని వారు శ్రీశృంగేరి మహాస్వాములవారి సన్నిధానమున జేర్చిరి. అంత నచట పండితోత్తములు దీనింజూచి విస్మయ

మంది తామొక సహస్రనామావళిని రచించిరి. దానియందు 372 శ్లోకములును 1010 నామములును గలవు. ఈ రెండు సహస్రనామగ్రంథములను శ్రీబ్రహ్మానంద సరస్వతి స్వాములవారి యభిమాన పూర్వకముగ శ్రీకాశీలోని రామఘట్టమందుండు 'హితచింతక యంత్రమున' యథాగపద్యముగ నచ్చొత్తింపబడినవి. హనుమాంబా విరచిత గ్రంథమునకు శ్రీబ్రహ్మానందులవారు వ్రాయించిన పీఠికయందును కేవల సంస్కృతాత్మకముగు నీవాక్యముగలదు.

గ్రంథోఽయం పూర్వవిరచితోఽపి గురుభక్తివిశేషేణ శ్రీశృంగగిరిపీఠాస్థానపండితవరవిరచిత సహస్రనామావళీగ్రంథం ప్రథమతో ముద్రాపయిత్వా తదనన్తర మిమం గ్రంథం ముద్రాపితవానస్మి। శ్రీమదాచార్యపాదానాం పూజావిషయే అపూర్వమిమం గ్రంథ ముపయుంజానాః భక్తాః గురుభక్త్యా పురుషార్థభాజో భవన్త్విత్యాశాస్మహే

ఇందు శృంగగిరి పండిత న్యూనాధికతా విచారలేశ మేమాత్రమును లేదు. శ్రీజగద్గురువులవారి యారాధనయే ప్రధానప్రయోజనము.

గ॥ హనుమాయమ్మగారి గాయత్ర్యభిమానము పూర్వగ్రంథమునసూచింపబడియె గాయత్రీదేవి నుద్దేశించి ఈమె యనేక గీతములు స్తోత్రశ్లోకముల రచియించి యుండి నటులను అవి యచ్చునకై కాశీక్షేత్రమున శ్రీగురుస్వాములవారియొద్ద నున్నట్లును తెలసినది. అవియు త్వరలో యచ్చుపడ వచ్చును. పోయినసంవత్సరమున నీమె శ్రీగాయత్రి స్తోత్రశ్లోకమొకటి స్రగ్ధరావృత్తమున పుష్పమాలికా బంధరూపమున కూర్చినది. అదిస్థలాన్తరమున గననగు.

శ్రీబ్రహ్మానంద సరస్వతీ స్వాములవారి లోకహితచింతచే జగద్గురు శ్రీశంకరాచార్యులవారి యవతారోత్సవము లిటీవల గ్రామగ్రామమునను స్మార్తజన మాచరించుచు నారాధనము గురుపూజాదికములు జేయించుచున్నారు. ఆంధ్రదేశమున నీ గురుపూజావ్యాప్తి ఎక్కువగనున్నది. శ్రీదత్తాత్రేయోపాసకులును యెక్కువ యగుచున్నారు. ఇట్టి సందర్భములలో గ॥ హనుమాయమ్మగారి గ్రంథములు తెలుగు అక్షరముల నభిరుచిగలిగియుండిన ఆంధ్రదేశమున నత్యంతోపకారములుగ నుండును. ఆంధ్రేతరమండలములందును ఆంధ్రాక్షర పరిచితి గలవారు బహుజనముగలరు. అట్టి వారికిని నివి యుపయోగింపగలవు. కాబట్టి ఈగ్రంథముల తెలుగు అక్షరముల నచ్చువేయించి సులభ క్రయమునకు దొరకునటుల చేయుట లోకోపకారముగ నుండగలదు. ఈయుపకార నిర్వహణదక్షులు శ్రీబ్రహ్మానంద సరస్వతి స్వాములవారె యనిజెప్పిన కేవల స్తవమాత్రము గాక యథార్థమును అయియున్నది.

స్తుతి వాక్కులు

శ్రీమతి మల్లాది రాజ్యలక్ష్మిగారు

ఆర్తత్రాణపరాయణా! సృష్టి స్థితిలయకారణుడవై సర్వభూతాంతరాత్ముడవై ఆదిమధ్యాంతరహితుడవై చిత్స్వరూపుడవై నిత్యానందస్వరూపుడవై అఖండతేజోమూర్తివై అవ్యయుడవయ్యు మాయామానుషలీల గైకొని రఘువంశపయోధిరాకాశశాంకుడవై కౌసల్యాగర్భశుక్తిముక్తాఫలమవై పితృవాక్యపరిపాలనాదక్షుడవై మౌనిజనహృదయాభిరాముడవై అహల్యాశాపవిమోచనుడవై దైత్యజనభంజనుడవై ఏకపత్నీవ్రతుడవై నెగడి తోడిమానవలోకమును కృతార్థతనందించిన భవత్కృపావిశేషము వర్ణనాతీతము. జగత్పితా! సీతామనోహరా! పాపాత్మనని యెంచక త్వదీయ పాదభక్తిమరందమును గ్రోలయాచించు నీ దీనురాలిపై నొక్కింత కరుణాకటాక్షవీక్షణముల బరపి నా మనోరథమును దీర్ప ప్రార్థించుచుంటి. అక్కటా చిత్తమా! అడియాస నొందనేల. యోగిజనహృదయ దుర్లభుడగు నా పరమాత్మయేడ! సంసారతమోంధకారమున పరిభ్రమించు అజ్ఞానహృదయమేడ! పయోధిపల్వలంబులరీతి నొప్పు అరిషడ్వర్గంబుల జయించి కేవల సత్వగుణోపేతనై యింద్రియనిగ్రహంబొనరించి విషయవిరక్తనై సన్మార్గగామినై అనన్య భక్తియుక్తనై నగాని ఆపరాత్పరుని జేరు సర్వాంత నీకుగలదా! అహంకార మమకార విశిష్టనై సర్వభూతసమత్వమన నేమో తెలియజాలక కామ్యకర్మంబుల నొనరించుచు దేహాత్మభావనచే భేదబుద్ధి గలిగియుండు పర్యంతము నా చిదానంద స్వరూపుని మహిమాలేశమైన తెలియజాలవని ముమ్మాటికి నమ్ముము. ద్రౌపదీ మానసంరక్షణా! దీనాతిదీననై సంతతము త్వదీయమూర్తివిశేషమును ధ్యానించి ప్రార్థించుచుంటి. దయానిధీ! భక్తజనపాలకబిరుదు సార్థకతనొందుసమయమిదే! రక్షించినను భక్షించినను నాదిక్కు నీవేయని ముమ్మాటికి నమ్మితి. గజేంద్రవరదా! ప్రహ్లాదరక్షకా! మాంపాహి. మాంపాహి.

పద్మిని

పి. వి. రామచంద్రమూర్తిగారు బి. యే.

మేవారురాజ్యమును రాణా భీమసింహుఁడను రసపుత్రవీరుఁడు పాలించుచుండెను. భీమసింహుని రాణి పద్మిని. పద్మిని నిరుపమాన సౌందర్యవతి. ఆమె ముఖలావణ్యము వర్ణనాతీతము. ఆమె నయన కాంతిముంగల నక్షత్రములెల్ల వెలవెలఁబోవును. ఆ కోమలాంగి యవయవములెల్లఁ బుష్పదళములకన్న నతి సుకుమారములైనవి. ఆ పల్లవాధర రదనములు ముత్తియములకన్న ధవళములై యొప్పెడివి. ఆమె కోమలకరద్వయము తామరసపుష్పముల యాకృతిని దాల్చెను. పద్మిని రూపవతిమాత్రమే కాక సుగుణ ఖనియై నారీలోకమునకెల్ల మార్గదర్శినియైయొప్పెను.

ఆ కాలమున ఢిల్లీసింహాసనమును అల్లాయుద్దీన్ అధిష్ఠించెను. అతఁడు రాజపుత్రుల పీచమడచి హిందూదేశమున నేకచ్ఛత్రాధిపత్యము వహింపఁజూచుచుండెను. తదుద్యమమున నాతఁడు నిమగ్నుఁడై యుండ నొకనాఁ డాతనికి మేవారు రాణి యద్వితీయ సౌందర్యమునుగూర్చి తెలియవచ్చెను. నాటినుండియు ఢిల్లీపాదుషా తన యంతఃపురమునువీడక రాత్రింబవల్లా సౌందర్యరాశి పద్మినినిగూర్చి తలపోయఁజొచ్చెను. చక్కని చుక్కలని పేర్వడ్డ యంతఃపుర నారీమణు లెందఱో చక్రవర్తికిఁ గలరుకాని వారందఱు నాతని కరుణాకటాక్షవీక్షణము లెన్నఁడు దమపైఁ బఱుపఁబడునో యని యెదురుచూచుచు నాతని చిత్తము నాకర్షింప నహర్నిశమును బాటుపడుదురు. కాని యసమానలావణ్యరాణి యగు పద్మిని యాతని చేతోవీధిని బ్రవేశపెట్టఁబడినది మొదలాతఁ డంతఃపుర కాంతలపై దృష్టి మరల్పఁ జాలకుండెను.

పాదుషా సైన్యములన్నియు మేవారునకు రాజధాని యగు చిత్తూరును ముట్టడించినవి. ఆ తురుష్కుఁడు పద్మినిని దనకు వశము చేసినయెడల తన సైన్యమునంతను మరల్చికొనిపోదునని రెండుపర్యాయములు భీమసింహునకు వార్తనంపెను. ఆ నీచుని యుద్దేశమును గ్రహించిన ప్రతి రాజపుత్రుని యొడలును భగ్గుమని మండఁజొచ్చినది. రాజపుత్రులెల్ల రెట్టి ఘోరమరణమునకైన వశులగుదురుకాని అట్టి దారుణకార్యమునకు మాత్ర మొడిగట్టఁజాలరు. అల్లాయుద్దీనుని దుర్మార్గమును దలఁచుకొన్నకొలఁదిని రాజపుత్రుల పౌరుష మెక్కుడు కాఁజొచ్చినది. ఆ పౌరుషమే దండెత్తివచ్చిన కరకుతురకల నొక్కయడుగైన ముందునకు రానీకుండఁజేసినది.

ఇట్లు చిత్తూరుకోట శత్రుసేనాపరివృతమై యున్న సమయమున లోనఁ బద్మిని యధికమగు నాందోళనకు లోనయ్యెను. ఆమె మానసమును గుదురుపఱచుకొనఁ బ్రయత్నించుచుఁ దన్ను జుట్టియున్న యున్నతవంశ సంజాతలగు నబలాజనమును ప్రాచీన గ్రంథరాజములఁదెచ్చి 'రసపుత్రవీర్యమునుగూర్చి చదువు'డని యానఁబెట్టును. రాజపుత్రుల శౌర్యమును జాటు పాటల వినఁగోరును. ఒక్కొకప్పు డా సాధ్వి యొంటరిగఁ దన సౌధమునకు ముంగలిభాగమున నెద్దియో యోజించుచుఁ బచారు సేయును. ఒక్కొకప్పు డేమియుఁ దోపమి, మెట్లు దిగివచ్చి, పొంత నున్న సరసిచెంత కేగుదెంచును. మరియొకప్పుడు తన భవనమందలి యున్నత శిఖరము నెక్కి నిలువఁబడి దూరముననున్న పర్వతపంక్తులపై దృష్టి సారించును. ఒక్కొకప్పు డా యబలహృదయమున నతి విషాదకరములును భయంకరములును నగు తలపులు ప్రవేశించును. ఒక్కొక తఱి నాకాంత కోటను జుట్టియున్న యాపచ్చికబయళ్లన్నియు రసపుత్రవీరుల శోణితముచే నింపఁబడుచుండఁ గ్రూరులగు తురుష్కుల జయధ్వానములు వినవచ్చుచున్న ట్లూహించును. అంత నొక్కమాఱుగా నామె నేత్రము లెఱ్ఱఁబారును. ఆమె హస్తములు ముకుళింప నామె పిడికిలినెత్తి శత్రుసేనావాహిని కెదురుగానొడ్డి 'కానిండు. రాణా భీమసింహునిసతి మేనఁబ్రాణము

లున్నంతదనుక నీ తురుష్కునకుఁ జిక్కఁడు.' అని పలుకును.

అల్లాయుద్దీనుఁడు చిత్తూరును ముట్టడించి చాల కాలము గాఁజొచ్చెను. పద్మినిం జూడ పాదుషా కన్నులు కాయలు కాచుచుండెను. రాజపుత్త్రులు లొంగు విధాన మాతనికి గోచరమగుటలేదు. తుద కాతఁడు విసిగి, రాణా కిట్లొకమాఱు వార్తనంపెను. సౌందర్యతిలకయగు పద్మిని నొక్కమాఱు తిలకింప నిచ్చినఁ దనసైన్యముంగొని మరలిపోదునని యాతఁడు తెలియఁజేసెను. 'రాజాంతఃపురవాసిని యగు నా వనిత యన్యునికంటఁ బడనొల్లదని మీరు సంకోచించిన యెడల నామె ప్రతిబింబమును దర్పణమునఁ జూపినఁ జాలును. నేను సంతుష్టుఁడనై మరలిపోదు' నని యాతఁడు పలికెను. ఇట్టి ప్రార్థన కియ్యకొన్నఁ దప్పేమి లేదనియు, నంత వినయముగఁ గోరిన పాదుషా వేడికోలును దిరస్కరించుట పాడిగాదనియు యోజించి రాణా భీమసింహుఁడు 'వల్లె' యనెను. అల్లాయుద్దీనుఁడును ననుమాన మొదవకుండఁ గొలఁది పరివారముతో జిత్తూరునగరమును బ్రవేశించెను. పద్మినీప్రతిబింబము కొన్ని క్షణములా యవనుని నయనములకు విందొనర్చినది. పాదుషాయును నా దృశ్యముంగాంచఁ దనజన్మ ధన్యమయ్యె నని వెలిపుచ్చుచు, మైత్రిఁ బురికొల్పు వాక్యము లెన్నియో పలికి సెలవు గైకొనిపో నుద్యుక్తుఁడయ్యెను. రాణాయును దన నగరు కతిథియైవచ్చిన పాదుషాను కోట వెలుపలవరకును సాగనంపఁబోయెను. తురుష్కప్రభువును రాజపుత్రవీరునితో దియ్యని పలుకులఁ బలుకుచుఁ గొంపోయెను. కాని యల్లాయుద్దీను పయోముఖవిషకుంభము. నమ్మినవారి గొంతుక గోయుటకు వెనుదీయువాఁడు కాఁడు. ఏమియు ననుమానింపక దన్ననుసరించివచ్చు రాణాను ద్రోహ మొనర్చి బందీగాఁగొనిపోవ సుల్తా నీవరలో నచటఁ గొందఱ సైనికుల దాఁచియుంచెను. వారలును ప్రభుని కనుసన్నగొని, ఖడ్గపాణులై ముందరి కేతెంచి, తెల్లబోయి నిలువఁబడిపోయిన రాణాను, ఆత్మరక్షణార్థమై నిజకృపాణము నొఱనుండి పెఱుకు కొనుట కాతని కవకాశ మియ్యకయే బంధించివైచి సుల్తాను గుడారమునకుఁ గొంపోయిరి.

ద్రోహియగు సుల్తాను తన పన్నాగము సఫలమైనం గల కెంతయు సంతసింపఁదొడఁగెను. ఆతఁ డనుచితమని దలంపక 'నీభర్తకు బంధవిముక్తి కలుగఁ జేయఁ గోరెదవేని, నీవు నా గుడారమున కేగుదెంచి, నివసింపవలసి యుండు'నని పద్మిని కొకలేఖను వ్రాసి పంపెను.

ఆలేఖను జదివినప్పుడు పద్మినికిఁగలిగిన యాగ్రహమునకు మేరలేదు. తననాథు నక్రమముగాఁ జెఱఁబట్టుటయేగాక, క్రొవ్వి, తన కట్టి లేఖను వ్రాసి తన్నవమానించిన సుల్తానుపైఁ 'నేను బగదీర్చుకొనక మాన'నని యామె ప్రతినఁబట్టెను.

పద్మిని భువనైక సుందరియనియు, సుగుణ ఖని యనియుఁ బేర్కొనబడినది. ఆమె యతిమేధావంతురాలు. ఆమె తననాథుని శత్రువునుండి తప్పింపఁగల యుపాయము నన్వేషింపదొడఁగెను. తన్నవమానించిన పాదుషాకుఁ బ్రతీకారముఁజేయు టెట్లని యోజింప మొదలిడెను.

అనతికాలముననే యామె కాలోచన తట్టినది. మఱుక్షణముననే పాదుషా జాబునకు సమాధానము పంపఁబడెను. 'నేను మీయాజ్ఞప్రకారము మీసన్నిధి కేతెంచుటకు సంసిద్ధురాలను కాని, మహారాణావారి పత్నినై మెలఁగియుంట గ్రహించి, నా కుచితమగు పరివార జనమును వెంటబెట్టుకొనిరా ననుజ్ఞ యియ్యవలెను' అని యాయుత్తరమున లిఖింపఁబడెను.

పాదుషా యానందమునకు మేరలేదు. తుద కామె యింత సులభముగ వశమగునని యాతఁ డనుకొనలేదు. ఎన్నియో హిరణ్యాక్షవరముల నడిగికాని తన గుడారమున కామె రాఁ బ్రయత్నింపదని యాతఁ డుద్దేశించెను. కాని యామె వెలిపుచ్చిన కోర్కె యతి సులభముగఁ దీర్చఁదగినది. పరివారజనమును గూడ దెచ్చుకొనుటకుగదా ఆమె యనుమతి వేడి

నది! ఆప్రార్థన కియ్యకొన్నఁ బ్రమాద మేమియు లేదు. అతఁ డింతకు మున్నెన్నియోమార్లు దిగ్విజయములఁ గాంచెను. కాని యిట్టి యానంద మాతని కీవరలో లభించలేదు. నే డాకరినుని హృదయ మతిత్వరితముగఁ గొట్టుకొనసాగినది. పద్మిని చేఁజిక్కనున్నది. ఆమె తన యంతఃపురమున బంధింపఁబడును. పిమ్మట మేవారు రాజ్యమును వశము గావించుకొనుట కొక్క క్షణముపట్టును.

అల్లాయుద్దీను పద్మిని కప్పుడే సమాధానము వ్రాసి పంపెను. ఆమె తనకుఁగల వనితాజనమునంతను పరివారముగఁ దెచ్చుకొననచ్చును. పాదుషాయొక్క గుడారమును జేరినప్పు డామె రాణాపత్ని కుచితమగు స్వాగతమును బొందఁగలదు.

మోహాంధుఁడగు సుల్తానుని జాబు గాంచినపుడు, పద్మిని ముఖమునఁ జిఱునగవు మొలకలెత్తెను. పద్మిని 'యేడునూర్ల పల్లకీలు, ఢిల్లీనగరమునకు బోనున్న తన్ననుసరింపవలయు'నని యాజ్ఞయిడెను. వాని నధిరోహించి, ఢిల్లీనగరమునకు రావలెను. ఘోషాపద్ధతుల కెట్టి లోపమును జరుగకుండఁ బ్రతి పల్లకీయును జక్కగా నలంకరింపఁబడవలెను.

రాణి యనుజ్ఞప్రకార మేడువందల పల్లకీలును తయారు గావింపఁబడినవి. ప్రతి పల్లకియును దట్టమగు తెరలతో నింపఁబడినది. కాని యాశిబికలయందున్నవారు రాణివాసపు స్త్రీలు గారు; ఉక్కుతునకలవంటి రాజపుత్రయోధులు. ప్రతి పల్లకియును వాహకులువలె మాఱువేషముల ధరించిన యార్గురు సైనికులచే మోయఁబడెను. పద్మిని నగరును వీడనే లేదు. ఆమె యంతఃపురప్రాసాదమున నతినిగూఢముగ వసించెను. విశ్వసనీయులగు కొందఱు సేవకులకు మాత్రమే తెలియును. చిత్రవిచిత్రములుగఁ బహువిధముల నలంకరింపబడి, యతి వైభవముతోఁ దులతూఁగుచున్న బంగరు పల్లకీ యొకటి మధ్యగాఁ బోవుచుండెను. రాణి యాపల్లకియందు గలదని ప్రజలు దలంచిరి. ప్రభుభక్తి విశ్వాసములుగల జనులెల్ల రా పల్లకీల పంక్తిని గాంచి, రాజపుత్ర ధర్మమును నేలఁగలిపి, వశమగుచున్నదని తలచుచు ఖిన్నులుగాఁ జొచ్చిరి. ఆపల్లకీలన్నియు నతివైభవముతో పాదుషా గుడారప్రాంతమునకుఁ జేరుచున్నవి ఆశిబికాసముదాయమును గాంచినప్పుడు సుల్తాను హృదయమున నెట్టి యనుమానమును జనింపలేదు. 'కీరము చేఁజిక్కిన'దని యాతఁ డువ్విళ్లూరఁజొచ్చెను. 'ప్రప్రథమమున నామనోభీష్టము నెరవేరవలె, అనంతరము రాణా విడుదలంగూర్చి యోజించవచ్చు'నని యాతఁడు తలపోసెను.

పాదుషా హృదయము వేగిరపడఁజొచ్చెను. పల్లకీలన్నియుఁ దురుష్క సేన కనతిదూరమున విడిసియున్నవి. పద్మిని తనయొద్ద కేగుదెంచుటకేల జాగు చేయుచున్నదని యాతఁడు ప్రశ్నించెను. అందులకు సమాధానముగ నాతని కొకవార్త వచ్చినది. పద్మిని రాణాతో నొక్కమారు ప్రసంగించి, కడసారి యాతని సెలవుగైకొని వత్తునని కోరుచున్నది. పాదుషా యందుల కియ్యకొనెను. రాణా భీమసింహుఁడు విడుదల గావింపఁబడెను. ఆదంపతుల ప్రసంగమున కొక్క యరగంట మాత్రమే వ్యవధి యీయఁబడినది. రాణా యాబంగరు పల్లకీయందుఁ బ్రవేశించెను. ముప్పది నిముషము లొకదాని నొకటి త్రోసికొనుచు గడిచిపోయినవి. అల్లాయుద్దీను తన గుడారమున వేచియుండెను. గంటయైనది. అల్లాయుద్దీ నింక నోరిమి వహింపఁజాలఁడు. అతఁడు 'తత్ తక్షణమే పద్మినిం గొని తెం'డని యానతిచ్చెను.

ఆబంగరుపల్లకీ యదృశ్యమయ్యెను. మోసము జరిగెనని సుల్తాను గ్రహించెను. రాణా భీమసింహుఁడు సతినిజూతునను మిషతో దప్పించుకొని జవనాశ్వము నొండెక్కి, సుల్తాను కన్నుదెఱచు సమయమున కప్పుడే చిత్తూరు మార్గమును బట్టి సగము దూరముపోయెను.

వనితయొకర్తె తన్ను వంచించినదని సుల్తాను దెలిసి కొన్నపుడాతని కత్యాగ్రహము కల్గెను. అతఁడు 'రాణాను బట్టి తెండ'ని యాశ్వికదళము నొకదానిని బంపెను. పల్లకీలందు వచ్చిన రాజపుత్త్రవీరులును, సైనికులును, నాతురుష్క సైన్యము నడ్డగించి, వారికిఁ కొంచెమాలస్యమును గలుగఁజేసి రాణాకు చిత్తూరును జేరుట కవకాశమియ్యఁ జూచిరి కాని వారందఱును గదనమున హతులైరి. తార్తార సైనికులును రాణాను బంధించి తెచ్చుటకుఁబోయిరి. రాణాభీమసింహుని హయమతిరయమునఁబోవుచుండెను. చిత్తూరు దుర్గమాతని దృష్టిపథమునకే తెంచెను. శత్త్రుసైనికులును పరుగుపరుగున నతని సమీపించిరి. దుర్గరక్షకులు బురుజులపై నిలువఁబడి హెచ్చరించుచుండిరి. అతి సాహసియు మహాపతివ్రతయునగు పద్మిని రాజనగరునఁబతికై యెదురు చూచుచున్నది. తార్తారి సైనికు లశ్వముల చబుకులతోఁగొట్టి పర్వెత్తించుచుండిరి. దుర్గకవాటము దెఱవఁబడినది. శరవేగమున భీమసింహుని తురంగములోనికిఁ బర్వెత్తి యదృశ్యమైనది. మరుక్షణముననే తురుష్కులును గోటగుమ్మమును జేరిరి. కాని 'ఢామ్'అను శబ్దముతోఁ దలుపులు మూయఁబడినవి.

అంతరాజపుత్త్రులకును దార్తారులకును రణమయ్యెను ఇరుకెలంకులవారును జయమో లేక మరణమో యన్వేషించుచు యుద్ధమునకు దిగిరి. కోటపరిసరము లన్నియు రక్తమయమయ్యెను. నాడు రాజపుత్త్రి యోధులెందరోహతులైరి. తురుష్క సైన్యము రసపుత్త్రి సైన్యముకన్న పదిమడుంగులున్నను శౌర్యనిధులగు రసపుత్త్రులు తురుష్కులనొక్క యడుగైనను ముందునకు రానీయరైరి. నాఁడు రసపుత్త్రులెల్లఁ దమరాణి మానమును గాపాడఁబోరుచు నసమానపరాక్రమమును జూపిరి. సూర్యుఁడు పశ్చిమాద్రిఁ జేరకమున్నె దుర్గరక్షకులెందరో మడిసిరి. సైన్యమంతయు మూల్గులతో నిండెను. అయినను దుర్గమువూత్ర మల్లాయుద్దీను సేనకుఁజిక్కలేదు. ఫాదుషాయును జాల సైన్యమును గోల్పోయెను. హతశేషులేమియుఁజేయఁ జాలక తిరిగిపోయిరి. ఇట్లు రాజపుత్త్రులు దమ యసువులుఁ గోల్పోయియుఁ దమరాణి పద్మిని మానమును గాపాడఁగలిగిరి.

అల్లాయుద్దీను పద్మినిచే వంచింపఁబడినాఁడు. చిత్తూరు దుర్గమునైనను వశముఁజేసికొనలేక పోయెను. అతఁడప్పటినుండియు రాత్రింబవళ్ళు నిద్రాహారములు లేక రాజపుత్రులపై బగదీర్చుకొనుటకై యుపాయముల వెదకుచుండెను.

కాని యాతనికిఁ బద్మినిపైఁగల మక్కువ నానాటి కభివృద్ధిగాఁజొచ్చెను. ఆమె నెటులైనవశము చేసుకొనక తప్పదు. సుల్తా నందులకై క్రొత్తసైన్యములఁ జేర్చఁదొడఁగెను. పదునూఱు వర్షములిట్లు గతించినవి. అప్పుడాతఁడు తనగొప్పసైన్యమునుగొని చిత్తూరు దుర్గమును వశముచేసికొని పద్మినింగొనిపోగృతనిశ్చయుఁడై దండెత్తిపోయెను.

ఈవఱలో జరిగిన యుద్ధమువలన గల్గిన సంక్షోభమునుండి రసపుత్రులింకను గాలుసేతులకూడఁ దీసికొనలేకపోయిరి. పాడైన దుర్గప్రదేశము లింకను బాగుచేయఁబడలేదు. వారు సేననుగూడ పూర్తిగాఁ బ్రోగుచేయఁజాలరైరి. అట్టి సమయమున నినుమడించిన క్రోధముతోనుఁ బట్టుదలతోను పాదుషా యసంఖ్యాకమగు దళమునుదెచ్చి చిత్తూరును ముట్టడించెను. రాజపుత్రులెప్పటివలెనే శౌర్యాగ్నిని గురిసిరికాని ఎన్నటికిని తఱుగని యాతురుష్కసైన్యమును తఱుమ నిశ్చయించుట వృథాప్రయాసము. తార్తారసైనికులకు దుర్గముయొక్క దక్షిణభాగము వశమైనది.

పద్మిని రాజనగరున నిలువఁబడి యుద్ధమును పరికించుచున్నది. దక్షిణమున దుర్గము శత్రువులకుఁ జిక్కినదని యామె గ్రహించినది. తత్క్షణమే యామె రాణివాసపు కాంతలనెల్లరఁజేరఁబిలిచి 'తార్తారులు కోటను బ్రవేశించుచున్నారు. ప్రాణముకన్న మానమునం దెక్కుడుగౌరవముగలవనితలు నన్ననుసరింపుఁ'డని పలికెను. ఆస్త్రీలెల్ల ఉత్తమకులసంభూతలు.

‘బండ నాకిది’

“కలుగఁడే నాపాలి కలిమి సందేహించి
కలిమి లేములు లేక కలుగువాఁడు;
నాకడ్డపడఁడె కలినసాధులచే
బడిన సాధుల కడ్డపడెడువాఁడు;
లీలతో నా మొఱాలింపఁడే మొఱఁగుల
మొఱ లెఱుంగుచుఁ దన్ను మొఱఁగువాఁడు;
చూడఁడే నాపాటు చూపులఁ జూడక
చూచువారలఁ గృపఁ జూచువాఁడు;
అఖిలరూపుల తనరూప మైనవాఁడు;
ఆదిమధ్యాంతములు లేక యడరువాఁడు;
భక్తజనముల దీనుల పాలివాఁడు;
వినఁడె చూడఁడె తలఁపఁడె వేగ రాఁడె!”

శ్లో॥ కస్తూరీతిలకం లలాటఫలకే| వక్షస్థలేకౌస్తుభం
నాసాగ్రే నవమౌక్తికం కరతలేవేణుం కరేకంకణం
సర్వాంగే హరిచందనం చకలయం కంఠేచముక్తావళీ|
గోపస్త్రీ పరివేష్టితో విజయతే గోపాలచూడామణిః॥

వారిలో నొక్కతెయు వెనుదీయలేదు. వారందఱును నిజమానములఁ గాపాడుకొనఁ గృతనిశ్చయలైరి. ఆయబలల ముఖములం దొకనూతనమగుకాంతి యావిర్భవించెను. అందు విచార సూచకములగు చిహ్నము లెవ్వియుఁగానరావు. వారందఱు రాణిపలుకుల నాలకించి, మాఱుమాటాడక యామె వెన్నంటిపోయిరి. గొప్పచితులు పేర్చఁబడినవి. రాజపుత్రులను తమసతీమణులు 'నిజాంగములనగ్ని కర్పింపఁబోయి' రను వార్తవిని, నిశ్చింతతోఁ బోరఁదొడఁగిరి. ఆయంగనలెల్ల నొకరివెంబడి నొకరనలమున నుఱికిరి. అందొక్కతెయైనను దనకోమలావయవముల నగ్నిదహించుచున్నపుడు బాధను వెలిపుచ్చలేదు. వారిలోఁ దుట్టతుద నగ్నికాహుతియైనది మహాసాధ్వీమతల్లి పద్మిని. ఈవిధముగ నామె తనమానమును గాపాడుకొనఁగల్గినది. ఇంక పాగుషా యామెనేమియుఁ జేయఁజాలడు.

రాజపుత్రులెల్లరు నిశ్చింతతోఁబోరి వీరస్వర్గమును జూఱఁగొనిరి. సుల్తానును చిత్తూరునగరమును బ్రవేశించెను. పద్మినిచితినుండి ధూమమింకను నెగయుచున్నది. ఏవంకఁ జూచినను రాజపుత్ర వీరులకళేబరములే. ఏవైపుచూచినను సంక్షోభమే!! నేలయంరక్తమయమైనది.!!!

అల్లాయుద్దీను తానుజేసిన బ్రహ్మప్రయత్నమంతయు బూడిదఁబోసిన పన్నీరుచందమాయెనని గ్రహించెను. ఆతనిమనోరథమొక్కటియు ఫలించలేదు. చిత్తూరును వశముచేసుకొనవలెనని యాతఁడభిలషించెను. ఆనగరమాతనికి వశముకాకపోలేదు కాని యదియొక రుద్రభూమిగా మాఱిపోయినది. పద్మినీ కరగ్రహణము కొరకాతఁడాశించెను కాని విఫలమనోరథుఁడయ్యెను. పద్మిని పరలోకముననున్నది. ఆతని పన్నుగడలు కాని, సైన్యముకాని పద్మిని నేమియుఁజేయఁజాలవు. సుల్తానిట్లన్నివిధములహతాశుఁడయ్యెను. ఆతనికి నుదురుఁబోతుతన మెక్కువయ్యెను. ఆతఁడు తన క్రోధమును శమింపఁజేసికొనఁజాలక, చిత్తూరునందుఁగల దేవాలయములను దివ్యభవనములను నిర్మూలింప సైనికులకాజ్ఞనిడెను. చిత్రచిత్రములగు చెక్కడములుగల్గి చూపఱ డెందముల కానందముగొల్పు భవనములెన్నియో నేలఁగలిసినవి. తనకసి దీర్చుకొన సుల్తాను స్వయముగా నిట్టి ధ్వంసము సేయింపఁ బూనుకొనెను. ఆకఱకుతురకలు గొడ్డళ్లతో సర్వమును నాశముఁగావించుచుండిరి. సుల్తాను పద్మినివసించు సౌధమును మాత్రము వారినంటనీయలేదు. ఆభవనమాతని దృష్టిపడినప్పుడాపె దివ్యసుందర విగ్రహమాతని కన్నులకుఁగట్టి నట్లయ్యెను. ఆతని కఠినమానస మొక్కమాఱుగా మెత్తనైనది. ఆపెనివాస మాగృహమునకు వన్నెదెచ్చినది. దానంజేసి, యాభవనమున కమృతత్వము ఘటిల్లినది. కనుకనే యది తురుష్కుల పరశ్వాఘాతములకు లోనుగాక నిలిచిపోయినది. పొంతనున్న సరోవర మందలి నిర్మలజలమం దాభవనము ప్రతిబింబించుచున్నది. నేటికిని నస్తమితభానుఁడా యున్నత శిఖరములపైఁ దనసువర్ణకిరణముల బఱపుచున్నాఁడు.

థామస్ ఎబెకెట్

ప॥ కృ॥ మూర్తి

శా॥ "ఏవిశ్వాసముతో నహర్నిశలు నెన్నే నల్లభూజానికిన్ ।
సేవల్ సేయుచుఁ దత్ప్రసాదమునకై చింతింపుచే నుంటినో ।
ఆవిశ్వాసము నీయెడంగలిగి నిన్నర్చించియేయుందునేన్ ।
దేవా, యిట్టి జరాభరంబున మహార్తిం జెందియుండం గదా॥"

కవయిత్రీ ప్రశంస

శ్రీ. వె. నరసింగరావుగారు బి. ఏ.

1. కవికంఠభూషణము.

సరసోక్తు లన్గవిత చాతురిమై విరచించి యాంధ్రసో
దర సోదరీమణులఁ దన్మయులన్ బొనరించి సద్యశం
బరుదారనందిన మహామతి న క్కనుపర్తివంశజన్
వరలక్ష్మిని న్గిరిజ వర్థిలఁజేయుత మెల్లకాలమున్.

2. క్రౌంచపది.

కైతలు తెల్గుం బాసను జెప్పంగల వనితల కిల గరువనునాటన్
జాతురి మీఱన్ జెప్పితి వెన్నో సరసపుగ్రృతులను జగతినుతింపన్
జేతములెల్ల న్నూతనరీతిన్ జిగురులుదొడుఁగుచు సిరులఁజెలంగన్
జోతలు జోతల్ లక్ష్మిరొ నీకున్; శుభచరితములకు సురభివిగమ్మా

3. సీసము.

లలిత భక్తిరసంబుఁ గిలకొట్టి శృంగార నవనీతమిడె నాంధ్రభువికి నొకతె,
ప్రచుర ధీరోదాత్త పటిమంబుఁ గురియించి పృథుభావసస్యము ల్పెంచెనొకతె,
తలఁపు లుంకువవెట్టి దక్షిణ నాయకున్ నటియింపఁజేసె మానాట నొకతె,
చతురత మెఱయించి సకలేశులీలలన్ జిత్రించి మమ్ముఁ దేర్చినదియొకతె.

తే॥గీ॥ ఇట్లు ప్రాక్తన కవయిత్రు లీద్యమాన
శేముషిన్ సరస్వతిని బూజించినారు
ఆంధ్రజాతీయతను మా హృదంతరముల
వెలయజేయుమ, తొల్లిటి విభవమొప్ప.

4. కందము. వరలక్ష్మి పాణి స్ఫుర
దరుణాబ్జ రుచి 'గృహలక్ష్మి' యలరునుగాదే,
వరలక్ష్మి! నీమృదుకర
సరసిజ మదియెంత యమృత సంభరితంబో!!

5. శార్దూలము.

స్వాతంత్ర్యమ్మున కుద్యమించిన ప్రజాసంఘాంతరంగోజ్వల
జ్జాతీయత్వము నిర్విరోధగతి నాశాంతమ్ముల న్నిండఁగన్
గైతల్చెప్పి సదాసువర్ణ సదలంకారాప్తి సంపూర్ణసం
ప్రీతిన్ శ్రీ కనుపర్తి నామ గృహలక్ష్మి! నీవు రాజిల్లుమీ!

మొల్లరామాయణము

శ్రీ శేషాద్రిరమణకవులు

స్త్రీలువ్రాసిన యాంధ్ర గ్రంథములలో మొల్ల రామాయణము ఉత్తమోత్తమ గ్రంథము. దీనిరచించినది ఆతుకూరి మొల్ల. శ్రీరామాంకితముగ ఇహపరసౌఖ్యసాధన మని మొల్ల యీకృతి రచించినది. ఆంధ్ర కవుల చరిత్రమునందు శ్రీ వీరేశలింగము పంతులువారు వ్రాసిన దానికంటె నీయమ చరిత్రము ఆంధ్రప్రపంచమునకు ఎక్కుడుగాఁ దెలియదు. తెలిసికొనుటకుఁగృషి గూడఁ జేసినటులఁ గనిపింపదు.

మొల్ల రామాయణమును ఇరువురుసుప్రసిద్ధప్రకాశకులు ముద్రించిరి. ఒకరు వీరేశ లింగముపంతులువారు. వీరిప్రతి చిరకాలము క్రింద రాజమహేంద్రవరమున ముద్రింపఁబడి నది. తాళపత్రగ్రంథములు రెంటిమూఁటిని సమన్వయించి ఒకనిర్దుష్టపారము స్వీకరించి పంతులువారీ గ్రంథము ముద్రించి ఆంధ్ర వాఙ్మయమున కుపకారము గావించిరి. రెండవ ప్రతి గ్రంథప్రకటనమూలమున ఆంధ్రభాషా సేవజేయుటలోఁ గృతకృత్యులగు బ్ర॥ శ్రీ వావిళ్ళ వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు ముద్రించి ప్రకటించినది. వావిళ్లవారి ముద్రిత ప్రతి కీ॥ శే॥ రామస్వామిశాస్త్రిగారు సంస్కరించి వ్రాసియుంచినవ్రాత ప్రతి ననుసరించి ముద్రింపఁబడినది. ఈరెండు పుస్తకములలోను కవయిత్రికవితాస్వరూపమునకు వ్యతిరేకములగు పారములు విశేషించికలవు. ఈరెండు పొత్తములకుఁ గొన్నితావుల పొత్తుకుదురుటలేదు.

మొల్ల రామాయణము లిఖితప్రతులు ఆంధ్రదేశమున విరివిగ లభించుచున్నవి. కవయిత్రి యభిప్రాయానుగుణముగ వ్రాత ప్రతులనుండి యీగ్రంథమునెత్తి వ్రాసి ముద్రించుట యత్యవసరమగు కార్యము. ఏలయన?ఆంధ్రసారస్వతమున విదుషీమణులు రచించిన కావ్యములలో నిది మొదటిదిగాన నిది యుపేక్షాదృష్టితోఁ జూడఁదగిన కృతి కాదు. ఈరామాయణ విషయమున మిగులఁ గృషి చేసి శుద్ధప్రతి వ్రాయించినవారిలో ఆంధ్రభాషోద్ధారకులగు బ్రౌనుదొర వారు ముఖ్యులు. పారభేదములు సూచించుచు కాగితమున కొకవైపునమాత్రమె వ్రాయఁబడిన బ్రౌనుదొరవారి మొల్ల రామాయణ ప్రతి మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథాలయము నందుఁగలదు. ఈ యుత్తమగ్రంథమును బూర్వోక్తముద్రితగ్రంథములతోఁ బోల్చి సరిజూచి భిన్నదేశజములగు ప్రాతప్రతులు నాలుగైదింటితోఁ బోల్చినచో నిర్దుష్టమగు మొల్లరామాయణప్రతి సిద్ధమగును. సుపరిశోధితమైనచో నీగ్రంథము మిగుల నుపయుక్తముకాఁగలదు.

వ్రాతప్రతులలోఁ గొన్నివిశేషములు ముద్రితప్రతిలో లేనివి గోచరించుచున్నవి. ఆరంభమునుండియు నేలకోయుద్ధకాండము నందుఁబారభేదములు విశేషించికలవు.కొన్ని ప్రతులలో యుద్ధకాండములు చాలభేదముగ నుండుటచే నొకటి ప్రక్షిప్తమనియు నొకటి కవయిత్రి రచనమనియు విశ్వసింపవచ్చును. తీవ్రపరిశోధనమువలనఁగాని మాతృకనిర్ణ

యింప సాధ్యముగాదు. భాషాభిమానులెవ రేని యీ యుత్తమగ్రంథమును బరిశోధించి ముద్రించుట యవసరము.

ఒకయుద్ధ కాండమునందు మాత్రమె ఆశ్వాసవిభాగము గోచరించుచున్నది. అన్ని కాండములకుఁజివరను యుద్ధకాండమున కన్ని యాశ్వాసముల చివరకు "జలజాక్ష భక్తవత్సల"యను కందపద్యము ముద్రిత ప్రతులలోఁగలదు. గాని వీరేశలింగము పంతులు వారి ముద్రితప్రతిలో కాండాదియందును ఆశ్వాసమున కొలదియందును శ్రీరామస్తుతి పద్యములులేవు. వావిళ్ళవారిప్రతిలో స్తుతి పద్యములుగలవు. మొత్తముమీఁద పంతులు వారి ప్రతియందుఁగల పద్యముల కంటె వావిళ్లవారి ప్రతియందె పద్యములెక్కువ. బ్రౌనుదొరవారి వ్రాతప్రతిలో ముద్రిత ప్రతులకంటెఁ బద్యసంఖ్య యెక్కువ. ఇంతియ గాదు. గద్యమునందుఁ గథావిషయసూచిక కలదు, ఒకానొక వ్రాతప్రతిలో యుద్ధకాండము రెండవ యాశ్వాసమునందుఁ బరశురామ శ్రీరామ సంగ్రామకథ చెప్పఁబడినది. ఈ విధముగా విభేదముగ గోచరించు మొల్ల రామాయణప్రతుల సంశోధించి నిర్దుష్టప్రతి గుర్తించి సమగ్రమగు కవయిత్రిజీవితము జతపఱచుట యవసరము.

ధనైకసాధ్యమగు నీకార్యము సామాన్యులవలన నెరవేరఁజాలదు. స్త్రీలభాషా విజ్ఞానమునకె గాక ఆంధ్రసారస్వతమునకుఁ గూడ సమగ్రమగు కృషిసల్పుచు విదుషీమణుల సత్కరించుచునున్న గృహలక్ష్మి సంపాదకులు తమపత్రిక కనుబంధముగాఁ బూర్వకవయిత్రి రచితములగు గ్రంథముల వరుసగఁబ్రకటించుచుఁ దద్గ్రంథమాలకుఁ దొలిపూవుగ మొల్లరామాయణము నిర్దుష్టముగా సర్వాంగసుందరముగ ముద్రించి ప్రచురించిరేని వాఙ్మయమున కెంతయో మేలుకలుగఁగలదు. ఈవిషయమున విదుషీమణులె పరిశోధకురాండ్రుగనుండిరేని గ్రంథప్రశస్తి యినుమడి కాఁగలదు.

పతనము

కొమఱ్ఱాజు వినాయకరావుగారు

కొండకొసలకుప్రాకి కొండంతయాసతో,
దివ్యప్రకృతి దృశ్యతేజస్సు లానుచో,
విఱిగి నల్లనిగుండు జఱిగి క్రిందికినుఱికె;
చప్పునన్ దొలగితిని! చావకే బ్రతికితిని!

* * *

గాలిలో మేడలను గట్టిగాకట్టికొని,
కనుమూసి, నీకలల్ గాంచగాబోవుచో,
గుబుకునన్ సౌధమ్ము గూలిమట్టమ్మాయె;
దబుకునన్ లేచితిని! తలగిపోవగను!

* * *

కలలఁగకుంతమ్ముగా, హాయిగాపర్వ
చదలుముద్దియ్యచెల్వు సర్వమ్ముబిల్చుచో,
పడిపోతిఁ తల్పమ్ముపై నుండి క్రిందునకు
దడదడ గుండియల్ వడివడిం గొట్టుకొన!

దారిద్ర్యము–మోసము

శ్రీమతి వెలిదండి చూడికుడుతమ్మగారు

(నిజమైనకథ)

"అయ్యా ఈ హౌసుఓనర్సు మీరేనా"?

"అవును మీకుగాని ఇల్లుకావలెనా ఏమి?

"అవునండీ. మీఇంట్లో ఏదో ఖాళీగా ఉన్నదట గదా చూపిస్తారా ఒకసారి?"

"రండి చూపిస్తాను"అని ఇంటికోసరంవచ్చినతన్ని వెంటబెట్టుకుని ఇంటియజమాని ఇంటిని చూపించుతూ "మీ డిపార్టుమెంటులో పనిగాఉన్నారు?" అని అడిగారు.

"హార్బర్లో క్రొత్తగా ప్రవేశించినాను. మాదేశం నుంచి మాకుటుంబం నాల్గయిరోదుజుల్లో రానున్నారు. దీనిబాడుగెంతండీ?"

"పదిరూపాయలు. ఇంకా నల్గురయిదుగురు ఇల్లు కావలెనని వస్తున్నారు. మీకు అవశ్యము కావలెనన్నయడల అడ్వాన్సు ఇస్తే బాగుంటుంది. మీపేరేమిటండీ?"

"నాపేరు టి. పి. శంకరయ్యరు. నాకాపురం తిరుచునాపల్లి"అని అంటూ జేబులోఉన్న పదిరూపాయలనోటునుతీసి ఇంటియజమానిచేతిలో పెట్టి వెళ్లుమన్నానని చెప్పి వెళ్లిపోయెను.

2

వెంకటేశ్వరరావుగారు ఒకరోజున కాలేజీనుండి వచ్చి వీధిచావట్లోకూర్చుని'ఇండియన్ ఎక్సుప్రెసును' చూచుకొనుచుండగా కలెక్టరాఫీసుక్లర్కు ఒకాయన వచ్చి "ఏమండీసార్ మీరింత పెద్ద ఇంటిని పెట్టుకుని మాబోటివాండ్లను ఇంతచిన్నచూపు చూచుట న్యాయమేనా?" అనెను.

"ఏంచెయ్యానండీ సార్ అప్పుడే 20 రోజులు కావచ్చుచున్నది. ఒకదక్షిణాది అతనువచ్చి తనకిల్లు కావలెనని అడ్వాన్సుకూడా ఇచ్చిపోయినాడు. నాటికి నేటికి పికరు అయిపూకూడాలేదు. ఒకరికిచ్చేందుకూ మానెందుకుకూడ తోచకుండా ఊగిను లాడుతున్నాను."అని ఇలాఅంటూ ఉండగానే ఎదురింటి నాయుడుగారు కేకలువేసు పిపస్తూ ఉండటంచూచి "ఏమండీనాయుడుగారు! మీఆఫీసులో ఇటీవలనే ప్రవేశించి పనిచేయుచున్న ఆశంకరం అయ్యరుసంగతి ఏమైనా తెలిసిందో?" అని అడిగిరి.

"చెప్పటం మరిచిపోయినందుకు క్షమించండి. వాళ్లవాళ్లు నాల్గయిదురోజుల్లో వస్తారని నిన్న నేను కనుక్కొనగా తెలిసింది. ఈమధ్యనేవాళ్ల తండ్రిగారు వచ్చి చూచుకొన్నాగటగదా"

"అవును ఒక్కసారేవచ్చి చూచుకొని వెళ్లిపోయినారు గాని మాతో ఏసంగతీ మాటాడకుండా వాళ్లకర్మాన వాళ్లు వెళ్లిపోయినారు."

3

"కక్కీ, అతనితండ్రి భార్యవాళ్ళు వచ్చినారు సుమా అతని పెండ్లాన్ని నీవు చూసేవా?"

"ఏమీ పొట్టిగాఉన్న దనేనా!! అంతేగదా. ఆపిల్ల అతనికి స్వంతమేనగోడలే అటగదా."

"నీకంతవరకే తెలుసును. ఇంకాఆపిల్ల కాపరానికి రాలేదట. పదిరోజుల్లో మనకందరికి బూరెముక్కలున్నాయి సుమా."

"పోనీ పాపం. చాలా మంచివాళ్లు సుమా ఒకరిజోలీ సొంకీ ఏమీ వాళ్ళ కక్కర్లేదు. వాళ్ళకున్న స్థలంలోనే వాళ్ళకున్న సామాన్లలోనే కుదిమట్టంగా తంటాలుపడతారు. ఒకదాన్ని గురించియైనా ఎప్పుడూ ఏమీ కంప్లైంటు చేయరుగదా చూస్తున్నాను దాదాపు ఇరవైరోజులై. ఇంటివాళ్ళు దగ్గర ఉన్నా గంటే ఏదో ఫిర్యాదులు చేయుచుండటమే మామూలు అద్దెలవాళ్ళకి. అదిగాక ఆయన అత్తగారు (అక్కకూడాను) పాటలోను చదువులోనుగూడా కొంచెము ఆరితేరిన చేయ్యేసుమా. ఒకనిమిషమైనా వృథా

పుచ్చకుండా ఏదో వ్యాపకముమీదే ఉంటూఉంటారు. అలా కాలంయొక్క విలువ తెలుసుకుని ప్రవర్తించేవాండ్లని చూస్తే నాకు చాలా సంతోషం."

"ఉండు. ఊరుకో. ఆమె, కూతురు, వస్తున్నారు. ఇలా రండమ్మా పాపము మీకీయూరు సదుపాయముగాలేదు. కాబోలు. అదిగాక భాష కొత్త. మనుష్యులు కొత్త."

"కొత్త కేమున్నది. ఒక్కరోజుంటే అందరం తల్లితోడులాగ నోరుమంచిదైతే కలిసిపోతాము. ఈకాలంలో ఒక్కచోటనే కూరుచుందామనుకొన్నా కాలం మనల్ని కూర్చోనీయదు. ఎక్కడెక్కడ ఎన్నాళ్ళు ఆనోన్నదకాలు ప్రాప్తో అన్నాళ్ళు ఉండక తప్పదు. అదిగాక మాకెప్పుడూ మీ తెలుగువాళ్ళతో స్నేహమే."

"మీఇంట్లో కార్యానికి సామానులు, వగైరాలేమైనా అవసరముంటే మొగమాటంపడక అడిగి తీసికోండి. అన్నిరకముల సామానులు మాఇంట్లో చాలా మట్టుకు ఉన్నాయి. దేశంకాని దేశం వచ్చినప్పుడు అందరికీ అవసరం కలుగుతుంది. మనలోమనం ఈ మాత్రమైనా సర్దుకోకపోయినట్లైతే ప్రపంచంలో ఇంక మనలాభం ఇతరులకి ఈషణ్మాత్రం లేదన్న మాట" ఇంతట్లో లోపలనుండి ఎవరో పిలుచుచున్నట్టు వినబడగానే తల్లి కూతుం డ్రిద్దరు లోపలికి వెళతారు.

౪

"అక్కగారూ! మీప్రక్క ఏమైనా గులాబి, సంపెంగ, పువ్వులువస్తే పోనీయకండీ. ఇదిగో రెండణాలు. భక్షణాలు చేస్తుంటాను. నిలబడటానికి వీలేలేదు. మీరే బేరమాడి కొని, పిల్లలకు జడ గూడా వేసిపెట్టాలి. ఇలా నేను చెప్తానని ఇంకో విధంగా అనుకోకండి."

"కొని పెట్టడానికి అభ్యంతరం లేదుగాని జడ మాత్రము మీదేశపువారు వేసినట్టుగా మేము అంత బాగా వేయలేము."

"మీ రదంతా పెట్టుకోకండీ! మాదేశపువారికి వస్తే రావచ్చుగాని నేనుమాత్రము మీమాదిరిగానైన వేయలేనండీ" అని అంటూ లోపలికి పనితొందరవల్ల వెళ్ళగానే ఇంటివారు, వారిలోవారు

"పాపము వీళ్లు దక్షిణాదివారైనా అందర్లాగా గాక మనందరిలో తలలో నాల్కలాగ తిరుగుచున్నారు. వీళ్ళ తరహాచూడగ, మనవాళ్ళకంటె దక్షిణాదివారికే ఇల్లిచ్చుకోవడం మంచిదనిపిస్తున్నది. ఖర్చు వెచ్చముల్లోగూడా కూట్నీళ్లు చారుగాకుండా కలిగినదానిలోనే పాలు పెరుగు నెయ్యి వగయిరాలు కొనుక్కొని మితంగా వాడుకుంటున్నారు. ఇంట్లో మాట బైటికి ఏమాత్రము రాకుండా కాలక్షేపం చేసుకునేటందుకు వాళ్ళ తరువాతనే ఇంకొకర్ని చెప్పాలి."

"సరేగాని మనఇంట్లోఉన్న రెండు కుర్చీలు, బల్ల, మంచము, ఈమూన్నాళ్లు ఇయ్యవలెనని అనుకున్నాముగదా. వాళ్ళతో ఈసంగతి అన్నావా."

"అనటం ఎందుకు. మనమే తీసికొనివెళ్ళి అమర్చిస్తే వాళ్ళుమాత్రం వద్దంటారా. మన మేమనుకుంటామో అని వారు వెనక్కి తగ్గుతారుగాని వారికి మాత్రము సరదాలు లేవాఏమి? మనకంటే వాళ్లకే సరదా లెక్కువ"

"ప్రొద్దుగూకింది. పెందలాడే నాల్గుపనులూ చక్కపెట్టుకుంటే పీట్లమీదివేళకు మనం తెములగలము."

౫

"అక్కగారూ! ఈరోజునే మాదేశంనుంచి తిరిగి జాబువచ్చింది. నన్ను అర్జంటుగా బయలుదేరి రమ్మని"

"అయ్యో అప్పుడేనా. పాపము చిన్నపిల్ల కదా ఇంకా రెండునెలలపాటైనా ఉంటే కొంతవరకు నయం. మీతమ్ముడుగా రేమంటున్నారు?"

"నాతమ్ము డనటాని కేమున్నది. వాడిపనికూడా మార్చి 15 తేదిలోగా ఉండేదీ ఊడేదీ తేల్తుందట.

అప్పుడు అందరంకలసి వెళదామని వాడు అంటు న్నాడు. గాని వచ్చినఉత్తరం మాదిరిచూస్తే మాత్రం నేనింక ఉండటం మర్యాదగాదు. ఈపిల్లమీద ఆయ నకు ఎక్కువ మక్కువ కాబట్టి ఇన్ని దినములవరకూ ఉండుటకు వీలైంది. ఆయన వంట్లోకూడా సుస్తీగా ఉన్నదట ఏమిచేయుటకు తోచకుండా ఉన్నది. ఇక్కడ పిల్లని వదలిపెట్టలేకుండా ఉన్నాను. మా తమ్ముడ్ని అక్కడే పని చూసుకోవచ్చును, రమ్మన మని ఎన్నివిధాలచెప్పినా వాడు వినకుండాఉన్నాడు. వేరే దిక్కు మొక్కులేదు. ఏమైనా ఎల్లుండి మాత్రము ప్రయాణము నిజము. ఇంక మీరే బంధు వులు, తల్లి, దండ్రీ. మానాన్న ఉంటాడని నిబ్బరమే గాని అతనికీ ఏమీ తెలీదు. వాడు, అదీ, గూడ పసివాళ్లేగదా. ఏవిధంగా వాళ్ళను కనిపెటుతూ ఉంటారో" అని గ్రుడ్లనిండా నీరు త్రిప్పుకుంటుంది.

"సుబ్బలక్ష్మమ్మగారూ,ఇంత ఖంగారుపడితే పిల్ల బెగులుతుంది. తప్పనిసరి వచ్చినప్పుడు ఎవరుమాత్రము ఏమిచేయగలరు? ఈ కరువుకాలంలో కడుపు చేత బట్టుకుని ఈమాత్రపు, ఆమాత్రపు, జీతాలకే దేశ దేశాలకి పోవలసివస్తున్నది. మనమొఱ్ఱ దైవమే తీర్చాలి. మీపిల్లను మాపిల్లమాదిరిగానే చూస్తుం టాము. మీరేమీ అనవసరంగా బెంగపెట్టుకో కండి."

౬

"ఏమండీ అక్కగారూ! మన అరవమ్మాయి ఏమో బద్ధకంగా ఉన్నట్టు కనబడుతున్నది. నిన్న ప్రొద్దుట తిన్న అన్నమంతయు వెళ్ళబోసుకుంది. మీరూ నేనూకూడా అప్పుడప్పుడు ఏదోవకటిచేసి ఇస్తూనేఉన్నాము. నిన్నటితో నాకు అనుమానము తీరిపోయింది"అని ఇంటిలో కాపురంఉన్న సుంద రమ్మగారు అన్నారు.

"నేనుగూడా, ఈరోజు మధ్యాహ్నమే తలంటి నీళ్లు పోస్తుండగా పరికించిచూచాను. కాని బొత్తిగా అల్పిరిపిల్ల సుమండీ! మనంఅంటే ఏదో ఇంత తలంటి నీళ్ళు పోయగలము పైన మంచి చెడ్డా చూస్తూ ఉండగలము. కాని పిల్ల మహానీరసించిపోయింది ఈవేవిళ్ళ మూలాన్న."

సుంద:—లోపల ఏంచేస్తున్నదో ఇలాగు పిలవనా ఒకసారి.

సూరమ్మ:—ఎందుకు అనవసరముగా. మగడు పెం డ్లాముకూడా చిలకా గోరింకల్లాగ ముస్తాబులై బీచిషికారు వెళ్లబోతున్నారు. ఇంతట్లో లోపలి నుంచి రాజం రాగానే వీరిద్దరూ నవ్వగా ఆ అమ్మాయి గూడా చిన్ననవ్వు నవ్వి సిగ్గుపడు తుంది.

సుందరమ్మ:—ఏమమ్మా రాజం! నీసంగతి మీ అమ్మకు రాశావో.

రాజం—రాసింది కేముంది. మా పనిమాటకూడా ఒక నెలరోజుల్లో తెలుస్తుంది. అప్పుడు మేము వెళ్లడమో వాళ్ళురావడమో తేల్తుంది. నేను బీచికివెళ్లి ఇప్పుడేవస్తాను.

౭

"అయ్యో పాపం. వాళ్ళరాజం కడుపునొప్పితో చాలా బాధపడుతున్నదండీ. అత డేమో ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోయినాడు. ఆ అమ్మాయేమో ఊరికే ఏడుస్తు న్నది.

సూరమ్మ:—పాపం. తిరిగి వాళ్లవైపుకు తరుచూ వెళ్ళుటకు మాకు సందర్భం తక్కువగా ఉంటుంది. మాచావడి ఖాళీచేసి మంచం, పక్కవేస్తాను. ఇంతట్లో మీరు దగ్గరఉండి అలా మెల్లిగా రమ్మ నండి. అని గబగబా ప్రక్కవేసి వచ్చిన ఆ అమ్మాయిని పక్కమీద పడుకోమ్మని కొంచం వేడివేడి కాఫీ ఒకకప్పు కాచిఇచ్చి త్రాగమని ఏవో ధైర్యం మాటలాడుతూఉంటే ఆకాఫీ త్రాగి పెద్దవమనము చేసుకొనును. సూరమ్మ అది చూచి "అమ్మాయీ నీకేమీ భయములేదు. కొంచెము సర్దుకొని పడుకో. పనిమనిషి రాగానే నేను చెప్పి అంతా శుభ్రపరచెదను,"అని అంటూ

ఉండగానే పనిమనిషివస్తుంది. అది రాగానే సూరమ్మగారు సంగతి సందర్భం అంతా చెప్పగా నే అది ఏమాత్రం అడ్డుచెప్పకుండా ఆవాంతులు ఎంగిళ్ళు అన్నిఎత్తి పారపోసి ఫెనైలు నీళ్ళుపోసి కడిగి వేరేప్రక్క వేసి జాగ్రత్తగా పండుకో బెట్టును. ఇంట్లో ఉన్నవారు 'ఎనీమా' సిద్ధపరచి తెచ్చి "ఏమే బూబూ, మేము దగ్గరకు రావటానికి వీల్లేదు కాబట్టి ఇంట్లోపని మేము చూచుకుంటాము. నీవు మాత్రము కాస్సేపు దగ్గిర ఉండాలి. ఈఎనీమా బహుజాగ్రత్తగా ఇయ్యి."

బూబు:—"అమ్మగారూ, మీరింత సెప్పాలండీ. అది ఒగ్గేండి. మీరాడ నిలబడితే చాలు. నేనంతా సేస్తాను" అని ఆప్రకారంగా ఆ ఎనీమా సాధనముచేసి తిరిగి పడుకోపెటుతుంది. ఇంతట్లో అదృష్టవశాత్తు ఒకడాక్టరుగారు ఏదో పని మీద వెంకటేశ్వరరావుగారితో మాట్లాడటానికి రాగానే వెంకటేశ్వరరావుగారు ఆయన్ని లోనికి తీసికొనివచ్చి "ఏమండీ సార్. మాఇంట్లో అద్దెకు మీదేశపువారే ఒకరు దిగినారు. ఆ అమ్మాయి యిప్పుడు 3 మాసము లెగించి బైటచేరి బహు బాధపడుతూఉంది. దిక్కూమొక్కూ ఎవరూలేరు. ఇప్పుడు మేమేమి చేయవలెనో కొంచెము సలహాఉంటే చెప్పండి.

డాక్టరు:—మీరు చాలా మంచివారు గనుక ఇన్ని విధాల మాస్తున్నారు. మిమ్మల్నే భగవంతుడు ఆఅమ్మాయికి చూపించకుండా ఉంటే ఎంత ఇబ్బంది పడిపోయేదో. దిక్కులేనివారికి దేవుడే దిక్కని అంటారు ఇటువంటివారిని చూసేగాబోలు."

వెంక:—మొట్టమొదట, సద్యః చేయవలసిన దేదో చెప్పండి.

డాక్టరు:—చెప్పడాని కేముంది. పస్తు ఎయిడంతా మీరే చేసివేసినారు. వెన్నీర్ రబ్బరుసంచులు మాత్రము పొట్టమీద వేసికొని పండుకోమనండి. అంతా అయినతరువాత గాని ప్రస్తుతము ఏమీ అవసరములేదు." అని డాక్టరు వెళ్ళగానే రబ్బరుసంచులు వేన్నీళ్లు పోసిఇచ్చి పొట్టమీద వేసినారు.

౮

"ఏమీ రాజం బాగున్నావా?"

"ఖులాసగానే యున్నదండీ. డాక్టర్ని పిలచి మందు మాకు ఇప్పించి వేళపట్న ఆహారమిచ్చి నాల్గు రోజులు నన్నింట్లోపెట్టుకుని సాకేరు. రాత్రీపగలూ కూడా నాకోసరం ఇంటిల్లిపాది శ్రమపడ్డారు."

"కష్టమోనిష్టురమో మొట్టమొదట మీఅమ్మ వెళ్ళుచున్నప్పుడు అప్పచెప్పినందుకు తిరిగి నీవు నీభర్త కలిసి ఉండటం మాకు కావలసింది. మందు మాత్రము శ్రద్ధగా పుచ్చుకో. ఇటూ అటూ ఆట్టే తిరక్క వెళ్లి పడుకో" అని చెప్పి సూరమ్మగారు లోపలికి వెళ్ళిపోయినారు. ఇంక నాల్గురోజులు గడచినతరువాత ఉదయం సుమారు ఏడు ఎనిమిది గంటలకు సూరమ్మగారు భావిదగ్గరకువచ్చి

"ఏమండీ సుందరమ్మగారూ ఇంకా రాజం ఇప్పటివరకు బయటికి రాలేదేమి? మళ్ళీఏమీ ఒంట్లో నల్తలేదుగదా పాపం. ఒకమాటు పెద్దానుపత్రికి ఎన్నిమాట్లు రమ్మన్నా రాలేదు.

సుందరమ్మ:—నేనూ ఏదో పనిసందట్లోనేయున్నాను. అంతగా గుర్తించలేదు. చెయ్యితెరపి చేసుకుని వెళ్ళిచూడాలి" అని అక్కడ అంట్లుతోముచున్న బూబునుచూచి "ఏమే ఆ అమ్మను చూచావటే ప్రొద్దుటలేచి."

బూబు:—ఏమోనమ్మా ఆబాబే ప్రొద్దుటలేచి నా దగ్గిరఉన్న గిన్నెచెంబును తొందరగా తోమి ఇమ్మని లోపలికి తీసికొని వెళ్ళినాడు. ఆవిడికి నీరసంగా ఉండి పండుకుందేమో." ఇంతట్లో వీధిచావట్లోనుంచి "ఏమండీ అమ్మా ఆఅరవోళ్లు తలుపుతాళం వేసిఉన్నదేటండీ. ఆఅరవనాకొడుకులు నాసొమ్ము ఎగ్గొట్టేశిరా ఏటితల్లీ."

"ఏమే అంతతొందర. మాతోనూ ఎవరు చెప్ప లేదు. నేను వీధిలోనిలబడి ఏదో బేరమాడుతూఉంటే అతడు ధర్మిగ్లాను చేత్తోపట్టుకుని వెళుతూఉండగా చూచాను గాని ఆఫీసుకే అని అనుకున్నాను. ఒక వేళ ఈఊళ్లోనే వాళ్ళవాళ్ళెవరికో బారసాలని అన్నది. అక్కడికిగాని లేకపోతే విజయనగరంలో ఎవరింట్లోనో వెళ్ళిఅన్నట్టు జ్ఞాపకం అక్కడికేనా గాని వెళ్లిఉండాలి. ఎక్కడికైనా చెప్పివెళ్లితే బాగుండును.

సుందరమ్మ:—ఏమో ప్రపంచంలో మర్యాదకెక్కడా ఇప్పుడు తావులేదు అయినా చూద్దాం. వాళ్ళు చాలా మంచివాళ్లు. అని అంటూఉండగానే కట్టెలమనిషి ఒక త్తెవచ్చి "అమ్మా ఆఇంట్లో ఉన్న శంకరం బాబు ఏరమ్మా. నాకు రూపాయ లియ్యాలి. ప్రతినెల ఫస్టుకే ఇచ్చి మరీ వెళ్లేవాడు. ఈ ప్టరు సెలవులైపోయినాయి ఇంకారాలేదు. మాసావుకారు ఊరికే అగ్గైపోతున్నాడుమామీద.'

సూరమ్మ:—ఏమో నాకూడా ఏమీ తెలీదు. చూడచూడ వింత గానున్నది. ఇప్పటి కిప్పుడే నీవుకాక 5,6 గురు అప్పులవాళ్లువచ్చి తిట్టేసి వెళ్ళిపోయినారు. మాకు ప్రతినెల ఫస్టుకే అద్దె ఇచ్చివేసేవాడు. కాని క్రిందటినెల ఈనెలకూడా తన కిబ్బందిగా ఉన్నదని అద్దెకూడా ఇవ్వలేదు. పోనీ పాపం ఎక్కడికి పోతుందనే నమ్మకంతో ఊరుకున్నాము.

కట్టెలమనిషి:—ఏం అరవబాపనాళ్ళమ్మా. మా రుణాన్ని పుటతారు. నిన్నలేక మొన్న నేకదమ్మా మీఅందరిచేత అడ్డమైన చాకిరీచేయించుకున్నారు. జ్ఞానంలేని పశువులకైనా విశ్వాసంఉంటుంది. వీళ్ళంతకన్నా నీచకం అయిపోయారు. ఇన్నాళ్లు నెలనెలకే ఇచ్చేసేవాడేనమ్మా. అదేం బుద్ధిపుట్టిం దో సెబాసు. బలేగట్టివారుంటారమ్మా ఈప్రపంచ కంలో" అని ఆమనిషి తిట్టుకుంటూ వెళుతుంది. కొంతసేపటికి వెంకటేశ్వరరావుగారు ఇంటికో సరం వచ్చిన మరి ఇద్దర్ని వెంటబెట్టుకుని లోప లికివెళ్ళి పైన తాళంవేసిఉన్న తలుపును చూపించి "ఇదిగోనండీ ఈభాగమే దక్షిణాదివా రుండేది. లోపల ఏముందో చూచిందికూడా వీల్లేదు. తలుపుతీస్తే బాగుండదని సంశయిస్తున్నాను."

"మీరిలా సంశయిస్తున్నన్నాళ్ళు ఆఇల్లు అలాగుం డవలసిందే. మేమందరం సాక్ష్యంఉంటాము. తలుపు తీసి అందులో సామానుఉంటే తిరిగి తలుపువేసేయండీ. లేకపోతే మీరు మోసములో పడ్డారన్నమాటే" అని ఆతాళాన్ని బలముగా ఒక్కలాగు లాగుతాడు. దానితో ఆతాళం చేతిలోకి రాగానే అందరూ పకాలున నవ్వుకుంటూ లోపలికివెళ్ళి చూడగా డబ్బాముూతలు. చింకిచీపురు.

వెంకటేశ్వరరావుగారు నిర్ఘాంతపడి, ఇంటిలో ఉన్న తమకుగాని, అప్రక్కగదిలోనే కాపురంవున్న ఇంకొకరికి గాని ఏమాత్రం అనుమానమేనా కలక్కుం డా సామానుతోసహా ప్రొద్దుట తొమ్మిదిగంటలవరకు తానుండి ఏప్యం అవటం ఆలోచిస్తూ ఆవచ్చిన వారితో "అయ్యా ప్రపంచకములో ఇదిగూడా ఒక గుణపాఠమే. ఎంత మంచివారినైనా సరే విశ్వాస హీనులుగను, నరహత్యాపాతకులుగను, చేయున దేదంటే దారిద్ర్యము. దారిద్ర్యము. ఈ అయ్యరు కూడా ఈ యూరికి కొన్ని నెలలక్రిందట వచ్చినప్పుడు చేతిలో ఒక కానీకూడ లేనివాడే. ఇక్కడ హార్బ రాఫీసులో 40 రూ. పని దొరకంగానే తనదేశం నుండి, సంసారం తెప్పించుకుని ఏలాగో ఒకలాగు కాలం గడుపుకొనుచుండగా అకస్మాత్తుగా పని ఊడిపోయింది. ఏనెలజీతము ఆనెలకు నున్నాకు నున్న. హళ్ళికి హళ్ళి. ఇంక మిగిలేదేమిటి. పైగా అప్పులు పనిపోయినవెంటనే అప్పు లెగేసి ఇంటివా రొనరించిన సాయముునైనా తలపక దొంగతనముగా ఇల్లువిడిచి ఇంగరిని మోసపుచ్చవలసిన దుస్థితిని బొందెను. ఈఆర్థిక దుస్థితిదినములలో ఎంతమంది మర్యాదస్తులుగూడ ఇటువంటి దౌర్భాగ్యవాతావర ణములోపడి మానవజీవితాదర్శమునుండి మృత్యు లవు చున్నారోగదా. ఇందుకు ఎవరు బాధ్యులు."

పూలమాల

శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు

ఇది సౌభాగ్యవతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు రచించిన ఖండకావ్యముల సంపుటము. ఈ కావ్యగుచ్ఛ మీమె ప్రథమ యత్నమైనను "ఉత్తమకావ్యరచన కనువైన" క్లుప్తత, శక్తి, అన్వయశుద్ధి ఇందులో కనబడుచున్నవి. వంటయింటిలోను, పూర్వాచారాభ్యాసములోను కృశించిపోతూన్న తెలుగురమణుల రసికత అనుకూలదోహదమువల్ల మొలకలెత్తగలదనడాని కీ ఖండకావ్య సంపుటము నిదర్శనము.

'శ్రీమదోంకార పంజరాసీనశుకము, ప్రాంచదుపనిషదుద్యాన పరభృతమ్మ, ఆగమారణ్యవీథి మహామయూరమైన కాత్యాయనీదేవి' యీమె కిష్టదైవము. "పదియును రెండు రోజులు విపక్షులభీకరసేన లన్నిటి"ని, 'ఎవ్వరి యుపాయసహాయము లొందకే, కదనవిలాసమందిరముఖంబున జంపిన వీరబాల' లక్ష్మిబాయి కీమె చేమోడ్చి మ్రొక్కుతోంది. 'ప్రథితపాండుభూవరకుమారకులు, దాస్యశృంఖలాబద్ధులై తల్లడిలుటకాంచి సైరింపనోపక కదనరంగవిధుల బోధించి' సంగ్రామానంతరము తపోశీలమైన వీరమాత కుంతీదేవి నిరంజనత్వము నీమె బయటికిదెచ్చింది. ఈమె "రుధిరనిష్యంది" లేఖనీప్రభావమున "సంధిప్రస్తావమున సంక్షుభిత హృదయయై అశ్రుపూర్ణనయనములతో ప్రతిహింసకై రోజు కాలభుజంగ సన్నిభమగు కుంతలకలాపమును చేబూనిన పాంచాలి" కంపితగాత్రము కృష్ణునికేమో గాని మనకు కనబడుచున్నది. పతిసందర్శనార్థము ఘటోత్కచకుమారుని తన ఆహారముకొరకు నరులను దెమ్మని పాండవులున్న వైపు పంపిన హిడింబి కథను ఈమె తిరిగి వినిపిస్తున్నది పద్యముఖాన్ని. సతమరుంధతీముఖపుణ్యసాధ్వులు పాలించి అమరపథమాక్రమించిన ధర్మమును శాండిలిచేత నీమె తన తెనుగుతోబుట్టువులకు చెప్పిస్తోంది. దశావతారములను నేకరువుపెట్టుటతో కావ్యత్వసిద్ధి పల్చబడిన గుమ్మడు పాటలోని 'గోపిదేవి' విస్మయము నీమె 'మధుస్యందిలేఖినీ' ముఖమున స్త్రీల పక్షమున తిరిగి ప్రత్యక్షీకరించుచున్నది. ఈ ఖండకావ్యగుచ్ఛము తెనుగుతోబుట్టువుల కంకితము. స్త్రీత్వమునందింత యభిలాష గన్నరచిన యీమె "తోబుట్టువులకు" అని అందరినీ కలిపిందేమో అనుకుంటూంటే విశాలహృదయులగు అని కనబడింది.

స్త్రీలకు సహజమైపోయిన నైరాశ్యము, ఉత్సాహరాహిత్యము, పిరికితనము ఈమెయందు లేవనవచ్చును. తన స్త్రీత్వమీమెకు నిరుత్సాహకరము కాలేదు. ఈసంపుటమునందంతటా పైన చెప్పినట్లు, స్త్రీమూర్తి, 'వెలలేని రతనాల నలరారు బహువిధ కరకంకణమ్ములు ఘల్లురనగ ఘుమ్మ ఘుమ్మన' పెరుగు తఱచుచున్నది. కదనవిలాసమందిరముఖంబున ఖడ్గప్రహార విఖ్యాత పాండిత్యమును వైరివీరులకు చవిచూపుచున్నది. దాస్యశృంఖలాబద్ధులై తల్లడిల్లు కుమారులకు కదనోత్సాహము పుట్టగా బలుకుచున్నది. వసుధామర

మంత్ర పవిత్రవారి ధారావళిజేసి పావనము లైన శిరోజము'లను గ్రహించిన పాపాత్ముని హస్తశిరమ్ములు వ్రక్కలై పోవలె నని సిద్ధసంకల్పయై శపించుచున్నది. "జడలు వల్కలములును గాషాయవస్త్రతతి మొదలగున వెవ్వియు దాల్పకుండ" నే యరుంధతీ ముఖ పుణ్యసాధ్వులు పాలించిన ధర్మము ననుసరించి సూర్యచంద్రాది లోకములను దాటిపోవుచున్నది. 'అవని సస్యసమృద్ధమై యలరి ప్రకృతి సర్వము నమృతమై బ్రతుకుగాక' యని ఆంధ్రలోకమున నక్షతలు చల్లుచున్నది. రుక్మిణమ్మగారి ఉత్సాహము పూజనీయము.

ఈమెకు కాత్యాయనీదేవి సుధాస్యంది లేఖిని నొసంగినది. లేఖిని శక్తిని చూడండి.

క్షణము చిత్తమ్ము, విత్తమ్ము క్షణమెనుమ్ము
క్షణము జీవితమెల్లను, క్షణము నటన
ఎఱుక తెలియుడు యమునికిఁ గరుణలేద
కాన జాగర్తి! జాగర్తి!! కాచుకొనుడు
(ఎక్కడా అర్థంలేదు అన్వయానికి)
అనవిని మందహాసవద
నాంబుజుండౌచు మురారి తొల్లి నే
వినుకలిగా శతాకృతుల
వేడ్కధరించి భయంకరోగ్రులౌ
దనుజుల గల్మషాత్మకుల
దాల్మివధించి సమస్తలోకముల్
గొనకొని సంచరించితిని
గుమ్మడటన్న విచిత్రమయ్యె; నెం
దును గనలేదు ఇప్పుడెట
దోచెను చూపగదమ్మ మ్రొక్కెదన్.

పదిమాటలలో చెప్పడానికి వీలుపడేది రెండు మాటలలో ముగుస్తున్నది. ఘటోత్కచు డాటున్నాడు వృద్ధబ్రాహ్మణునితో.

'మీలో నొక్కరినిచ్చిన
జాలును. అవశిష్టులెల్ల సంతోషముతో
హేలాగతి బోవచ్చును
ఆలాగున గానియెడల నందరి కెగ్గౌ.

ఆధునికకవుల్రతోవ లీమెకు 'భర్తృసహవాసమున' పరిచితములవుతున్నవి కొంచెము కొంచెముగా.

"ఎందరెందరో రుధిరనిష్యంది లేఖి
నుల తెనుగుసీమ యోధసంకలితమనుచు
వ్రాసిరేకాని; నేడది వ్యర్థమయ్యె
వీరుడొకడును గనరాని కారణమున.

పాప మీామె తన మగతోబుట్టువులను ఉత్తేజితులనుచేయు నుత్సాహములో సీతారామరాజును మరచిపోయింది.

సద్గుణములు గలిగిన ఈ సుమంగళి శైలి సాపుదేగి, పురాణబద్ధమైన ఈమె దృష్టి విశాలమై, ఈమె అమృతనిష్యంది లేఖినితో తెలుగుదేశములో జయభేరి మ్రోగించుగాకయని ఆశించుతున్నాను.

గీతికామౌక్తికహారము

శ్రీమతి మానికొండ అలివేలుమంగతాయారు గారు

హృదయ మవియంగ ప్రేముడి నెన్నిమార్లొ,
పిలిచితిని ప్రేమభిక్షుకై ప్రియుడ! సుంత
పలికినవు నోటిముత్యాలు బలుకునోయి?
పూజసేసిన నాభావ పుష్పసమితి,
విరసమగుచుండె, నీపాద సరసిజముల
అమృతమయ దృష్టి నలరింప వైతివేల?;
మేళవించితి ననురాగ లీలనాదు
హృద్విపంచి, ఉపేక్షచే ద్రిదులగండు,
ప్రణయగీతమ్ము వాయింపరాదె నాథ!
కాంతుగదిసిన నా ఉషఃకాంతనొసట
ప్రొద్దుపొడిచెను, వెలవెలబోతి నేను,
అర్ఘ్యమును గొంటకేనియు అవధిలేదె?

ఉపవాస దీక్ష

శ్రీమతి జి. సీతాలక్ష్మిగారు

"ఉపవసించు మనుజుడు అసత్యమాడరాదు. ఉపవసించుచు అనృతమాడినవాడును, కఠినచిత్తుడై దుష్కార్యముల జేసినవాడును పవిత్రమైన ఉపవాస దీక్షను, అపవిత్రపరచుచున్నారు. అట్టివారి ఉపవాసమును పరమేశ్వరు డంగీకరింపడు."

* * *

"నీవు ఉపవసించునప్పుడు మొగము వ్రేలాడవైచికొని తిండి 'మానితినే'యని తిండిమీదను ధ్యానముంచుకొనరాదు. నే నుపవసించుచున్నానని బడాయికి ప్రకటించుకొనరాదు. పరులెవరైనను నిన్ను దూషించినను, నీతో కలహించినను, వారిని తిరిగి దూషింపక వారితో కలహింపక, ఉపవసించుచున్నానని మాత్రము సూచింపుము" (మహమ్మద్ ప్రవక్త).

* * *

ఉపవసించుటయన్న ఆహారమును వర్జించుట. కేవలము ఆహారమును వదలినంతమాత్రమున ఉపవసించుట యనదగదు. ఆహారమును వర్జించి, చిత్తము నీశ్వరాయత్తము జేయవలయును. తిండి మానితిమేయని, తిండిమీదనే ధ్యానముంచి మొగము వ్రేల వేయుచు చేసిన యుపవాసము నిరర్థకము, నిష్ఫలము.

ఉపవసించుట వలన ఫలమేమి? దీనిని గుఱించి కొంచెము విచారింతము. శరీరము రథమువంటిది. దీనిలో పవిత్రమైన ఆత్మ రథికుడు. ఆరథము క్రిర మొదలైనవి లేక, సౌమ్యముగ సాగవలెనన్న సాధన మొకటి యుండవలెను. రథము రథికుని స్వాధీనములో నుండవలెను కదా! చక్రములకు తారు, రథవేగమును తగ్గించుటకు, హెచ్చించుటకు, తగిన ఉపకరణములు (Brakes) అవసరము. ఉపవాసము శరీరరథమును స్వాధీనములోనికి దెచ్చును. ఆత్మయొక్క ఆజ్ఞలకు శరీరములోబడి, ఆజ్ఞలను నిర్వర్తించునట్లు జేయును; ఆత్మతేజమును హెచ్చించును. ఉపవసించు మనుజుడు ఆత్మశక్తి నపారముగ వృద్ధి జేసికొనగలడు. అధర్మము నడచగలడు. దైవకృపకు పాత్రుడై హృత్కమలమున పరమాత్మను నిలిపికొని యానందింపగలడు.

ఉపవసించునప్పుడు మనస్సును కార్యదీక్షయందు లగ్నము జేయనగును. కావున ఉపవాస మనునది దీక్షలలో నొకటి. ఆత్మతేజ ముద్దీపింప జేసికొనుటకును, పరమేశ్వరుని సాంగత్యమునకును, ఆదయామయుని కరుణ వడయుటకును, ఉపవాసదీక్ష, తగిన సాధనము.

ఈ ఉపవాసదీక్ష ప్రాచీనయుగములందును, నవీనయుగమునందును, ఏమహామహు లాచరించి ఎట్టి దుర్ఘటకార్యముల సాధింపగలిగినదియు కొంచెము విచారింతము. త్రేతాయుగమున, మహాసాధ్వియు లక్ష్మీయవతారము దల్చినట్టి మహాతల్లియునైన సీత ఘోరోపవాసదీక్షచే లంకలో కృశించి రావణ సంహారమునకు కారణభూతురాలయ్యెను. ద్వాపరమున రుక్మిణి ఉపవసించి జగదీశ్వరి నారాధించి శ్రీకృష్ణుని భర్తగా బడయగలిగెను. మహాసాధ్వియైన సావిత్రి తనభర్త మరణమునకు ముందు త్రిరాత్రోపవాస మొనర్చి భర్త ప్రాణముల తిరిగి సమవర్తినుండి పొంది మనోభీష్టమును పొందగలిగెను. ఇట్లనేకమంది సాధ్వీమణు లెందరెందరో ఉపవసించి దుర్ఘటకార్యముల సాధింపగలిగిరి. ఇక పురుషపుంగవు లెందరో ఉపవసించిరి. శ్రీరామచంద్రమూర్తి పట్టాభిషిక్తుడగుటకు పూర్వ ముపవసించెను. లక్ష్మణమూర్తి ఘోరోపవాసదీక్ష బూనినట్లు నిదర్శనములుగలవు. కౌరవ వీరుడైన భీష్ముడు మోక్షమును పొందుతలంపున శరతల్పగతుడై యుపవసించెను. బుద్ధదేవుడు జ్ఞానోదయమునకు పూర్వ ముపవసించెను. ఏసుక్రీస్తు ప్రభువు నలువదిదినములు ఘోరోపవాసదీక్ష బూని సైతానును జయించి భగవంతుని కరుణకు పాత్రుడయ్యెను. ప్రవక్తయైన మహమ్మద్ ఉపవసించి లోకమున భగవంతుని ఆదేశమును వెదజల్లెను. 'రమ్‌జాన్' అను ఉపవాసదీక్ష నెలకొల్పెను. ఇక నవీనయుగమున మహాత్మగాంధి ఘోరోపవాస దీక్షలబూని ఆత్మతేజ ముద్దీపింప జేసికొనెను.

కావున ఉపవాస దీక్ష సామాన్యమైనదికాదు. ఇది పవిత్రకార్యము. ఇయ్యది భగవంతుని ఆదేశములలో నొకటి. స్థూలదృష్టితో విచారించిన ఉపవాసము వలన అజీర్ణాది రోగములు నిర్మూలమై శరీర రథమును నడుపగలుగుటకు మన కవకాశ మేర్పడుచున్నది. ఇట్లు ఉపవాసదీక్ష ఐహికాముష్మిక ఫలప్రదము.

వింతమార్పు

శ్రీమతి పుదూరు వెంకటమ్మాళు గారు

'యేమే సుసీలా, వూరికే యెందుకే అల్లా ధుమధుమలాడుతుంటావ్?' వన్నాడు-లేసుఅల్లుతున్న భార్యనుచూచి_కాంతారావు.

సుసీల:—మరే!! నేనే యెప్పుడుచూసినా ధుమధుమలాడుకుంటూ, మెటికలు విరచికొంటూ, మూతిముడుచుకొంటూ అస్తమానం మీకు కనుపిస్తాను. పాపం! మీ అమ్మో? మూసినముత్యం పాసినపగడం!! ప్రొద్దుటినుంచి ఆవిడ అల్లా రాల్చిపోస్తూవుంటే మీకు చెవుడువచ్చిందా? అల్లారాల్చిపోయడానికి నే నేంజేశాను? అంట్లుతోవమంది. తోవనన్నాను. నాకేమికర్మం! అంట్లు తోమితేగాని నాకుసాగదా? అంట్లు తోమనన్నానని 'అయ్యో! గారాబాలకూచివే! నీవు పనిజేస్తావనుకొన్నానే తల్లీ! యేనాడైతే మా యింట్లోని కాలెట్టేవో ఆనాడే అనుకొన్నానమ్మా యెంతమాత్రం చేదోడువాదోడు కావని!! ఎల్లాఅనుకొన్నానో అల్లాగేచేస్తున్నావు. నీవే గనక పనిచేస్తే యీపాటికి సప్తసముద్రాలు యింకిపోయుండును. అయ్యో! నా బ్రతుకా యేకష్టము యెరగకుండా ఆ మహారాజు బాగానే దాటారు. నేను నీకు చాకిరీచేయటానికే యింకా బ్రతికున్నాను. రామ!! నేను యింటిచాకిరీ చేయలేక చచ్చిపోతున్నానుగదా!! చెట్టంతకోడలు చేతికంది యుంటేనాలాగేసుఖపడుతున్నారాలంతాను. నాకే రామచంద్రమూర్తి చావన్నాబెట్టే యీపాటికి చచ్చినట్టే యింటిచాకిరీ అంతానేర్చుకొనేదాన'వని నోటికివచ్చినట్టు తిట్టి, వీరిని వారిని పిలచి నీకోడలు మంచిదికాదనియు ఒకపనికైనా సాయములేదనియు వీళ్ళకి పూటపూట వొండిపోయలేకపోతున్నాననిన్నీ బుడిబుడీదీర్ఘాలు పెట్టి అందరినోట్లో నన్ను పడేసింది. అంతా 'అయ్యో చిన్నదా చిత కదా లక్షణంగా యిల్లు చక్కబెట్టుకొనే యీడు'అని నోళ్లునొక్కుకొని వెళ్లేరు. నేనేమన్నా అః టాననేనా లేకుండా యిదేమన్నా బాగుందా? యేమన్నాఅంటే మీకు కోపమొస్తుందికదూ, చాలాబావుంది!! నా ప్రాణంపోయినాసరే పనిచేయను.

కాంతారావు:—యెందుకే సుసీలా యింటనున్న కాపురము వీధిలో పెట్తావు? చెప్పు ఆవిడమాత్రం బలంగావుంటే యీపాటికి పెదవి కదల్పకుండా చేసేదికాదుటే. పాపం బలంలేదు. నీవు సాయంచెయ్యావ్. యెల్లాచేస్తుంది చెప్పు. నీవు కొంచెం పని చేస్తే ఆవిడ ఓపికకి తగ్గపని ఆవిడచేసి నిన్ను అప్పుడే వంటపొయ్యిదగ్గిర పెట్టకుండా చేస్తుందే! ఏడాదిఅయింది కదా కాపరానికొచ్చి ఒక్కపనైనా చేస్తున్నావేమో నీవే చెప్పు. పోనీ పంజేసేదన్నా లేదుకదా మొన్న మొన్నటిదాకా యేదో యెప్పుడన్నాతోస్తే అలికిన యింటికైనా ముగ్గుపెట్టేదానవు. యిప్పుడదీలేదుగా!! యెంతసేపు నీకు నీషోకుల తోనే సరిపోతోందిగదా! కొంచెంగూడ అయ్యో ఆవిడిచేసుకోలేదని నీకు తోస్తుంది. పక్కింటి రమణమ్మచూడు: ప్లీడరుకూతురు పుట్టింటిలో యెంతైనాగారాబంగా పెరిగిందే!!

అవుతేమాత్రం అత్తారింట్లో సకలమైనపనులు చేసి భర్తకి అత్తగారికి కింద అరికాలుమోప కుండా చేస్తూంది. నీకేం!! వూళ్ళోవాళ్ళంతా పలాని కాంతారావు పెళ్లాము సుసీల అత్త గారిని యేడిపిస్తోందని చెప్పుకుంటుంటే చాలా తలవంపుగావుంది సుమా!!

సుశీల:—(కోపంతో) పాపం వూళ్లో వాళ్లంతా సుశీల సుశీల అని వూరికే అను కొంటున్నారంటా రెందుకూ, నేజేసేది తప్పు పని అయితే అందరు గడ్డిపెట్టచ్చు. ఇదేం కర్మం అంట్లుతోమటం పేడచేయటం మా వాళ్లు నాకు నేర్పలేదు ఏంచేయమంటారు?

కాంతారావు:—ఆపన్లు రెండుమాంతే యింకచేయాలసినపనులు యెన్నివున్నాయి చెప్పు.

సుసీల:—అయ్యో! యిదంతా నాపాపం కాబోలు; ఆడాళ్లెల్లాగో యేడుస్తారు. మధ్య మీకెందుకు పిల్లతల్లి బాగుండగా మంత్రసాని గండంలాగా మధ్య మీకేంకష్టం!!

కాంతారావు:—అయితే యింకా చేయా లసినపను లేవీలేవూ?

సుసీల:—లేకేం చాలావుంటాయి. నేను లేదన్నానా యేమిటి? వీధిలో వూడుస్తుంటే మావాళ్లెవరైనా చూశారంటే ఆక్షేపిస్తారు. ఫలాని మాధవరావుగారికూతురు సుశీల వీధి పాచిచేస్తుందంటే మాఅమ్మకి మానాన్నకి గాకుండా మాఅక్కలకీ అన్నలకీ ఒక టేమిటి అందరకీ అగౌరవమే.

కాంతారావు:—ఆడది యింట్లో పని చేసుకుంటే యింతమందికి అగౌరవమా?! యేంబావుంది.

సుశీల:—మధ్య మాటాడుతారెందుకూ చెప్పేదంతా పూర్తిగా వినండీ! యింక నీళ్ళు తోడాలంటే యీగుంటూరు నూతుల్లో నీళ్లు తోడలేనుబాబూ,ఒకవేళతోడేనా చేతు లెర్రగాబొబ్బలెక్కి పుళ్లవుతాయి. యింక బట్టలుతుకుతుంటే పక్కింటివాళ్లంతా కొత్తగా చాకలిదెవరైనావచ్చి బట్ట లుదుకు తోందా అనుకుంటారు. యింకగదు లూ డుస్తుంటే యెవరైనా చుట్టాలువచ్చారంటే ఏమండీ కావమ్మగారూ, ఈపనిజేసేమనిషిని యెప్పుడు కుదుర్చుకొన్నారండీ అంటారు. యిలాంటి చిక్కులు చాలావుంటాయ్ యిలాంటివివున్నప్పుడు యేలాగండి చేయడం అని ఓ లెక్చరిచ్చేటప్పటికి

కాంతారావు ఆశ్చర్యపడి 'అయ్యో! సుశీలా నీవెంతయు వివేకంగలదానివి కాక పోడం నాపూర్వ జన్మపాపంసుమా? ఆడది యెంతమాత్రం యిల్లా ఆలోచిస్తూవుండి యిల్లావుంటే కాపురాలు యెల్లా గట్టెక్కు తాయి చెప్పు? యెందుకే అల్లా ధుమధుమ లాడుతూ వుంటావన్నాననేకదా యింత మట్టుకువచ్చింది. పాపం మాఅమ్మసిచూస్తే యెల్లాంటివారికైనా జాలేస్తుందే!దానికితోడు చేద స్తంచేత ఒక్కొక్కపని ఒక్కొక్కగంట చేస్తూవుంటుంది. అల్లాంటప్పుడు పనికి ఓపిక లేక సాధిస్తుందంటే తప్పా? యింకైనా నా మాట వింటావా! వినవా?

సుశీల:—చీ!తీద్దుకూ నేర్చుకపోయారు. యెవరన్నావింటే నవ్విపోతారు!! నాకు వంద చెప్పండి వెయ్యిచెప్పండి నేను పనిచెయ్యనూ. అంతగామీకు భారంగావుండి సాధిస్తూ

వుంటారా పుట్టింటికెళతాను పంపెయ్యండి అంది సుసీల లోపలి కెళ్లుతూనూ.

కాంతారావు:—దీనికి చెపితేవినదు. మా అమ్మనందామనుకొంటే నానాచాకిరి చేస్తూ వున్నప్పుడు ఓపికలేక విసుక్కొంటేమాత్రం ఎందుకమ్మా అల్లావిసుక్కుంటావని నే నే మొఖంపెట్టుకొని అనను (అని ఆలోచించుకొంటూ)సంవత్సరంనించి యిల్లాయేడుస్తోంది కాపురం. యేవన్నా అంటె తిండితిందు; యేడుస్తుంది. అసలిల్లావుంటే యెల్లాగాకాపురం చెయ్యడం!!నేను చెప్పడమేతప్పు. ఒకటీ దాని కెక్కటంలేదు. ఆతల్లిదండ్రి దరిద్రులు యిల్లాపెంచారు, వెధవపెంపకం!! (అని విసుక్కొని బంకెమీదవున్న కండువాతీసుకొని బయలుదేరాడెక్కడికో.)

కాంతమ్మగారు బయటనుంచి "సుసీలా! పెట్టెలో తెల్లపంచ యీలాపారే ఆరేస్తాను మడి కేమీ బట్టలు లేవూ యేమీలేవు.అంది.

సుసీల:—పెట్టెలోనున్న తెల్లపంచెతీసి ఆవిడకాళ్ళదగ్గరకు విసిరేసింది. మల్లెపూవు లాంటి పంచెదుమ్ముచే నల్లబడిపోయింది.

కాంతమ్మకి దానిని చూడ్డంతోటే ఒళ్ళు తెలియని వెర్రికోపంతో, ఒసే. పొగరుబోతా, నీకేం పోయేగాలమువచ్చిందే మల్లెపూవులాంటి పంచ మట్టిలో మండబెట్టేవూ నీకు వళ్ళు తెలియటల్లేదేమిటే దౌర్భాగ్యురాలాయని కేకలువేసింది.

సుసీల:—ఏవిటమ్మా నేనేం జేశానని అల్లామాట్లంటారు. పంచెపారెయ్యేమన్నారూ పారేశాను. యిష్టంలేకుండావుంటే మాట్లాడ్డంమానెయ్యండి అంది.

కాంతమ్మగారు:—యేమే నంగనాచీ, తప్పుపనిచేసి మళ్లీ పంచెపారేశాను, ఏతప్పూ అంటావా? వుండు నీపొగరణుస్తా కాంతం రానీ అంటూ కోపంతో వెళ్లిపోయింది.

యింతలో కాంతారావువచ్చి జరిగిన సంగతిఅంతా విన్నాడు. సుశీల యెంతమాత్రము యింకవూరుకుంటె బ్రహ్మదేవుడికైనా సాధ్యమవ దనుకొన్నాడు. దండనచే పెంకితనము పోగొట్టామా అనాలోచించాడు. మళ్ళాఎందుకు ఇదో అల్లరికూడాను అనుకొన్నాడు. ఎవరిని యేవనకుండా తనగదిలోకి పోయి తక్షణం మామగార్కి వుత్తరం రాశాడు. మర్నాడు ప్రొద్దున్న మెయిల్‌లో సుసీలను పుట్టింటికి పంపాడు.

అక్కడ తనవదినగారు తల్లికిచేయు సపర్యలను కళ్ళారచూసింది. తనతల్లి కోడళ్ళపై చూపు ప్రేమాతిశయముకి ఆశ్చర్యపడింది. తనవదినగార్లు తనతల్లిని అత్తగారూయని నోరారబిలవడం అమ్మాయియీ కామాక్షమ్మా సుందరమ్మాయని తనతల్లిపిలవడం తనవదినగార్లు కాపురముకి వచ్చింతరువాత యిదివరకున్న పాలేళ్ళనుతీయించి పేడవూడ్చుట మొదలగు పనులయందు ఎంతశ్రద్ధగావుండడం చూసింది. తక్షణమే సుశీలకి క్రొత్తవూహ తట్టింది. మునుపటిలాగా తల్లి తండ్రి ఎక్కువప్రేమగావుండక మామూలుగానే వుండుట గ్రహించింది. తనుకూడా దాసీయే కదా అనుకుంది. తనవదిన్లూ పుట్టింటగారాబంగా పెరిగినవారేకదా అనుకొంది.తనవదినల మీద తనతల్లి యెంతప్రేమగా చూస్తోందో

తమభార్యల సుగుణముల కెంత సంతోషిస్తు న్నారో, తననిగూడా మంచితనముగావుంటే తనఅత్తగారు భర్త యెంతప్రేమగా వుండే వారో అనుకొని చాలాసిగ్గుపడింది. యిది వరకులాగా కొన్నాళ్ళు పెంకితనంగావుంటే చేజేతులకాపురము కూలదోసుకొందును కదా అనుకొని చాల విచారించింది. యే ముంది. భర్త సుశీల పట్టుదల చూడలేక పోతే పనిచెయ్యని ఆడదియెందుకని విడిచి వేస్తే విడవవచ్చును. తక్షణమే తండ్రితో అత్తవారింటికి తీసుకెళ్ళమంది. సిద్ధంగానే వున్నాడు. కనక అప్పుడే రైలెక్కించి తీసుకు వచ్చాడు. వెళ్ళగానే వత్తులుచేసుకొంటూ గోవిందనామము జపించుకొనుచుండిన ముదు సలి అత్తగారిని చూసింది. అత్త.గారూ తెలియక చేసినతప్పులని క్షమించమంది. బుద్ధి తక్కువచేత ఒళ్లుతెలియక మీకు అపచార పడ్డానని సాష్టాంగపడింది. అత్తగారు ఆశ్చర్య పడి అయ్యో నీవెందుకే దండంపెడతావు. నీవేమిచేశావే?అంతతప్పునాదే: చాల్లేవేఅంది. సుశీలలేచి అత్తగారూ, అల్లా యెప్పుడు అనొద్దు; ఇవాళనించి అన్నిపన్లుచేసి వంట గూడా నేనే చేస్తానని గబగబ లోపలికివెళ్ళి స్నానంచేసి వంటవండేసుకు కూర్చుంది మొగు డొచ్చేటప్పటికి. మొగుడాశ్చర్యపడి యేమేవ్ సుసీలా నీవు వంటజేస్తున్నావేమిటే యెవ్వరైనా చుట్టాలొచ్చారంటే ఏవండీ కాంతారావు గారూ వంటమనిషిని యెప్పుడు పెట్టుకున్నా రండీ అంటారు" అని పకపకనవ్వాడు. సుసీల నవ్వుతూ చాల్లెద్దురూ ఎవరున్నావింటే నవ్వు తా రంది. ముసలమ్మ మాకోడలికి నెలతప్పిం దనిమురుస్తూంది.

నిశ్చయము

కర్లపాలెం కృష్ణరావుగారు

[రవీంద్రుని 'గీతాంజలి' నుండి స్వేచ్ఛానువాదము]

౧

అస్మదీయాంగకములెల్ల, నతిపునీత
మయ్యె, నీ సజీవ స్పర్శనందియుంట,
గాన, ప్రాణంపు ప్రాణమా! ఏ నికెప్డు
అన్యమంటను, దేనికి నాశపడను.

౨

హృదయపీఠాన నిన్ ప్రతిష్ఠించుకొంటి
గాన, వికసించె ప్రేమప్రసూన, మింక,
చీకుచింతల నాదరి, జేరనీను
గానమొనరింతు తమిని నీలోన గలియ.

౩

నాయొనర్చు సమస్త యత్నంబులందు,
శక్తిసామర్థ్యముల నిచ్చి, జయము గూర్తు
వీవె, గావున, ప్రీతితో నెల్లపనుల
ప్రతిఫలింపగ జేతు,నిన్ ప్రౌఢిమెరయ.

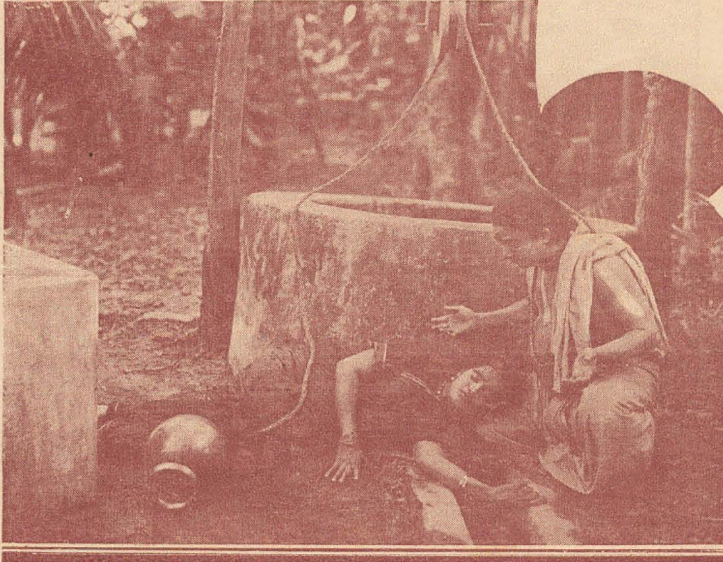
౪

మంచిచెడుగుల గుర్తించి, సంచరింప,
నొక మహావెల్గు నాలోననుంచి తీవు
గాన నికమీద కల్లలు కపటములను
తరిమివేసెద రానీక తలపులకును.

'అత్తగారి యారడి'

శా॥ యేమే నీమొగం పీడచా! యెఱుగవే యేర్ఘాం వయిందొచ్చి నీ
బూమెల్ గీమెలు సాగదీతును: మరే-పాయ్‌లోను పాత్తానురా।
నాముండా యిది!! సాగనిత్తు ననుకొన్నావేమొ నీయాట లా।
హాఁ-ముండా ముదిరింది నీపని!! సరే-ఆలాగె కానియ్యవే॥

"కష్టజీవినియగు కాన్త-దుష్టచిత్తయగు తల్లి"
అయ్యో నాకర్మమా!!"

"స్వప్న సందర్శనము"

"కం॥ ఎఱుఁగుదు రాజా! యెప్పుడు
మఱవను సకలంబు; నన్ను మఱచినయొజ్జలన్
మఱి తనవిరోధిఁ గని మఱఁగక
మఱవక మెఱయుదిరోని మనీషాన్యులకున్॥"

నాఁటి గృహలక్ష్మి

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు, ఎం;ఏ. బి;యల్.

మానవజీవనమును సార్థకము చేయునది ఆత్మశక్తి. ఈశక్తిజ్యోతిని తనుపుత్తైలము హృదయమందు తోలు కాదు సద్భావము. ఉత్తమగుణమరీచికా గుచ్ఛమైన చరిత్రము పూతహృదయమున వెలుఁగు ప్రదీపము. ఉత్తమచరిత్ర కవికలమునుండి దొరలు అత్యుక్తి కాదు; గాయకుని మధురోక్తినుండి ఊరకను ప్పొంగు గీతతతికాదు. ప్రత్యక్షప్రపంచమున ప్రభాకలితమై తేజరిల్లు ఆదర్శమయ ఆలోకము! ఈఆలోకము అనవరతము కనులఁబడునది కాదు.—అన్నిచోటులందు కాంతిలునదికాదు కాలపరిస్థితులును, దేశస్థితులును, బహువర్షములనుండి పెంపొందు సాంప్రదాయములును, చిరసాధనములును కలిసి ఆదర్శ చరిత్రమును భాస్వరితమైన దివ్వెఁజేయును. ఇట్టి చరిత్ర ప్రాచీనభారతమున తేజరిల్లి సభ్యప్రపంచమునకు మిరుమిట్లు కొలిపెను. యిట్టి చరిత్రము పురుషులందుకంటె స్త్రీలందు విశేషముగా ప్రకాశించినది. ప్రాచీనభారత సారస్వతమును పరిశీలించితిమేని, ఈ నుడువును ఋజూవొనరించు దృష్టాంతరములు ఎన్నేని గోచరించును.

వాత్స్యాయనుని 'కామసూత్రము' భారతప్రాచీన సాంఘికపరిస్థితులను తేటతెల్లముగ తెలుపుచున్నది. ఈయుద్గ్రంథము వెలువడిన సమయమును గుఱించి పండితులు వేరువేరు అభిప్రాయములను వెలిబుచ్చిరి. మహామహోపాధ్యాయ హరప్రసాదశాస్త్రి, డాక్టర్ పీటర్‌సన్, ప్రొఫెసర్ బటుక్‌నాథ భట్టాచార్య, ప్రొఫెనర్ జాలీ, కె.పి. జయస్వాల్, ప్రొఫెసర్ ఎ. బేనర్జి, ప్రొఫెసర్ వింటర్‌నిజ్ మున్నగు విద్వాంసులు ఈసమయమును గుఱించి తెలిపిన అభిప్రాయములందు ఇంచుక భేదము కానుపించుచున్నది. ప్రొఫెసర్ హారన్‌చంద్ర చక్‌లాదర్ వ్యక్తీకరించిన ఋజువులు పలువురచే ఆమోదింపఁబడినవి. క్రీస్తుశకము మూఁడవశతాబ్దమునకు నడుమ వాత్స్యాయనుఁడు 'కామసూత్రము'ను రచించెనని ఈతఁడు నిరూపించెను.

గృహస్థునకు నాగరకజీవనము అపేక్షణీయమై యుండెడిదనియు, శృంగారసరములందాతఁడు ఓలలాడువాఁడనియు స్పష్టవాక్కులందు వాత్స్యాయనుఁడు తెలిపెను. విలాసామోదములందు తేలియాడక కర్తవ్యనిర్వహణమున స్త్రీ, ఆకాలమున తనజీవనమును గడుపుచుండెడిది. ధర్మశాస్త్రములందు నిరూపింపఁబడిన ఆదర్శ స్త్రీలక్షణములు ఆదర్శములై అట్టె నిలిచియుండలేదు ఈమహద్గుణములను తనకాలమందలి వనిత ఆచరణమందుఁబెట్టె నని తెలుపుచు, వాత్స్యాయనుఁడు ఎన్నేని దృష్టాంతరములను పేర్కొనినాఁడు. పతియెడల నీమె చూపుచుండెడి ప్రేమ నిరుపమానమైనది. తా నుపాసించు దేవునియెడల ఉపాసకుఁడు చూపు భక్తికిని, భర్తయెడల నీమె చూపు భక్తికిని, ఆవంతయైన వ్యత్యాసములేదు. దైనికజీవనమున పతికివలయు అక్కఱలను బాగుగ గుర్తించి, ఏమరక వాని నాతని కామె చేకూర్చుచుండెడిది. భక్ష్యపానీయములనే కాక, ఆతని ఆనంద శృంగారములకు సముచిత సంబారములను సమకూర్చెడిది. పతిరుచులను, అరుచులను బాగుగ గ్రహించెడిది. నిజేశుని నెచ్చెలులు గృహమున కరుదెంచినపుడు, బహుభంగుల వారిని బహూకరించి, బహుమానములొసఁగి, నిండారుభక్తితో వారికి అతిథిసత్కారము సలిపెడిది. అత్తమామలయెడల నడకువ మెయివర్తించుచు, వారి ఆదరానురాగములు అందుచుండెడిది. చుట్టములపట్ల ఆమె చూపు గౌరవము అనల్పమైనది. పరిచారకులదెస కరుణాదృష్టిపఱపి, వారి కష్టనిష్ఠురములు తనవనియెంచి, పిడికిలిమూయక వారి అక్కఱలు తీర్చుచుండెడిది. అవ్వలినుండి పతి

యింటికి మరలుతతి, ఎదురేగి, ఆతనికి వలయు పరిచర్యకై పరిచారకులను నియోగింపక తనంతదానే నెరవుచుండెడిది. అటలం దాతనివెంట చనుచుండెడిది. మనసు నొప్పించు మాటలాడిగాని, మరి తీఱునఁగాని పెనిమిటి తనయెడల అనుచితముగ వర్తించినను, కటూక్తులతో నుత్తర మొసఁగునది కాదు. పతి అనుమతినందియే, తోడి నెచ్చెలులను గూడి ఉత్సవములను చూచుటకై ఆమె యరిగెడిది. హృదీశుఁ డెఱుఁగకుండ, ఆమె ఏమియు బరులకొసఁగునదికాదు. తన నడతను గుఱించి పతి అనుమానింపనిరీతిని మిగుల మెలఁకువతో ప్రవర్తించెడిది. సంశయచారిత్రలదెస కన్నెత్తక, కలుషితలైన యోగినుల దాపలఁజేరక, నాట్యకత్తెలపొందు నపేక్షింపక, 'మాలకారిక'లను శాంబరక్రియలం దాఱితేఱిన వారిని చెంగటఁ జేరనీయక, ఏకాంతప్రదేశములందు మసలక నాఁటిగృహిణి అప్రమత్తయై మెలఁగియుండెడిది. పెనిమిటి అనుజ్ఞనంది వివిధకళలందు పరిజ్ఞానము బడసెడిది. తఱచుగ పతియే ఆమె కాచార్యుఁడై యుండువాడు (Vide Kama Sutra page 28—Sutras 2 and 3, page 197—Sutra 36; page 310-Sutra 9) 'స్వప్నవాసవదత్తము' యొక్క ఐదవ యంకమందు తనపత్నిని 'హా ప్రియే! హా! ప్రియ శిష్యే' అని ఉదయనుఁడు సంబోధించిన దృష్టాంతరమును అధ్యాపకుఁడు చక్లాదర్ పేర్కొనినాఁడు. మహాకవి కాళిదాసు రఘువంశమును చదివినవారు, ఇందుమతీవియోగమునకు చింతిలుపతి అజుడు 'ప్రియ శిష్యా, లలితకళానిధి' యనుపదములు (Vide Raghuvamsa Viii 57) వాడిన జ్ఞప్తిఁగియుందురు.

ప్రాచీనయువతి సహనమునకు రెండవపేరు; మితముగ నామె భాషించును; బిగ్గఱగ మాటలాడుటామె ఎఱుఁగదు; నలుగురు వినునట్లు నవ్వదు. అత్తమామ లేమనినను ప్రతివచన మొసఁగదు; అతులైశ్వర్యమున తులదూగుచున్నను, ఆడంబరముఁగాని గర్వముగాని ఎఱుఁగదు; సామాన్యవస్త్రములనే ఆమె ధరించును; ఉత్సవసమయములందు అవ్వలి కరుగునపుడు కొలఁదినగలను దాల్చును; మెత్తనై, చక్కనైన వలువలుగట్టును; చందన లేపనములను, సుగంధ ద్రవ్యములను, అల్పముగ వాడును; తెల్లపూవులనే అలంకారమునకై ఉపయోగించును; పనిని చేయునపుడు ఇంపుసొంపులనటించును. శుభ్రశరీరయై, కురులను చక్కఁగ దువ్వికొనును. వివిధ నగలను దాల్చును, వేర్వేరు రంగులతో నొప్పు సురభిళ కుసుమములను చేకొనును. సుగంధతైలముల నుపయోగించును. సర్వాంగసుందరియగును; పుష్పమాల్యములను కంఠమునదాల్చును; శిఖయందు పూవులు దురుమును; చెవి నగలపై ఎక్కువ మక్కువచూపును. నొసలు మీఁదను, చెక్కిళ్ళపైనను వివిధరీతుల రంగుచిత్రములను రచించును; ఈచిత్రములందు ఒక్కొకపుడు తమాలపత్రములను తదితరపర్ణములను ఉపయోగించును. (Vide Kamasutra page 124—Sutra 19; page 206—Sutra 32, also Saunderananda Kavya Chap. Iv,) కొన్నినగలనైనఁ దాల్పక పతి యెదుట-ఒకర్తుకయై ఉన్నపుడైనను—ఆమె నిలువ రాదని వాత్స్యాయనుఁ డనెను. (Vide! Kmasutra page 226—Sutra 13) యాస్కునికాలమందు కూడ నీభావముండెడిదని ప్రాచీనభారత సారస్వతము తెలుపుచున్నది. ప్రేమరూపిణియైన పత్ని అమూల్యాంబరములుదాల్చి నిజేశునిముందు నిలుచు లీల, తనయందలి భావమును గుర్తించు వాని కనులెదుట వేదము తోఁచునని యాస్కుఁడనెనను. కనీసము నాల్గు తూరులు ఋగ్వేదమందు ఉల్లేఖింపఁబడిన భావమునే యాస్కుఁడిచ్చో దెలిపినందున, ఇది కడుప్రాచీనమైన భావమని బోధపడుచున్నది. (The Vedic Passage quoted lypraf. Peterson is జాయేవ పత్యఉశతీ సువాసాః Rvi, 124. 7, See also Iv. 3. 2, X 71 4 and X 91. 13. Of also జాయాపతిమివవాససా Av X VIII 2. 51) పతి అవ్వలనున్నపుడు పత్ని దుఃఖితయై యుండును; నగలను విడచివైచును; దువ్వలువలు వదలును; వివాహిత యని తెలుపు శంఖపు మురువుల నొకజత మాత్రము దాల్చును' ఉపవాసములు సలుపును; రేబవలులు

దేవతారాధన మొనరించును. అత్తటి సన్నిహిత బంధువులయిండ్లకైన పోదు; వారాపత్కాలమం దున్నపుడు మాత్రము తన నియమమును సడలించి ఆమె చనును; పూజాది సత్క్రియలు జరుగువేళ లందు ప్రవాసవేషమును మార్పక చుట్టములకడ కరుగును. అపుడైనను, పెనిమిటివైపుబంధుగులను దోడుకొని చని, అచిరములో మరలివచ్చును. పతి యింటికి మరలుతఱి ప్రవాసవసనములతోడనే ఆతని కెదురేగును; పదంపడి దేవపూజసలుపును; ప్రేమదేవుని ఉపాసించును; అన్నదానము చేయును; పక్షులకు ఆహారమిడును.

గృహదేవాలయమున త్రికాలములందు పూజలను సలిపి, గృహధర్మమునకు సంబంధించిన నిత్యకర్మలను, దానాది సత్క్రియలను నెరపును. భర్త జరుపవలయు ఉపవాసములను, మ్రొక్కులను తానే సలుపును. ప్రాణపతి కైశ్వర్యము లభించినపుడును, ఏదేని పూనికయం దాతఁడు విజయుఁడైనపుడును, రోగపీడితుఁడై ఆతఁ డారోగ్యలాభ మందినపుడును ఇష్టదేవతల కామె మ్రొక్కుబడులు చెల్లించును. (Vide Kamasutra -Page 311, Sutra 20) ఏదేని దేవతను కొలుచుట ఆమె ముఖ్యవాంఛలలో నొక్కటైయుండెను. (దేవతానాం పూజోపహార ప్రవర్తనమ్ Kamasutra Page 340 —Sutra 25) వాత్స్యాయనుడు తెలిపిన ఆదర్శపత్నీ లక్షణములును, సిద్ధార్థునకు అర్ధాంగిని రోయుతఱి శుద్ధోదనుఁడు వాకొనిన లక్షణములును భేదరహితములైనవి. (Vide Lalita-Vistara chapter XII).

తన యేలిక అనుజ్ఞబడసి కుటుంబభారమంతయు పత్ని తనతలఁ దాల్చును. వార్షిక ఆదాయము నెఱిఁగి, ఆయమొప్పురీతిని పైకము నామె వెచ్చించును. దైనిక ఆయవ్యయములను ఎప్పటి కప్పుడు తానే చూచుకొనుచుండును. ఈకర్తవ్యము భార్యపై నుండవలెనని మనువు స్పష్టవాక్కులఁ దెలిపెను (అర్థస్యసంగ్రహేచైనాం వ్యయేచైవ నియోజయేత్ Manu X.II. సాంవత్సరికం ఆయం సంఖ్యాయ తదను రూపం వ్యయం కుర్యాత్ Kama Sutra Page 229—Sutras 332—33). తన ఆదాయమునకు మించిన వ్యయ మొనరించునపుడు, రహస్యముగ నామె పతిని మందలించి, ఆతని యుద్దేశములను నిరోధించును. గృహోపయోగమున కక్కఱయైన సంబారములను కూడఁబెట్టి, వెచ్చమగు కొలది తగు సమయములందు లోటువస్తువుల నామె నింపుచుండును. గృహనిర్వాహమునకు వలసిన గణితమం దామె సిద్ధహస్తయైయుండును. పరిచారకుల జీతములను చెల్లించి, సేద్యమునకు వలయు వ్యవసాయ సలిపి, పశువులను మిగుల కాఁపాడి పతిచేరుపెంపుడుపిట్టలను, జంతువులను మిగుల జాగ్రత్తతో నామె కనుపెట్టుచుండును. గృహము నంటియుండు తోట రమ్యమై, క్రమాభివృద్ధినందుటకు వలయు యత్నములను గృహిణి స్వయముగ జరపికొనును. పతి యింటలేనపుడు, ఆతని వ్యాపారములన్నిటికిని తానే అప్రమత్తయై చక్కబెట్టుచు, యజమానిలేని లోపమును దల యెత్తనీయకుండును. ఇట్టి సమయములందు సాధ్యమైనంతవఱకు ఆమె యింటిఖర్చును తగ్గించివేయును. విశ్వసనీయులగు పరిచారకుల మూలమున వలసిన క్రయవిక్రయములను జరపించి, కుటుంబధనమును వృద్ధిగావించును; వంటయింటిపనిని తానే జరపుకొనును; తీఱిక వేళలందు నూలువడకును. బట్టలు నేయును. ఆర్థికముగను, నైతికముగను, మానసికముగను, ఆధ్యాత్మికముగను, పరిపూర్ణత్వ సిద్ధినందిన సీమంతినీ చూడామణి.

ఆత్మబోధ

శ్రీమతి ఎ. కమలాంబగారు

మ॥ అనుగుంబిడ్డ డటంచు నమ్మెదవు నీ వశ్రాంత మిట్లోసఖో
ననువొందఁ భవసాగరంబున మహావ్యామోహమాయావశం
బున ముఁముఁ బడసట్టి పెఁ శ్రమలచే మోసంబునఁ గుందితో
మనమా, మేల్కొను మింకనైన పరమాత్మధ్యాన హృద్యస్థితిఁ॥

మ॥ అనుజుల్ నందను లాత్మనాథుడు విశేషానందసంధాత లం
చనయంబుఁ దలపోయుచుఁ విమలవిద్యారూఢి పోనాడగా
జనునే? కష్టము గల్గునం చెరుగ వీ చాంచల్య మింకేల నో
మనమా, మేల్కొను మింకనైన పరమాత్మధ్యాన హృద్యస్థితిఁ॥

మ॥ మునుముఁ గోరికలఁ ద్యజించితివి సమ్యాత్మధస్థితిఁ ప్రస్తుతం
బున నజ్ఞాన ఘనాంధకారమున నంభోజాక్షుపాదాబ్జసే
వన సేయఁ దలపోయనైతి వకటా పల్మారు నిఁ వేడెదఁ
మనమా, మేల్కొను మింకనైన పరమాత్మధ్యాన హృద్యస్థితిఁ॥

మ॥ అనువొందఁ దను వస్థిరంబు నిజకర్మాధీనతఁ దోచునాఁ
కనివాసాదిసుఖంబు లస్థిరము లింకఁ సుస్థిరానందవ
ర్ధన సౌభాగ్యము మాధవస్మరణచేతఁ బొందనౌగాన నో
మనమా, మేల్కొను, మింకనైన పరమాత్మధ్యాన హృద్యస్థితిఁ॥

మ॥ తనుభావంబుదలంప నామఘటమధ్య స్థాంబుసాదృశ్యమై
దనరుం జూడ ప్రతిక్షణాక్షరము వంధ్యాపుత్రచారిత్ర లీ
ల నెసంగుఁ వెస భూరిసంసరణ మీలాగంచు యోచించియో
మనమా, మేల్కొను మింకనైన పరమాత్మధ్యానహృద్యస్థితిఁ॥

గాజుల జత

శ్రీమతి సమయమంత్రి వందేమాతరంగారు

వాల్కుర్చీలో కూర్చుని వార్తాపత్రిక చూచుకొంటున్నాడు ప్రసాద్. 'ఈపండుగకేనా గాజులు చేయించరా?' అంటూ పైట సవరించుకొంటూవచ్చి సమీపంగావున్న కుర్చీలో కూర్చుంది లక్ష్మి. ప్రసాదు తన ధోరణిలోనే యున్నాడు.

మిమ్మల్నే మాట్లాడరేం.

ఓహో! యెప్పుడు దయచేశారేమిటి రాణీగారు? అంటూ పత్రిక టేబుల్‌పై నుంచాడు.

'తెలియనట్లు నటించడం బాగానేర్చారు'.

'నీవువచ్చిన సంగతేమిటో చెప్పు'.

'ఈపండుక్కేనా చేయించరూ?'

'ఏపండుగ? ఏంచేయించాలి?'

'సంవత్సరాది! గాజులు చేయిస్తానని మీరే కాదూ అన్నారు'.

'నే చెప్పినమాటవింటే చేయిస్తా' నన్నా.

'అరవైయ్యేళ్ళొచ్చాక చదువుకోక మన్నుకొట్టుకోనా' అని యిక నాకేంచదువు'.

'నీవడిగిందికూడా అంతే అనుకో'.

'ఈ చదువుగోలతో చచ్చేయోగమొచ్చింది' అని సణుక్కుంటూ వెళ్ళింది ప్రసాదు పురమందిరంకు వెళ్ళాలి.

'లక్ష్మి వంటయిందా? త్వరగా వెళ్ళాలి వడ్డించు'.

'కంచంపెట్టుకోండి వడ్డిస్తా'.

'వెండికూడా ముట్టుకోని విధవాచారం యెవరునేర్పారు?'

'ఈ ఒకరోజేకదా నేముట్టుకోను. తిడితే యేలా చెప్పండి'.

'ఏం యివాళ ముట్టుకుంటే'.

'సంతతిశుక్రవారం నోము. యిక ఒకయేడేవుంది. యీమాటు మాఅమ్మగారింటికి వెళ్లినప్పుడు వుద్యాపనచేసుకుంటా లెండి.'

'కాస్త అక్షరముక్క వచ్చుంటే యీ పిచ్చివేషా లుండకేపోను'.

'ఇక మొదలు మాట్లాడితే చదువుచదువో అన్నమాటే కదా'.

'నీకేంబాధ? నామాట నీచెవి కెక్కనీయవుకా!!'

'చదువురాకుంటే? సంసారనిర్వహణాన్కి యేమన్నాలోటా?'

'లోటుకాదూ! రూపాయి చిల్లరతీసుకో వలసిన-చోట రెండవకాలు తక్కువగా తీసుకొంటావు. చాకలి ప్రతీమాటు బట్టలు పారవేయడం. నీవు తెలుసుకొనుటలేదు. లక్ష్మి, నీకిదేచెప్పడం చదువునేర్చుకొనకుంటే నీతో మాట్లాడను తెలిసిందా.'

'టౌనుహాలునుంచి వచ్చేవరకూ మాట్లాడరుకాదూ?'

'నీవువిద్య నభ్యసించేవరకూ!'

'నిజంగా? యీలాచూడండి నావైపు.'

'కోటుచిరిగి పోతుంది వదులు.'

లక్ష్మిఅంటే పంచప్రాణాలు ప్రసాదుకు. కాని చదువుకోమని యెన్నివిధాల చెప్పినా విందికాదు. చదువుట నేర్చుకొంటే నీవడిగిన

వల్లా చేయిస్తానన్నాడు. ససేమిరా అంది. లక్ష్మితో మాట్లాడ్డం మానేసి చూడామను కున్నాడు. తమాషాకన్నా డనుకుంది లక్ష్మి. అంతప్రేమగా ప్రవర్తించే భర్తతో పలకడం మానేస్తాడని కల్లోకూడా అనుకోలేదా వెట్టి బాగులపిల్ల !! భార్యాభర్తల కిరువురకూ వాగ్వాదం జరిగిననాటినుండీ లక్ష్మితో పలుకుట మానినాడు. అనేకవిధాల భర్తను పలుకరించి చూచింది లక్ష్మి. జవాబియ్య లేదు ప్రసాదు. లక్ష్మికూడా అతన్ని పలకరించటం విరమించుకుంది. చెల్లెల్ని చూచి వెళ్ళటానికి వాళ్లన్నయ్య వొచ్చాడు. సంగతి సందర్భాలన్నీ గ్రహించాడు. వెళ్ళి తండ్రిచెవులో వూదాడీ సంగతి. కుమార్తె బాగోగులుచూచే నిమిత్తం ఆయనవచ్చారు. కూతుర్ని సంగతేమిటని యెన్నివిధాలడిగినా తగిన సమాధానం రాలేదు. అమ్మాయిని తీసుకువెళ్ళాలని వున్నదని తనయుద్దేశ మల్లునకు తెలియపర్చారాయన. తన అభ్యంతరం లేదన్నా డల్లుడు. రావలసినదని కుమార్తెను కోరుకున్నారు. యెంతమాత్రం రావీలులేదని చెప్పేసింది నిర్మొగమాటంగా. వీళ్లిద్దరిలో యేదో గొప్పరహస్యమిమిడి వుందనుకున్నాడాయన: వచ్చిన దారినే చక్కా వెళ్లారు. ప్రక్కయింటియిందిరతో పరిచయమయింది లక్ష్మికి. క్రమేణా వాళ్ళస్నేహం వృద్ధయింది. గృహకృత్యాలు పూర్తిఅయినవంటు యిరువురూ ఒకచోటనే వుండేవారు. యిందిర విద్యావతియని లక్ష్మి గ్రహించింది. లక్ష్మి పరిస్థితులన్నీ గ్రహించింది యిందిర; లక్ష్మిని విద్యాసంపన్నురాలినిగా చేయాలని సంకల్పించింది. యిందిర అప్పుడప్పుడు గృహలక్ష్మి తెచ్చి చదివివినిపించేది. స్త్రీలకిది ముఖ్యమైన పత్రిక అనికూడా తెలియజేసింది.

లక్ష్మి—నీవునాకు చదవటం నేర్పావంటే నేను తప్పక గృహలక్ష్మి తెప్పించుకుంటా ఇందిరా.

'అదెంతసేపు నిమిషం. కాని నే నడిగిన దానికి తగిన సమాధానమియ్యి లక్ష్మి'

'నీవడగటం, నే చెప్పకపోవటంకూడానా'

'నాతో చెప్పకుండా యేదో గొప్ప రహస్యం దాస్తున్నావు కాదూ?' (అంది నవ్వుతూ.)

'నీతో చెప్పకూడని రహస్యము నాకు' అంది తలవంచి.

'దాచటంలేదని ఒట్టేయి చూదాం!'

'ఒట్టేమిటి నీ ముఖం. లేదని మాటంటే చాలదూ.'

'నీ సంగతంతా నే కనిపెట్టాను. నీవేమేనా చెపుతావేమోనని చూచా.'

'అయితే యెప్పటినుంచి చదువు ప్రారంభిస్తావు?'

'నా చదువువిషయంతో కొంతకాలం నీ విక్కడే వుండవలసివస్తుందేమో? అందుకు మీవారేమనా అంటారేమో యిందిరా?'

'అలాటి వేమీ లేకుండా నే చూచుకుంటాగా! నీవు చదుకోవాలికాని వారిచే నే చివాట్లు తిన్నా నాకు చింత లేదు.'

'నీఋణం నే తీర్చుకోలే నిందిరా నిజంగా.'

'గురుదక్షిణ సమర్పించుకుందువుగానిలే. వంటవేళవుతోంది నే వెడతానింక.'

3

లక్ష్మి విద్యాపరిపూర్ణురాలయింది. పురాణగ్రంధములు చదివి వాటి మంచి చెడ్డలు గ్రహించే శక్తి అలవడింది. కొద్దో గొప్పో ఆంగ్లమూ హిందీకూడా చదువుట వ్రాయుటా నేర్పింది ఇందిర. ఒకరోజు మధ్యాహ్నం నిలువుటద్దానికెదురుగా నిల బడి జెడవేసుకుంటోంది లక్ష్మి. చడీచప్పుడూ లేకుండా వచ్చి లక్ష్మి కళ్లు మూసింది యిందిర.

లక్ష్మి—ఇందిరా,నాజెడ బాగారాలేదు. నీవ్వేద్దూ. కళ్లమీద చేతులు జెడమీదకు రానీయి.

'ఇక్కడ వుక్కగావుంది. పంచలోకి రా, అక్కడ వేస్తా.'

మాటలసందర్భాన్ని యీలాఅంది యిం దిర లక్ష్మితో.

'లక్ష్మి యిప్పటికేనా...'అని నవ్వుతూ.

లేదన్నట్లు తలూపింది లక్ష్మి.

'ఛా నిజంగా.!!'

'అబద్ధమా నీతో యిందిరా.'

'ఏలావున్నావు యిన్నిరోజులు మాట్లాడ కుండా? పోనీ నీవేనా మాట్లాడించి చూడక పోయినావా వేరే యేమేనా...'

'ఆలాటి స్వభావంకాదు వారిది. చాలా మంచివారు.'

'ఏం మంచో? యింతకాలం నీవు కనుక సరిపోయింది. మరొకరయితేనా?'

'ఎవరైనా సహించవలసిందే. మొదటి నుంచీ యీలాటి స్వభావమైన మనిషైతే నాకీ చింతలేకపోను యిందిరా.'

'విచారించకు. నీకంటె అతను చాలా బాధపడుతూవుంటాడు.'

'విశేషాలేమేనావుంటే రేపు చెప్పుకో వచ్చు.నే వెళ్తా లక్ష్మి.'

గృహకృత్యాలు పూర్తిచేసుకొని తన గది చేరుకుంది లక్ష్మి; మామూలుగా గ్రంధకాలక్షేపణ ప్రారంభించింది. చదువు కొనుచున్న ప్రసాదు, లక్ష్మి గదిలో కెళ్లడం చూచాడు. నెమ్మదిగా లక్ష్మిగదిలో ప్రవేశించాడు. లక్ష్మి గ్రహించలేదు. లక్ష్మి పరున్న రత్నకంబళంమీదే ఆమెప్రక్కగా కూర్చున్నాడు. ప్రసాదుని చూచి లక్ష్మి లేచి నిలబడింది.

'విద్యావతివగు నినుగాంచి ధన్యుణ్ణయినా లక్ష్మి. ఇలా నా సమీపంగా కూర్చో. ఇంతకాలంనుంచీ నా ప్రవర్తనకు నీ వెంత చింతిలుచున్నావో. నీ విద్యావిషయంలోనే నే నింత కఠిన మూనవలసివచ్చింది. మరో లా గనుకోకు. ఇదిగో నీవు కోరిన గాజుల జత.'

'మీ దయవల్ల హస్తముల కలంకార మేదో గ్రహించాను. మీ వప్పుదలమీద అవి గురుదక్షిణగా యిందిరకు యీయ దలచాను.'

‘సదుద్దేశముల కెప్పుడూ ఆటంకపరచను. ఈ గాజులజతమూలాన్నే నీవు విద్యావతి వయావు కనుక యివి నీకే చెందవలసుంది. ఆమెకు మరొకజత సమర్పించుదువు గాని.’

‘అంతవరకూ వీటిని నేను ధరింపను. ఇం కొక్క కోరిక మిమ్ము కోరదలచాను.’

‘అదేమో అడుగు చూదాం.’

‘ఇకమీద మీ రేలా నడుచుకోమంటే ఆలా నడుచుకుంటా. ఇంత కఠినయాత్ర యెప్పుడూ వహించకండి నే సహించలేను.’ అంటూ కాళ్లమీద పడింది. లక్ష్మిని లేవదీసి హృదయాని కదుముకున్నాడు ప్రసాదు.

లక్ష్మి యిందిరకు సమర్పించిన గురుదక్షిణ లక్ష్మికే చేరింది. లక్ష్మి తెలివితేటలకు మెచ్చి యిందిర మరల యిచ్చివేసింది. లక్ష్మి అడుగకపోయినా ప్రతిపండుగకూ నూతనవస్తువు తెస్తూనేయున్నాడు ప్రసాదు. ఆ ప్రేమైకదంపతులు హాయిగా కాలం గడుపుతున్నారు. ఇందిర రోజు కొకమారు వచ్చిపోతూనేయుంది.

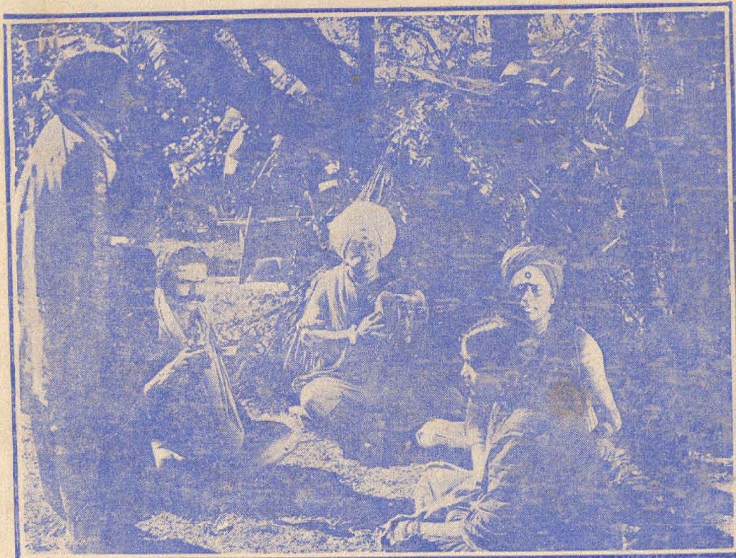

సాధ్వి

బయ్యా సూర్యనారాయణమూర్తిగారు

కల్లకపటము లెఱుఁగక ♦ నెల్లవేళ
లందుఁ బ్రాణేశు చరణార ♦ విందయుగళ
భజన సంజనితానంద ♦ భరితచిత్త
వంచు నీముఖాబ్జము వచి ♦ యించునమ్మ.
ప్రవిమలంబై ప్రశాంతమై ♦ భవ్యమంద
హాసచంద్రికా శోభితం ♦ బై చెలంగు
నీదు నెమ్మొముగన్గొన్న ♦ నిఖిలఘోర
పాపములుగూడ తృటిలోన ♦ బాయునమ్మ
ఘనతరాభీల చలదూర్మి ♦ కావితాన
భరితమైనట్టి సంసార ♦ వారిరాశి
పలువిధంబుల జలకేళి ♦ సలుపవలను
గలుఁగు కొలనౌను నీనేర్పు ♦ కలిమిబలిమి.

నీవు మసలెడు తావుల ♦ లోవిచార
దుఃఖభయగర్వనైస్పృహా ♦ దులకు నిలువ
నీడయైనను లభియింప ♦ నేరదమ్మ
పూతభావంబులే నీకు ♦ భూషలౌట.
ఎపుడు నిద్దురవోవుదు ♦ వెపుడు లేతు
వింటిపనులెల్లఁ జక్కగా ♦ నెపుడుదిద్దు
దాగతాతిథినికరంబు ♦ నాదరింతు
వెప్పు డెంతయు చిత్రమా ♦ నెంచిచూడ.
మంచిసుంతైన లేనట్టి ♦ మనుజుఁడేని
నిన్నుఁగాంచిన యంతనె ♦ నిరుపమాన
భక్తి కేల్మోడ్చి నీపాద ♦ పంకజముల
కెఱఁగు నిదిమెట్టి శక్తియో ♦ యెఱుఁగనమ్మ

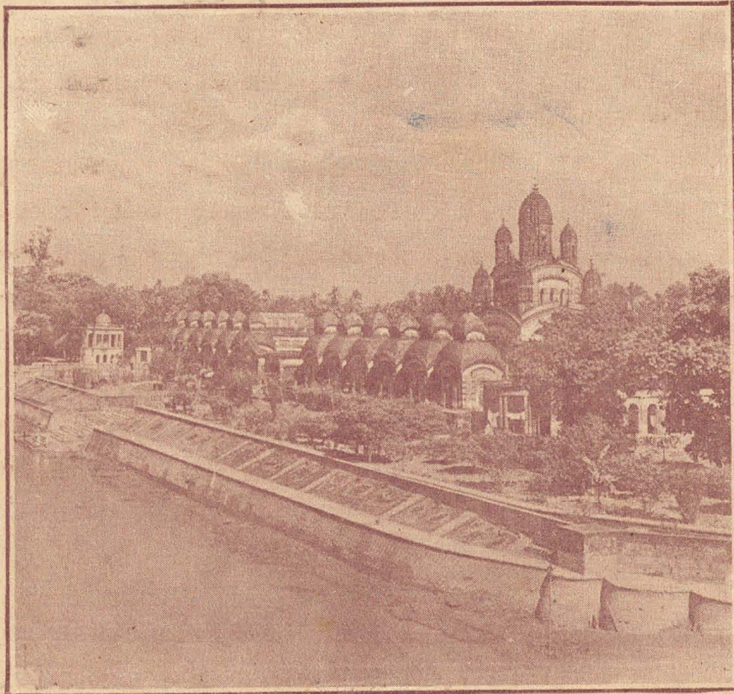
"ఈదెబ్బతో దెయ్యం వొదిలిపోవాలి"

'రాసక్రీడ'

సక్కుబాయి పండరిపురయాత్ర

పండరిపుర క్షేత్రము

మగని చెవిలో

'అనసూయ'

(తన అక్క గురించి)

మా అక్కయ్య వెంకటలక్ష్మి యింట్లో ఉంటే ఎంతనిండో చూశారూ? దాని మొగము ఎప్పుడూ కలకలలాడుతూ ఉంటుంది! దాని మనస్సులో విచారము ఉంటేఉండ వచ్చును గాని పైకి యింత పిసరైనా కనపడనియ్యదుగదా! ఎప్పుడూ ముఖము మీద చిరునవ్వు. రాజులకళ! దాని దురదృష్ట వశముచేత మా వాళ్ళయింట పుట్టిందిగాని నిజంగా రాజకుటుంబంలో పుడితే ఏస్వతంత్ర రాజుకో రాణీ అయి దేశవిఖ్యాతి సంపాదించి యుండునన్నమాట! దానిమాటలు ఎంత నెమ్మదో విన్నారుగదా! తూచి మాట్లాడినట్లు ఉంటాయి! దానిమాటలకు అందుచేతనే కాబోలు అంతవిలువ! మీవాళ్ళమాటలు చాదలో రాళ్ళువేసి ఆడించినట్లు డబడబలాడడమే కాకుండా మాటలు మోటుగాను పెటుకుగాను ఉంటాయి! మా వెంకటలక్ష్మి అక్కయ్య మాటలుమాత్రం యెంతో మృదువు; దాని నడకయెంతో సున్నితము; అలాగే దాని మనస్సుకూడా నవనీతము సుమండీ!

ఇన్నెందుకు! మీ అక్కయ్యలాంటివారు లోకంలో లేరనేద్దూ!"

నేనేం లోకంచూచేను గనుక అట్లనడానికి! మీరు తీసికొనివెళ్ళి ఎన్ని దేశాలు ఎన్ని వింతలు చూపించేరు గనుక వాటి అన్నిటితోనూ సరిపోల్చడానికి! ఇవతల కొండలు! అవతల సముద్రం! ఈమధ్యనే యిప్పటి వరకూ జీవితమంతా గడచిపోయింది! ఈజాగాలో చూచిన వింతల్లోకల్లా గొప్పవింతలు మీఅప్పగారూ మీఅమ్మగారూ! వీళ్ళు దినదినమూ ఒకకొత్త రకపు దుండగము చూపిస్తూఉంటారు! వీరుచేసే వింతలే నేను చూచే నిత్యవిచిత్రాలు. ఈవింతలనే నిత్యమూ చూస్తూ ఉండేనాకంటికి, ఈయిద్దరు అమ్మలక్కల డబడబలు, డాబులు, కంచుగంట గొంతుకలు, ఊళ్లెరిగిపోయేటట్టి నవ్వులు, మోటుపెడసరపుమాటలు, లక్ష్యములేని ప్రవర్తన, ఇవి చూచిన పైని మాఅక్కయ్యని చూస్తే నిజముగా దేవకన్యకను చూసినట్లే ఉంటుంది! దానిబుద్ధీ, దాని మప్పితమూ, దాని వినయమూ, దానిఓర్పూ. నిజంగా మరి యెవరికీ నాయెరికవారిలో లేవు! నాకూ కొన్నేళ్ళువచ్చేయి; నేనూ కొద్దో గొప్పో ఆడవాళ్లను చూచేను! గాని అది నామనస్సుకు నచ్చినట్లు మరియెవరూ నచ్చలేదు! అయితే అది మాఅక్కయ్య,అందుచేత పొగడుచున్నానని అనుకోగలరు! అదికూడా ఉంటేఉండ వచ్చును గాని అదివక్కటే కారణమంటే నేను వప్పుకోను! దానినిగురించి దాన్ని యెరిగినవాళ్ళు అనేకమంది నామొహస్తరుగానే అనేకసార్లు అనడం విన్నాను. భక్తి అన్నప్పుడు దానిదేభక్తి!

'మాఅక్కకుమాత్రము లేదాభక్తి?'

'చెప్పేదేమిటి మీఅక్కభక్తి! అది నక్కభక్తి! దద్దోజనంభక్తి! నలుగురు భజనలో పోగైతే వాళ్ళతో 'వీళ్ళు యిలాగు, వాళ్లు అలాగు' అని నిందలు ఆరోపణచేస్తూ టప్పాలు కొట్టడానికి ఆసక్తిగాని అది భక్తికాదు! మాఅక్కదో! దాని పెదవులైనా ఆడించినట్లు కనబడదు! దేవుడుపెట్టెదగ్గిర ఉదయముకాగానే స్నానముచేసి నిశ్చలముగా ఒక్క అరగంటమాత్రం ధ్యానంచేసి పూజచేసికొని పనిపాట్లు చేసుకుంటుంది. మధ్యాహ్నం పనిపాట్లు అయిన తరువాత ఏపురాణమో చదువుకొని ఒకగంటసేపు మాత్రం నిద్రపోయి తిరిగీ యింటిపనులు చేయడం మొదలుపెట్టి రాత్రి చక్కబొట్లు అయేవరకూ ఒళ్లు వంచి పనిచేస్తుంది. రాత్రి పడుకొనేటప్పుడు భక్తి శ్లోకాలు ధ్యానశ్లోకాలు చదివి భర్తకు సేవచేస్తూ నిద్రపోతుంది! ఇంటి కెవరువచ్చినా ఎంతమర్యాద! ఎంతఆప్యాయము! ఎంతమంచి! ఎంతనెమ్మది! ఎన్నాళ్ళున్నా అలాంటివాళ్ళ యింట్లో ఉండాలనే ఉంటుందిగదా! దానిపిల్లలు అలాగు అల్లరపెడతారు గదా, వాళ్ళను పెద్దకేకలు వేయకుండానే నెమ్మది మీదనే భయంఉంచుతుంది! దానికి దానధర్మంకూడా

ఉంది! అలాగని దూబరాలేదు! అంచేతనే దాని మొగుడికి అది ప్రాణపదం! అది యేమిటంటే అంతే, దానిమాటకు ఎదురులేదు! మాఅక్కయ్యవద్ద మా బావకు భయమనికాదు; దానియందు గౌరవము; అంతేగాని నిజముగా అతని వద్ద మా అక్కయ్యకే భయము! ఆమెకు ఆయనపైని భక్తిప్రేమలు కూడా విశేషము. అతడు మీలాగుకాదు; పెళ్లామంటే అతనికి అభిమానము, ఆదరణ! వాళ్లిద్దరిదీ ఒక్కటే మాట; కోడొకరు లాగితే కొమ్మొకరు లాగడం వారిలో లేనేలేదు! వాళ్ళు వాదించుకొన్నట్లైనా ఎవరికీ తెలియదు! అంత అన్యోన్యం!

మాబావ పోలీసు ఇనస్పెక్టరు అయినా చాలా మంచివాడు, శాంతుడు, ధర్మరాజు లాంటివాడు!'

"చెప్పేదేమిటి! అందానికి నేనూ గానానికి మా అప్పా అన్నట్లు నిజానికి ప్లీడర్నీతికి పోలీసువాడినే చెప్పు!"

పోలీసు యినస్పెక్టరునూ ప్లీడరునూ సాటి తెస్తున్నారా? పులికీ పిల్లికీ సాటితెచ్చినట్లే ఉన్నది! ఆహా! మిమ్మల్ని చూచి నమస్కారం పెట్టేవాడే ఉండడుగదా! దారంటవెళితే ఒకడూ లేవడుగదా! ఒకడూ ఇచ్చకపునవ్వు నవ్వడుగదా! ఒకడూ పండూకాయా పంపడుకదా! మీరు ఇతరులను ఆశ్రయిస్తూ తెచ్చిపెట్టుకొనే యిచ్చకపునవ్వులతోనే మీ బ్రతుకంతా సరిపోతుంది! మిమ్మల్ని యిచ్చకం చేసేవాడెవడు? పోలీసుఇనస్పెక్టరుకు అలాగు కాదుగదా! ఎక్కడికి వెళ్లినా పోలీసుకనిష్టీబులు సబుఇనస్పెక్టర్లు ఉంటారు! నాటకాలలో బస్సులలో నమస్కారంపెట్టి నాలుగుగంటలు అదనంగా ఆపి ఫస్టుక్లాసు యిస్తారుగదా! కనిష్టీబులు వెనుకా ముందూ నడుస్తూఉంటే యెంతో నిండు! బళ్ళవాళ్లు బజారువాళ్ళు భయపడతారు! బళ్లవాళ్ల మాటెందుకు? ఎర్రటోపీఅంటే అందరికీ యిచ్చకమే! మీప్లీడర్లకు మాత్రం వాళ్ళంటే భయంలేదూ? ఎర్రటోపీ పెట్టుకొని రైల్వేపోలీసుకనిష్టీబువాడువచ్చినా దసరాకట్నం చచ్చినట్లు చెల్లించుకోవలసినదే కదా! వాడికీ మీకూ యేనాడూ యెట్టి సంబంధం లేకపోయినా!! ఎంచేత? భయంచేతనేపో? అన్నిరకాల బంట్రోతులకీ దసరాకట్నాలు అడగడానికి హక్కులు ఉన్నాయిగాని ప్లీడరు బంట్రోతులకు అట్టివి లేవుగదా! పోలీసువాళ్ళు కాలుకదిపితే కారు, ప్రయాణమైతే బస్సు! వాళ్ళు కార్లు అడిగితే యివ్వలేమని చెప్పలేక ఆఖరికి కార్లు అమ్మేసుకున్నవాళ్ళు ఎందరు లేరు? కనిష్టీబులకన్నా కనికిష్టపు బ్రతుకుగదా మీ ప్లీడర్లది! మిమ్మల్ని చూచి బస్సువాడు బస్సు నిలపెట్టడు, బండివాడు దారియివ్వడు; ఎంతసేపూ పట్నాయిళ్ళతో వాటాలుతప్ప మీకు పైవాళ్లవల్ల కలిగే గౌరవాతిశయాలేమిటి? గనుక పోలీసువాళ్లకూ మీకూ సాటి చెప్పకండి! నాగుపాముకీ బురదబుక్కడానికీ సామ్యం చెప్పినట్లే ఉంటుంది!

"అది కాదు నేనన్నది! పోలీసువాడికి నీతి యెక్కడుంటుంది అని అన్నాను!"

"పోలీసువాడికేనా నీతి ఉంటుందిగాని ప్లీడరుకి నిజం ఉండదనే నే నంటున్నాను! తక్కినవి న్యాయంగా పోవడానికి అవకాశమున్న వృత్తులు. మీది అలాంటిది కాదు. రూపాయి యెగరవేస్తే ఒకమారు బొమ్మ, ఒకమారు అక్షరాలు పైకి ఉంటూ ఉంటాయి. అలాగుగానే మీ కేసులలో ఒకవైపు నిజము. ఒకవైపు అబద్ధము; అబద్ధమువైపు ఒక ప్లీడరు తప్పదు! నిజంవైపుకూడా ఒకప్లీడరు ఉంటాడనుకోండి; కాని ఆ ఉండడం అతని ప్రయోజకత్వముకాదు! ఈ అబద్ధపువాదమూ ఒక పుట్టెడు రూపాయిలూ అతనికే యిచ్చేస్తే, కుక్క యెముకముక్కను పట్టుకొని వదలకుండా ఉత్సాహంతో కొరికేటట్లు, ఎన్నైనా అబద్ధాలాడించి తన వాదమే నిజమని మహా అమాయకపుమొగంతో చాలా పట్టుదలగా ఘోషపెట్టి సాధించడానికి ప్రయత్నం చేస్తాడు! అంచేత మరి మీరు యితర వృత్తులను ఆక్షేపణ చేయబోకండి!

"మా వృత్తిలోమాత్రం గాంధీ రామేశం ఇలాంటి వాళ్లు లేరూ?"

మూడు పేర్లు చెప్పండి! ఊరుకున్నారేం? అంతటితోసరి! ఎవళ్లో ఉంటారు: నిజమాడే ప్లీడర్లూ,

ఆడది అక్కర్లేని మగవాళ్లూ—శ్రీశుకుడు ఋశ్య శృంగుడులాంటివాళ్లు! తక్కినవాళ్లందరూ మామూలు సంసారపంకంలో కొట్టుకోవడమో, లేకపోతే విశ్వామిత్రుడు పరాశరుడు వీళ్లలాగు మొదట బంకాలుపలికి తరువాత ఊబిలో దిగిపోవడమో!! యిలాగున ప్లీడర్లందరూ అబద్ధాలసముద్రములో ఈదు చున్నవాళ్లే! స్ఫటికంలాగు ఉండే ఆ రామచంద్రావిళ్లపు ప్లీడరు ఇప్పుడు అబద్ధాలపులి అయిపోయినాడని మీరే నిత్యం అంటూ ఉంటారు? ఇప్పుడు మహా సంకల్పం వ్రాస్తే సప్తసముద్రాలతోపా మరి వకటి చేర్చి అబద్ధాలసముద్రం అష్టమసముద్రంగా నమోదు చేయవలసి ఉంటుంది; దానిలో చెప్పిన 64 విద్య లకీ ఇది 65 విద్యగా 'చౌర్య' అన్న తరువాత చేర్చ వలసియుంటుంది! చౌర్యంవంటి వృత్తిగలవాళ్లు మీరు! మీవంటివారిమీద అధికారంగలవారు పోలీసు వాళ్లు! వాళ్లతో మీకు యీ సేమిటూ!

ఇంతకూ చెప్పవచ్చినదేమిటంటే మా అక్కయ్య మాబావ ఒక్క ప్రాణంలాగుంటారు. మా అక్కయ్య దగ్గర అరగంటసేపు కూర్చుంటే విచారమంతాపోయి యెట్టివారికైనా ఒకవిధమైన శాంతి నెమ్మది కలిగి మనస్సులోని విచారము బరువులాగి పారవేసినట్టు మాయమైపోతుంది! దాని మాటలలో ఎంతో నిదా నము ఆలోచన ఉండడమే కాకుండా ఆమె యెక్కు వగా చదువుకొన్నది. చదువుకొన్న సంగతులు ఒంటబ పట్టించుకొని ఆచరణలోనికి పెట్టుచున్నది! దాని జ్ఞానము, జ్ఞానమునకుతోడు సుగుణసంపద, రెండూ చేరి దానిని నిజంగా వేలలో లెక్కపెట్టవలసిన మనిషిగా చేస్తూయున్నవి. మీ అక్కకు దానితో సాటితెచ్చేరా? వెలిగారానికీ బంగారానికీ పోలి కేమిటి? ఎన్ని పుటాలు పెడితే మీ అక్క మా అక్క అవుతుంది? ఎన్నిమార్లు నీటిలో ఉతికితే కుక్క గంగిగోవు అవుతుంది?

మీ అక్కగారి వినయసంపద అందరికీ తెలిసి నదే! దెబ్బలాట ప్రారంభించిందంటే యిరుగుపొరు గులవాళ్లు ఏదో ఊరు అంటుకొన్నదేమోనని పనులూ పాట్లూ మానేసి పారిపోరావలి! నవ్వింది రా అంటే పిచ్చాసుపత్రిలోంచి ఎవళ్లైనా తప్పించుకొని వెళిపోవచ్చేరేమోనన్నట్టు ఉంటుందిగదా! కబుర్లు చెప్పిందంటే గుమ్మసైలు చేసినంత చప్పుడు! కోపము ఎప్పుడూ ముక్కుకొనను సగం వేలాడు తు నే ఉంటుంది! ఇక నోటివడితనమూ! కాపవాళ్లూ, కడపవాళ్లూకూడా దానితో సాలలేరన్నమాట! బంధుమర్యాద చెప్ప నక్కర్లేదుగదా! ఆవిడె ఆవిడె తల్లిగారు కలిసి, వచ్చినవాళ్లని వచ్చినదగ్గరనుంచీ ప్రయాణంచేస్తునే ఉంటారుగదూ! రెండు పూటలు ఉండేసరికి ఎంత మొండిచుట్టమైనా రాత్రెత్తి పారి పోతారు! పిచికమీదా కాకిమీదా పెట్టి వెటకా రాలు ఆడుతూ ఉంటే ఎవరు ఉండగలరు? ఇంకా ఉంటే ఎంగిలికూడేగదూ! ఇకను భక్తి, శాంతము, గుణాలు చెప్పనక్కర్లేదు! ముఖ్యమైనమాట మా అక్కయ్య అయిదవతనముగల దేవత! మీ అక్కయ్య మీ అక్కయ్యే! వాళ్లిద్దరినీ ఏకకాలమందు పేర్కొ నడము చాలాతప్పు! మీ అక్క ఉన్నయింట్లో సం తోషమూ సౌఖ్యమూ రెండూ ఎకస్పార్టీయేగదా!

నేను గనుక ఇలాగు యీ యింటిలో పడి యున్నానుగాని మరెవరేనా అయితే, మూడురోజు లలో మొగుడుకో దండం, కాపురానికో దండం, వారిబాధ పడలేమని చెప్పి పారిపోతారు! నేను యెంత ఓర్చి ఉంటున్నానో ఎంత నెమ్మదిగా పల్లెత్తుమాట అనకుండా కాలక్షేపము చేస్తున్నానో మీకుమాత్రం తెలియదా యేమిటి?

'అవునుగాని మా అక్కయ్య రేపు మెయిలులో బయలుదేరి వెళ్లిపోతుందట! దానికీ దాని పిల్లలకీ యేమైనా బట్టలు కొనాలండీ! వాళ్ల యింటికి నేను వెళ్లినప్పుడు పిల్లపిల్లవరుసను మీకు రాకపోయినా మీకుకూడా కలిపి బట్టలు పెట్టేరుగదా; ఇప్పుడు యేమీ పెట్టకుండా దానిని వట్టి పసుపుకుంకంతో పంపించివేస్తే బాగుంటుంది? మీదగ్గర లేకపోతే, ఎలాగో అప్పో సప్పోచేసి అయినా దానికీ దాని పిల్లలకీ బట్టలు పెట్టకతప్పదు! తరువాత తీరాప్రయా ణంవేళకు 'అన్నా, మరచిపోయినా'నని వెర్రిమొగం వేస్తే లాభంలేదు! కాబట్టి ప్రొద్దున్నే జ్ఞాపకంగా తెప్పించి ఉంచండి! మరచిపోకండేం!

కీ॥ శే॥ శ్రీమతి నెల్లీజోషిగారు

శ్రీమతి ఇ. ఆర్. ఈనోక్ గారు

ఈమె క్షయరోగ నివారణయందు సుప్రసిద్ధిగాంచి, మదరాసు గవర్నరుగారిచే కైసరి హిందీ పతకమువడసిన, డాక్టరు జోషీగారి ప్రథమ పుత్రిక. 1907 సం॥ అక్టోబరు 28-వ తేదిని జననమొంది, నిండు యవ్వనమందు అనగా 1933 సం॥ డిసెంబరు 15-వ తేదీని కాలముచేసిరి.

తెనుగు దేశమునందలి బాప్టిస్టుమిషను వారివలనను, విదేశీయులైన మిషనెరీవారి వలనను తనభక్తికావ్యము కొనియాడబడెను. స్వగృహమునందు మాతాపితలచే అల్లారుముద్దుగా పెంచబడి కష్టమనునది ఎరుగక, తక్కినబిడ్డలమధ్య యొక పుష్పమువలె నెంచబడెను. ఇంతగా ప్రేమించబడిన తన బ్రతుకును సార్థకపరచుకొనుటకేమో అనునట్లు సర్వకాల సర్వావస్థలయందును యితరులమేలే గోరుచు, తన్నుతాను ఉపేక్షించుకొనెను. ఇంటిలో తనకంటె చిన్నవారి వలనను, పాఠశాలయందు తనతోటివారివలనను, యుపాధ్యాయులవలనను, గౌరవింపబడినప్పటికి యందునుబట్టి గర్వింపక మరీ యణకువగాను, తన్నుతాను మిక్కిలి యల్పముగాను భావించుకొని నడచుకొనెను.

7 సం॥ ప్రాయమప్పుడే "బాలమిత్ర" యనెడి సచిత్రమాసపత్రికకు వ్యాసములను, వ్రాయుచుండెను. ఈమె 8, 9 సం॥ ప్రాయమపుడే జే. సి. యి. యను చిన్నసభకు సభాధ్యక్షురాలుగనుండి తనకంటె చిన్న బాలబాలికలకు మిక్కిలి యాసక్తితో నీతి కథలను చెప్పుచుండెను రామచంద్రపురం బోర్డుహైస్కూలులో బాలురతో చదివిన మొదటి బాలికలలో యీమె యొకర్తె అచ్చటి యుపాధ్యాయులచే యాంగ్లేయ భాషాప్రవీణతకును మంచి ప్రవర్తనకును పొగడ్తలు వడసెను. మదరాసు స్త్రీల కళాశాలలో విద్యార్థినిగయున్నప్పుడు యీమె పూర్ణహృదయముతో చేసిన సాంఘిక సేవగూర్చి యింకను యచ్చటనున్న ఉపాధ్యాయులు యానందించుచున్నారు. గాయపడిన యుద్ధభటులకొరకు చందాపోగుచేయుట రామచంద్రపురములో మొదట స్థాపించిన దీమెయే.

1929 సం॥ డిసెంబరు 26-వ తేదిని ఎం.యె. పరీక్షప్యాసయి యిపుడు గుంటూరులో **Sub Registrar**గా యున్న ప్రభాకర్ సామ్యేలు గారికి వివాహము కావింపబడిరి. ఈవివాహావస్థయందు ముద్దులొలుకు నలుగురుబిడ్డలుదయింపగా బలహీనులై రక్తలేమిచే 1933-వ సం॥ డిసెంబరు 15-వ తేదిని కాలముచేసిరి. ఈమెను చూచుటకు ఈమె బంధుమిత్రులు విచ్చేసి భూస్థాపన ఎంతో ఘనముగ జరిపిరి. ఈమె విలువగల కళేబరముదగ్గర మిగుల పేరుప్రసిద్ధులగాంచిన స్నేహితులుగాక యనేక నిరుపేదలు ఈమె వారికి జాలితో యొసగిన అన్నపానాది వస్త్రములగూర్చి చెప్పుచు మిగుల దుఃఖితులైరి. పరమేశ్వరుడు ఈమె ఆత్మకు శాశ్వతానందమును శాంతిని గూర్చుగాక!

ధర్మము, అస్పృశ్యత

ఎల్లమరాజు నారాయణభట్టుగారు

"ధర్మ ఏవహతో హన్తి। ధర్మో రక్షతి రక్షితః
తస్మాద్ధర్మో నహంతవ్యో। మనోధర్మో హతోవధీత్"

ఈ శ్లోకాశయ మిది:—

'ఎవడు ధర్మమును హత్యచేయునో, వాడు తన హత్యచేయుచున్నాడు. ఇందువలన ధర్మహత్య చేయవలదు. ఎందుకనగా ధర్మసంహారము వలన మన కల్యాణము కలుగజాలదు.' అని

'ధర్మ' శబ్దముయొక్క వ్యుత్పత్తి 'ధృ' అను ధాతువునుండి యైనది. ధారణచేయుటని దీనియర్థము. దీనిని ధారణచేయుట వలన ప్రయోజనము కల్యాణము. నిస్సంశయముగా శాస్త్రము లిచ్చు నాజ్ఞయిదియే. (జ్ఞానము) వేదము. (బుద్ధి) శాస్త్రము. ఈవిషయమునే ప్రకటించుచున్నవి. వాని యాశయమిది.

"ఏది మనుష్యునకు, హితకారియగునో అది ధర్మము. అహితకారి యగునది ధర్మము కానేరదు."

ఆర్యవిద్యా సుధాకరమందు మహావ్యాఖ్య యిట్లు చూపట్టుచున్నది:—

"తత్రపతితో జనానాశ్రయోభూత్వా ధరతీతి ధర్మశబ్దస్య యోగార్థః" అని.

ఏది పతితజనుల కాశ్రయమయి అథవా రక్షించునో అది యౌగికార్థమందు ధర్మశబ్దముచే వాడబడుచున్నది.

హితముకోరునది, రక్షచేయునది స్పష్టప్రయోజనమందు కళ్యాణకారి యగుచున్నది.

ఇట్టి కల్యాణకారిత్వమునకే మనుజుడు విముఖుడగునో వాని కహిత మయితీరును.

ఇచ్చట ప్రశ్నయిది:—'ఆపతితు డెవడు?' ఉత్తరమందిది స్పష్టము. దుర్విచారము చేయువాడు, ఆచరించువాడు ఆలోచనము వ్యవహారము రెంటియందును చెడుగుకలవాడే, అధఃపతితుడు. వాడే ధర్మముచే హీనుడు. వాడే పతితుడు. ఈనిమిత్తముననే పతితుడైనాడు ధర్మముచే హీనుడు. మరియు ధర్మ రక్ష చేయడు. ఇందువలన పతితుడు.

కావున, ధర్మమును ధారణ చేయవలసిన యావశ్యకత, వానికొఱకే! ధర్మము వానికొరకే ఆశ్రయస్థానమగుచున్నది.

ఎవడు ధర్మమును ధారణము చేసియున్నాడో వాడు ధారణముచేయ నావశ్యకతలేదు. ఎందుకనగా వాడు చేసియే యున్నాడు. చేయకున్నచో ఆవశ్యకత యుండెడిది.

ఈవిధమగు పరిభాషణమువలన నిచ్చట స్పష్టమగు నంశ మేమనగా:—

ధర్మము నీచుల నున్నతులను జేయుచున్నది, కాని, ఎవ డున్నతుడో వాని కవశ్యము లేదు.

అట్టి యున్నతుడు ధర్మధారణ చేసినవాడు నేడున్నాడా యని వివేచించినచో మాదృష్టియందు పూర్ణముగా భారతవర్షమే పతితమైపోయినది.

పతితము కాకున్నచో ధర్మధారణము చేయవలసిన యావశ్యకత యుండదు.

నేడు భారతవర్షమందు నిమ్నజాత్యుద్ధరణ ఘోష, విధవావివాహ ప్రచలనము, బాల్యవివాహ నిషేధము మొదలగు ననేక ధారణలకొఱకు సుధారకుల ద్వారా ఆందోళనము జరుగుచున్నది. ఇదిఏమి? ఎందునిమిత్తము? జనుల నడవడులకు సహజప్రవృత్తికి సంఘర్షణమేల కలుగవలెను?

ఇది స్పష్టమగుచున్నది. భారతవర్షము పతితము. పతితము కాదేని సుధారణావశ్యకత యెక్కడిది? సుధారణావశ్యకత నిజమైన పతితమునందే ప్రకటించును.

కాని సుధారణ యావశ్యకమను ననుభవ మెవ్వరి కయ్యెను?

ధర్మాత్ములకు: ఎవరు ధర్మమును ధారణము చేసి యున్నారో వారికి, అధర్మాత్ములు, లేనిపట్ల అనుభవ మీవిధమున నాందోళనారూపము తాల్చియుండదు. తమ యనుభవమువలననే రెండవవారిని ధర్మధారణము చేయవలసినదిగా చెప్పుచున్నారు.

ఎప్పుడు ధర్మాత్ము లితరులచే ధర్మధారణము చేయింపబూనుదురో అప్పు డధర్మము దాని కడ్డు తగులుచున్నది. సంసారమందు సంఘర్షణము ప్రారంభమగుచున్నది.

భారతవర్షమందు సుధారక సందేశమునకు ఏండ్లు వచ్చినవి; కాని పరిస్థితి ప్రమోదావహముగా లేదు. దానికి కారణ మిది:—సమస్తలోకులు ధర్మాత్ములు కారు. ధర్మానుభవ మందఱిలో నుండదు. ప్రపంచానుభవమునుబట్టి మన మీ పరిస్థితిని గమనించి నప్పుడు ధర్మాత్ము లెందుకులేరు అను ప్రశ్న పుట్టుచున్నది. సంసారమం దందఱికి ధర్మానుభవ మెందుకులేదో కూడ తేలవలసియున్నది. ఇప్పుడు సంసారమువంకకు మనదృష్టిని మరల్చి విస్తృతముగ వివేచింపదగును.

అస్పృశ్యులయందు శుభ్రము సదాచారము తక్కువ. సస్పృశ్యులం దివి దుర్బలముగా నున్నవి. వీ రిద్ద రీ విషయమున ధ్యానమిచ్చి విమర్శింపుకొనుటలేదు. అస్పృశ్యుల నిరీక్షణ మిది:—

ఎక్కువతరగతి యేప్రకారము కలుగుచున్నది? ధర్మాత్ము లెట్లగుదురు? సస్పృశ్యుల సంశయమిది. నిజము బయటపడిన నేమిమూడునో ఈప్రకారముగ నిద్దరు ధర్మముచే వంచితులైన కారణమున నొకరింకొకరిపట్ల సాముదాయక సహధర్ములు కాకున్నారు. ఇద్దరును త్యక్తధర్ములైయున్నారు. కర్తవ్యపాలనమును చేయుటేధర్మము. అస్పృశ్యులు తమ విధిని గుర్తించియుండలేదు. సస్పృశ్యులు తమ కర్తవ్యపాలనమును చేయుచుండుటలేదు.

అస్పృశ్యులు మఱికి కొటపట్టులై సస్పృశ్యులం దైక్యమగుటకు జంకుచున్నారు. ఈవెలితిని మేళనము చేసికొని సముదాయశుద్ధు లగుటకు సస్పృశ్యులు దుర్బలులైయున్నారు. మాదృష్టియం దిద్దరు నస్పృశ్యులై యున్నారు. కావున నీ యిరువాగులు పతితులు. ఇరువురు తమతమ ధర్మముచే హీనులు. హీనులయి ధర్మసంహారము చేయుచున్నారు. ప్రధానాత్మశక్తిని నశింప జేసికొన్నందున భారతజాతి 'అరక్షిత' మైనది.

ఇట్టి స్థితిలో క్రిస్టియను ముసల్మానులు 'అరక్షిత' మృగములనువలె భారతజాతిని వేటాడుచున్నారు.

సనాతనులను కొంద రిట్లు చెప్పుచున్నారు. 'అస్పృశ్యులనే దశయందుగాని అందకు దీసినచో ధర్మము దూరమగును' అని.

ఈవాచాలత్వ మాశ్చర్యము గొలుపుచున్నది. ఈ దౌర్బల్యవాక్యముల కాధారము ధర్మనిష్ఠాలోపమే. నిష్ఠనిజమైనవా రెన్న డిట్లు చెప్పియుండలేదు.

మనువు తన ధర్మలక్షణములు పదింటియందు మొదట 'ధృతి' శబ్దమును వాడెను. పిమ్మట తక్కిన లక్షణములను వివరించెను. ధార్మిక దార్ఢ్యమే మనుజునియందు లేదో, ఆమనుష్యుడు ధర్మమును ధారణచేయజాలడు. ఈదృఢత్వము లేనిచో వాడు నిష్ఠాపరుడగుట కవకాశములేదు. ధర్మమును ధారణ చేయనేజాలడు.

ఇందువలన సిద్ధమగున దేమనగా అస్పృశ్యులతోడి వ్యవహారమువలననే ధర్మము తరలిపోవు ననువారియందు ధర్మనిష్ఠ బొత్తిగా తక్కువ. అది నిజమగు ధర్మము కానేకాదు.

ఈ అస్పృశ్యు లెవరు? మన సోదరులు. మన అంగమునుండి అంగము దేహమునుండి దేహము. కాదేని, చూడుడు.

ప్రాతఃకాల శౌచక్రియానంతరము వామహస్తము పతితమైపోవుచున్నది. అందుచే దక్షిణహస్తమునకు

దానిని పవిత్రముచేయుట కర్తవ్యమగుచున్నది. తాను పవిత్రముగ నుండుటబట్టియే రెండవదానిని పవిత్రముచేయ గలుగుచున్నది. ఇక నొక విశేషము. వామహస్తమును పవిత్రము చేయదేని స్వయముగ తానపవిత్రమైపోవుచున్నది. ఎంతవఱకు పవిత్రీకరణయమున ప్రయాసపడుచుండునో అంతవఱకు తాను పవిత్రముగనే యుండును. ఉదాసీనత వహించిన మరుక్షణమే స్వయముగ దానపవిత్రమైపోవును.

ఈయపవిత్రతా పవిత్రతలయొక్క ప్రయోజనమిది:—మనము కూర్చొనియుండుతావు ముఱికియై యుండునెడల, అర్థాత్ ధూళిధూసరితమై యుండునెడల, దానిని సమ్మార్జనాదులచే చక్కబఱచుట మనధర్మము: కూర్చుండుట లేచుటవలని సంసర్గమున మనముకూడ పవిత్రముగ నుండగలుగుదుము.

కాని అది ముఱికికి తావై శుద్ధముగా లేకయుంటకు వీలొనగుచుమేని, మన మశుద్ధులమైపోవుటలో సంశయములేదు.

నేడు బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య మహాశయులు పతితావస్థలోనుండి జీవనవ్యతీతము చేయుచున్నారు. ఈపతితావస్థయే వీరిగుణహీన దౌర్బల్యములకు హేతువు. గుణహీనులైనంతనే కర్మహీనులు కాకతప్పదు. కర్మహీనతయే ధర్మమును ధారణము చేయుటనుండి తప్పించుచున్నది. కావున నిప్పుడీ కర్మహీను లెవరు? సంస్కారహీనులు. సంస్కారహీను లెందులకయిరి? పరంపరాగత పతితకర్మ బద్ధులయి జననాదు లెత్తుటవలననే!!

ఈ ప్రకారముగ ప్రశ్నోత్తర పరంపరనుండి బయలుదేరుసారమిది:—'జీవాత్మయొక్కధర్మమేదో దానిని పూర్ణముగ త్యజించినది' అని.

స్వకర్మఫలమును భోగించుచు భోగించుచు వచ్చుట తప్ప సంస్కారము గానరిదైయున్నది.

విద్యను ధారణచేయుట జీవాత్మయొక్క ధర్మము. ఈవిద్యవలన నున్నతావస్థకొఱకవశ్యకర్మనుచేయుట తన్మూలమున నన్యులప్రభావశీలముల కత్యుత్తమసరణి నేర్పఱచుట, ఈమూలమున సముదాయమున కల్యాణమును సాధించుట జీవాత్మకు ముఖ్యకర్తవ్యము.

తన్నావరించి యంధకార మున్నప్పుడు ప్రకాశము నభిలషించు మానవు డేమిచేయును? దివ్వెయందు నూనెనింపి వత్తినెక్కించి ప్రజ్వలింపజేయును. ఈ కర్తవ్యపాలనమున గలుగు ప్రయోజనమేది. ప్రకాశమందు తన్నుతాను నిలుపుకొనుట. కాని యుపర్యుక్తకర్మ నొనరింపక కేవలము ప్రకాశమునే కోరునెడ నెవ్వడును తన విచారమును సఫలము చేసికొనజాలడు.

ఇట్లే కర్మపాలనమున సంసారమందు సుఖమును పొందగలుగుచున్నాడు. ఈ కర్మయే మనుష్య ధర్మము.

కర్మచేసి అంధకారమును పారద్రోలగలిగినట్లే ధర్మధారణచేసి పతితావస్థనుండి మానవు డున్నతావస్థను పడయగలుగుచున్నాడు.

ఈ యున్నతావస్థ యతని సంచితశక్తి, జన్మజన్మాంతర సంస్కారకేంద్రీకరణము. ఇట్టి సంచితావస్థల మానవు నేదియు చెఱుపజాలదు. కావున, అస్పృశ్యసంసర్గమున ధర్మము దూరమగుననుట ధర్మధారణచేయని కర్మహీనుని కల్పితాశయమును గాఢమగు కల్యాణ విముఖత్వమును.

ధర్మముయొక్క అయిదవలక్షణమున మనువు 'శౌచ' శబ్దమును గూర్చెను. దానియర్థము శుద్ధత.

ఈశుద్ధతను కేవలము గృహముననే సంకీర్ణము చేయలేదు. యింట,వెలుపట,గ్రామమున, నగరమున, సమాజమున, సాముదాయిక శుద్ధియే కళ్యాణకారిగా నిరూపించెను. ఈశౌచమును మనము ధారణచేసినచో అస్పృశ్యతయని చెప్ప సాహసించున దేదియు మన దృష్టియం దుండబోదు.

ఈవిధముగు విశుద్ధతను ధ్యానమందుంచుకొని మన మొక ముసల్మానుని యింట భుజించినకూడ పతితులము కాము.

మసీదులలో పరమాత్మనామమును స్వీకరించి ధర్మబాహ్యులముకాము. క్రిస్టియనులతో భోజనాచ్ఛాదనములపట్ల పూర్ణముగ నేకీభవించి సముద్రముపయి సాగినను కూడ మతభ్రష్టులమగుట సంభవింపదు.

నేడు ధర్మముపేర ప్రబలుమన్న తగవులన్నియు మన త్రుటితవ్యవహారములవలననే. విశుద్ధవేదమందలి ధర్మవ్యవస్థ కొంచెము నిలిచియున్నచో నేటి యీ తగవుల కాధారముండదు.

జీవులతో సమానవ్యవహారముల కాజ్ఞ యిచ్చునది వేదము. మనకొఱ కదియే సర్వోత్తమమయినది. దాని యాశయమిది. 'ఏ యీశ్వరుడు మనల గావించెనో ఆ యీశ్వరుడే అన్యప్రాణుల రచనచేసి యున్నాడు. ఈమహతీ సృష్టియందు సమానరూపమున విచరించుభాగ్యము మన మెట్లు పడసియుంటిమో సమస్తప్రాణుల కట్టివిధినే యీశ్వరుడు ప్రసాదించి యున్నాడు.'

ఈవిధమగు వేదవాణియే సర్వోత్తమమైనది. తక్కినవి కృత్రిమములు. ధర్మస్వరూపము నీవిధముగ గుర్తించి సమస్తప్రాణులను సమానదృష్టితో జూడ నేరవలయును. ఈభావనయే ఆరంభశ్లోకమందలి యర్థమును సఫలము చేయుచున్నది. ఈసమదృష్టి కస్పృశ్యతాసమస్య యంతరించిపోవును. తన్మూలమున మానవకళ్యాణము చేకూడును.'

——:o——

కర్షకవనిత

శ్రీపాద లక్ష్మీనారాయణమూర్తిగారు, బి. ఏ.

శిరసునధరియించు వరివెన్ను మోపుతో
ఆననంబునకింత అందమొదవ
వ్యవసాయ సాధనంబగు చిన్నికొడవలి
చిగురుచేతులకింత చిన్నగూర్ప
తలబరువున వినతాంగకంబులు మంద
గమనంబునకు వింతగరువమొసగ
దినపరిశ్రమ సముదితవిభాస్వత్స్వేద
కణతతి మేనికి కాంతినింప.

దైనికపరిశ్రమౌన్నత్య ధన్యజీవి
తానవరతాధి కానంద మతిశయిల్లి
పల్లవారుణాధరసీమ నుల్లసిల్లి
చిరునగవు దోపనిదె కాపుగరితవచ్చె.
భారతదేశౌన్నత్యము,
భారతదేశప్రశస్తి, భారతవర్షా
పారైశ్వర్యము,రూపము
గా రాజీవజుఁడు చేసె కర్షకవనితన్.

నాజన్మభూమి

శ్రీమతి నల్లూరి రత్నమాంబగారు

సీ॥ నిష్ఠురనిస్తంద్ర నీహారనిష్యంద
ధారాకలిత హిమాధరముతోడ
స్వాంతసమ్మదవారి పరిపూర్ణవిభ్రాజి
తవితతకాసార తతులతోడ
సౌరభ్యనిర్భర శతపత్రసంఘాత సంయు
తోరుధునీ ప్రచయముతోడ
నానాతరులతావితానసముద్యోత
సాంద్రవిమలవనీ చయముతోడ
లలితధావళ్యకౌముదీ ప్రజము నెమ్మి
త్రస్తరించెడు ధవళసౌధములతోడ
మించి యేపునుగాంచి రహించిధరణి
సరవి వెలువారు సతము నాజన్మభూమి.

మిస్: య:. జానకి

కాలికట్టులో మొదటి తరగతి బెంచి మేజిస్ట్రీటుగా నియమితయయ్యెను.

శ్రీమతి మిస్: చిమటె రఘునాథ్ శాకర్ గారు

సాంగ్లీ సంస్థానమున నీమె, యం.బి.బి.యస్. పరీక్షనిచ్చెను.

శ్రీ॥ మ॥ షోషా, మాయా

యను నీయిరువురు కన్యకలును సంగీతమున మెకెల్ జీష్షీల్డు బహుమానమునొందిరి: అలహాబాద్, జగత్తారన్ విద్యాలయ విద్యార్థినులు: శ్రీ భట్టాచార్యగారి పుత్రికలు.

శ్రీమతి చన్ద్రావతీలక్ష్మణపాల్, బి. యె. బి. టి.,

గురుకుల విశ్వకళాపరిషదాచార్య శ్రీమాన్ సత్యవ్రతగారి భార్య. అలహాబాద్ హిందీ సాహిత్య సమ్మేళనమున 'స్త్రీలస్థితి' యను నీమెగ్రన్థమునకు రూ 500 ల బహుమాన మీయబడెను.

మంగళవాక్యములు

శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు

ఆదితేయుల ప్రముఖులనందు వజ్రి
సమరమున వృత్రదానవుఁ జంపువేళ
బలిమి నే మంగళంబు గాపాడెనదియె
నిన్ను రక్షించుఁగాక! నా చిన్నితనయ॥
అమృతమున కేగు నా వినతాత్మజునకు
జనని యేమంగళంబిచ్చి పనిచెనదియె
అట్టిమంగళమిప్పుడ యుగ్రాటవులను
నిన్ను రక్షించుఁగాక నా చిన్నితనయ॥
కడలియందుండి సుధబుట్టుకాలమందు
దైత్యులను జంపుపూన్కి చేఁదలఁచు వజ్రి
కదితి యేమంగళమొసంగ నట్టిశుభమె
నిన్ను రక్షించుఁగాక నా చిన్నితనయ॥
భువనముల్ మూడుపదములు బూనికొలుచు
నమితతేజస్వియౌహరి కాది నెట్టి
మంగళంబియ్యఁబడెనోయా మంగళంబె
నిన్ను రక్షించుఁగాక నా చిన్నితనయ॥
పాపహరులు భద్రస్వరూపులైన
యాగమంబులు ఋతువులు సాగరములు
దిక్కులునులోకములు సరిద్వీపములును
నిన్ను రక్షించుఁగాక నా చిన్నితనయ॥

చ. అనయము భక్తి భర్తృపద మాత్మఁదలంచెడిదాననైన స
ద్వినుతపతివ్రతాగరిమ విశ్రుతికెక్కినదాననైన నన్
ఘనమగుశాంతముం దపము గల్గి మెలంగెడిదాననైన నె
మ్మన మలరంగఁజల్లనగు మాకపివీరునిపట్లఁబావకా॥

చ. వినుతయశుండు, రామపృథివీపతి నాయెడ నించుకైన నె
మ్మనమునఁ బ్రేమముంచినఁ గ్రమంబుగ నీ భువి నా కదృష్టముం
డిన శమమూని నాదగునుడిన్ మది నెంచి కృపన్వహించి నె
మ్మన మలరంగఁజల్లనగు మాకపివీరునిపట్ల పావకా॥

చ. వనితలయందు ధర్మపథ వర్తనగల్గినదాన నంచు నె
మ్మనమున భర్తృసేవకయి మాటికిఁగోరెడిదాన నంచు నా
ఘనుఁడగునట్టి దాశరథి గట్టిగ నాత్మ నెఱింగియున్న నె
మ్మన మలరంగఁజల్లనగు మాకపివీరునిపట్ల పావకా॥

ఉ. నావనటం దలంప కరుణాపరతన్ మదిఁ బొక్కునార్య సు
గ్రీవుఁడు సత్యసంగరహరిప్రవరుండు వియోగతాపదుః
ఖావిలచిత్తనైన నను గాచు తలంపున నుండెనేని మా
పావనిపట్ల చల్లని స్వభావముఁదాల్చుము హవ్యవాహనా॥

రెండు పుష్పాలు

బొడ్డు బాపిరాజుగారు

అది పవిత్రమైన ప్రాతస్సు. ఉషఃకాంత చెదరిన నీలాలకములు సరిచేసికొనుచున్నది. చీకట్లు కాకులై అరచినవి. ఉదయాచల శిఖరమునుండి అభ్యుదితమయిన స్వర్ణరేఖలు దిగంతముల బందీకొన్నవి. కోకిల కమ్మని కుహూకారములో వనలక్ష్మి సహస్ర నేత్రములువిప్పి వసంతుని ప్రత్యుత్థానము సేయ సన్నాహమున మునిగియున్నది. వ్యధాకలుషితమైన మానవుని జీవితమున స్వచ్ఛందమైనది బాల్యము; ఉషస్సువలెనే అనంతము శూన్యమునగు ఆకాశమును, నిత్య నూతనమగు ఉదయరాగమును నిర్మలినమగు తన హృదయ ఫలకమున చిత్రించుకొనుచున్నది.

ఒకచిన్ని చెరువు.

జీవితమునకు ఉన్ముఖములైన పూవులనేకములున్నవి ఆకొలనులో. అజ్ఞాతహృదయములగు ఆతమ్మిమొగ్గలలో రెండు కాభోవు పూవులు తలలెత్తుకొన్నవి—చొరచుకొని వచ్చిన ఉత్తుంగహిమవత్ శృంగముల వలె. తదితరములు చుక్కలముందు మిణుగురులైనవి. ఆరెండు మొగ్గలు ఒకదానినొకటి ఒరసికొనియున్నవి. వాటి దృక్పథములు భావికాలమును గురుతెరుంగకయే ఒకే గమ్యమునకు పెనవైచుకొని యున్నవి. దానిని కాలము నెల్లడించినది. కాని, ఆజంట, సంగీత సాహిత్యములవలె పరస్పర భిన్నమును, అభేద్యమును. రసికుల చూపులు వాటిని అభిషేకించినవి. ప్రకృతిమాత తనవరద హస్తముయెత్తి దీవించినది. అవి ఫలించినవి.

వికాసస్ఫూర్తికి ముందుగా సన్ననిపైరుగాలి విసిరినది. ఆ అరవిరిమొగ్గలు పులకించినవి. చలువకు తియ్యందనమునకు మురిసిపడినవి. ఆసన్ననిపైరుగాలియే పరిగట్టుకొని వాటి రెప్పలు తెరచినది. అబోధములగు వాటికి లోక మొకవింత. ఉదయరాగము కనుబడినంతనే ఇంతదనుక ఆత్మకుహరముల విగూఢముగానున్న రాగపిపాస పైకి చిందినది ఒకటి అలౌకికమగు వర్ణసమ్మేళనమునకు భవదూరుని తూలికావిలాసమునకు దోయిలించినది. వేరొకటి ముగ్ధమోహనమగు ప్రకృతి వీణారవమువిన హృదయ తంత్రులను మేళవించుకొని నిశ్శబ్దగానమున భావగీతములకూడ బలుకుకొన్నది. కనబడిన దిరువురకు ఒక్క ఉదయరాగమే.

ఆమధురహృదయములు దాగియుండలేదు. భాస్కరుని అపరంజి కాంతులలో తమ సౌరభమును నింపివైచినవి. కొలనిలోని తక్కినపూవులకు కొరకొర లాగవినను రాయంచలు వానియంచులు పక్షములు విదిలించి విశ్రాంతి తీసుకొనుట మానలేదు. లోకమే ఎరుగనినాడు కన్నులువిప్పిన సన్నగాలి ప్రపంచమున వాటికొక ప్రత్యేకస్థానము తీసుకొనివచ్చి యిచ్చినది. పంకిలమగు ఆకాసారమునకు అవి ప్రతిష్ఠాస్తంభములు.

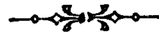
ఏమండువేసగి నిప్పుటెండలనో యాకొలకు తన బుద్బుదజీవనము గోల్పోయినను లోకమున అక్షరమై వెలయగల చక్కని రూపమును దిద్దిపెట్టి యూపిరి పోసినవియు నవియే తీరని కోరికలతో అదేపనిగా మధుర హృదయము రసపిపాసువులకు విప్పినవి. అందులకు అలబలముతో ఎన్నియో ముగ్ధమధుపములు ముసురుకొన్నవి. లేదనకుండ కీర్తికాముకమై పంచియిచ్చిన దొండు. దానికీర్తులు దిగంగణముల మారుమ్రోగినవి. భగవంతుడు సృష్టివలె తన యానందము పొంగి పంచియిడినది మరొండు. దానికీర్తులు దిగ్భిత్తికల నలంకరించినవి. అవి కళార్థి బృందమునకు చెవులబండువయు కనువిందును గూర్చినవి. జిజ్ఞాసువులగు వారిప్రేమ చిత్తములే వాటికి స్థిరనివాసములైనవి. వాటి గానములో సెలయేటి యలలబడి వచ్చెడి తియ్యని వంశీనినాదము చివురించినది. వాటి చిత్రణమున వెన్నెలలందు చెమరించిన మంచు బిందువుల నాచిపట్టుకొను కుసుమకోమలుల చిరునవ్వు పుష్పించినది. అవి లోకములో ఎట్లు మారినను, పరస్పరముగా స్వర్గీయ సుందరములు.

పెరిగినకొలదియు సూర్య చంద్రులవలె వాటి సమ్మేళనము తనువు లొరసికొని తిరిగిన బాల్యమువలెనే దూరమైనది. దివ్య సంధ్యాతపమువల్లు నిర్మలినములైన అవి వెల్గుకబళింపని ఏమునిమాపుప్రొద్దులందో కలసికొని మూగబాసలో హృదయములు చెప్పుకొని, తీరనిఆకాంక్షతో కొరతవడని ఉబలాపమున ప్రక్కలకొరగి పోవుచుండెడివి. ఆ అనురాగమయములగు లేతచిత్తములు ఒకదానికొకటి ఛాయ. ఆవిషయమంతగా వాటికే తెలియదన్న లోకము మాట అనవసరము.

సరసునుండి వాటికి సెలవు చీటీ వచ్చినది. చిరసహవాసమైన ఆపాటు ఆవాతావరణమును వీడి వ్యథాకులమగు లోకములోపడి ఉక్కిరిబిక్కిరైనవి తొలుత. ఒకటి, వలపు నిండిన తలపులతో నిండిన హృదయముగల ఒక కుసుమకోమలికి చిక్కినది. అబిషముఖములో తనయందములను చూచుకొన్న దాపూవు. పూవులో తనతియ్యనివలపు ప్రతిబింబమును చూచిన దాపడుచు. ఒకటి వేరొకటిని తనకై సృజింపబడినదనుకొనినది. పూవునకు పడుచునకు గలిగిన తగులమే ఆ బాల్యమగు చెలిమికి ఆనకట్టయినది. పువ్వు తనలో ఆపడుచును నింపివేసుకొన్నది.పడుచు కూడా దానిని నెత్తిన పెట్టుకొని మోచినది. తొలకరిమేఘములు మెరపునకువలె ఆపూవునకు ఆమె అంగరక్ష. విరికుమారిని దక్షిణానిలుడువలె ఆమె సోయగమును చరితార్థ మొనరించినది ఆపూవు. ఆమెకు మనసిచ్చి యున్నను ఆపూవు తన స్వామ్యమగు పరిమళమును లోకమునకు కానుక వెట్టుచునే యున్నది ఆపడుచు చిన్నమనస్సునందు అది దేవతుల్యము. విశాలమగు ప్రపంచమునకు మాత్రమది నిత్యయావనమును మధురమును అక్షరమును అగు కవికుమారుని తియ్యని తేటగీతి.

రెండవది ప్రకృతికాంత ఒడినుండి విడివడి ఆనందవర్ధకములగు పరంజ్యోతి పాదములు ముట్టినది. పరమాణువగు తనలో భగవంతుని అంశ పసికట్టినది. కళాశింజితమగు తన హృదయమున వెల్వడిన మధురిమచే ప్రకృతికే కన్నుగుట్టించినది. కాంక్షలకు దూరమువడ్డ కళాభిమానమూనతములగు రెప్పలయంచులలో బిగబట్టినది. అంతతో ఊరకుండక పరాధీనమలినానిలమున సుడివడియున్న లోకమున తనస్వేచ్ఛాపరిమళములు విరజిమ్మినది. దుష్ప్రవర్తకులు కొందరు ఉపయోగమెరుగక నలిపివేయ నుంకించిరి. ఫలితమున శూన్యము. జగముతోడి అంటున కంటె సౌందర్యసమర్చనమే ఆమె నుదుటిరావాలు. చాచియుంచిన భగవంతుని విశాలహస్తములలో అది మెరుగులు తీర్చు మాణిక్యమైనది.

ఆజంటపూవులకు పరిమళము విరజిమ్ముటయే పుట్టుకతో గొనివచ్చిన అక్షయవిభూతి. అదిగ్రహించి అనుభవించి ఆనందించుటయే లోకమునకు కర్తవ్యము. ఆంధ్రలక్ష్మిగళమున ఒకటి కవిస్వరూపము రెండవది శిల్పిస్వరూపము. రెండును జగత్తునకు పూజాభాజనములు. వాటి నింతగాచేసిన ఆ చిన్నిసరసు మెరసినది; సన్నగాలి మురిసినది.

ప్రణయ వేదాంతము

'రాజేశ్వర'

చిన్నికాల్వలు నదులను చేరబోవు,
నాపగాంగన వార్ధిలో నైక్యమగును,
స్వర్ణదీప్రాంత శీతలవాతతతులు
స్థిరతరముగ నొండొంటిలోఁ గరగిపోవు,
ధరణిలోనొందు నొంటరితనములేదు,
సకలవస్తువు లొకదివ్య శాసనాను
వర్తితములు, పరస్పర బంధితములు,
గాన, భవదీయ హృదయము కింకరుఁడనైన
నన్ను నీలోన లీనమొనర్చుకొమ్ము.

అంబరము మహోన్నత శృంగచుంబితమ్ము,
కడలి కెఱటమ్ము లొండొంటిఁ గౌగిలించు,
పుడమి పెదవుల దినరాజుముద్దుఁగొనును,
తుహినకిరణుఁడు చంచల దూర్మికాల
లనల చలువచేతులను లాలనమొనర్చు,
నరయ పద్మినీరమణి క్షమార్హగాదు
నిజమనోహరు, మధుపు, మన్నింపకున్న,
నీవిచిత్రమ్ములందు సంతృప్తియేది
యుష్మదనురాగ వీక్షణమొకటిలేక.

పితృచ్యుతి

వఝ్ఝల వేంకటేశ్వరకవి, బి. ఏ.

పండుటాకులప్రాపునఁ బరువుఁగొనిన
యలరుజొంపమ! రాల్చెదేలా తరళహి
మాశ్రుకణములు రెప్పలయంచులందు?—
అకట! ప్రిదిలిన యొక పండుటాకుకొఱకొ?
దారుణారుణ గాఢసంతాప వహ్ని
కీలమో, నవధవళవిలోల హాస
వాసనావేశమో, కనుపట్టునిపుడు:
గతమునకునొండు, భావిభాగ్యమునకొండు,
దాఁచుకొనియెదవో హృదంతరమునందు?

పాప మా బాలు డేమాయెనో?

గ్రంధి అప్పారావుగారు

ఆవేళ హాస్యనటకాగ్రేసర చార్లీచాప్లిన్ ఫిలుమగుటచే నేను తప్పనిసరిగా సాయంత్రము ఆరు ఘంటలకు సినీమాహాలునకు బయలుదేరితిని. కృష్ణపక్షము రోజులలో నే నిల్లుకదలకపోవుటకు కారణము దొంగలభయము. అప్పు డది శుక్లపక్షమే యగుటచే చంద్రుడు దేదీప్యమానముగా నంబరవీధిని ప్రకాశించుచుండుటచే నేను ధైర్యముగా నొంటరినై బయలుదేరితిని. సినీమాహాలువద్ద జనము మిక్కుటముగా నుండిరి కాన చాల ప్రయాసతో కుర్చీటికెట్టు కొనగలిగితిని. ఆట ప్రారంభమయినది మొదలు అంతమయ్యేవరకు ప్రేక్షకులు కడుపు చెక్కలగునటుల నవ్వుటను చాప్లిన్‌యొక్క వింతవింత చేష్టలనియే నిరాఘాటముగ చెప్పవచ్చును. నే నపరిమితానంద భరితుడనైతిని. సినీమాయధికారులను యిటువంటి ఫిల్ము తెప్పించినందులకు నాలో నేనే వారిని కొనియాడితిని. ఆట ఆఖరైనప్పటికి పదిఘంటలయినది. నేను గృహోన్ముఖుండనైతిని

అప్పటివరకు పుచ్చపువ్వువలెయున్న వెన్నెల మటుమాయమైనది. కారుమబ్బులు గగనవీధిని ఆవరించియుండెను. ఉరుములు మెరుపులు మానవకోటిని భయపెట్టుచుండెను. అప్పుడు నామనము యీతరానివాడు సముద్రమధ్యమునపడిన యెట్లుండునో యట్లుండెను. ఒడలు కొంచెము వడకజొచ్చెను. గుండె ధైర్యము చేసుకొని, దైవమును తలంచుకొనుచు బయలుదేరితినే కాని సగముదూరము పోయినతరువాత కొందరు మనుష్యులు నన్నాచరించుచున్నటుల నాకు కనబడెను. కేవలము భయముచేతనే ఆఛాయలటుల కాన్పించుచున్నవని గుండె మరింత ధైర్యము చేసుకొని చరచరనడచుట కుద్యుక్తుడనైతినిగాని యంతలోనే యేదో ఒకచేయి నాజేబులోని కెక్కుచున్నటుల నాకుతోచెను. ఈసారి నాభయమునకు మేరలేకుండెను. దొంగవా డెవడో నాజేబులో చెయి పెట్టుచున్నాడని తెలిసికొని సగము ప్రాణముతోనున్న నేను ప్రాణమునకు తెగించి ఆదొంగవాని చేతిని నా రెండుచేతులలో నాయావద్బలము నుపయోగించి పట్టుకొంటిని. నేను పట్టుచేయి యెనిమిదేండ్లబాలునిదని నాకు అప్పుడు మెరసిన మెరపుకాంతివలన దెలిసెను. దొంగవాడు బాలుడని నేను తెలిసికొనినప్పుడు నాకు చాల ధైర్యము వచ్చినది. వానిని పోలీసుస్టేషనులో నప్పగించుటకు బయలుదేరితిని. వర్షము కురియ నారంభించెను. అంత మేమొక యరుగుమీదకు వచ్చితిమి.

దొంగపిల్లవా డమాయికముగ నేడ్వజొచ్చెను. ఆయేడ్పుధ్వని వినినతోడనే నామనస్సులో నొక విషమయిన కనికరము పొడచూపుటచే వానిని యేడ్చుటకు కారణమడుగగా నాతడు వెక్కుచు "అయ్యా! నేనపరాధిని. నన్ను మీరిప్పుడు ఖైదులో పెట్టుటకు తీసుకొని వెళ్ళుచున్నారా? నేనాపని చేయుటకు కారణమును జెప్పెదవినుడు." అనుచు కొంచెము సేపాగి 'తల్లీ! దైవము మనకు దూరమైనా' డని క్రిందపడిపోయెను. అప్పటికి వాన తగ్గిపోయెను. నేను సినిమాహాలుదగ్గరకు పరుగునవెళ్ళి సోడాబుడ్డి నొకటి తీసుకొనివచ్చి ఆబాలునికి పట్టగా వాడు కొంతసేపటికి తెలివి దెచ్చుకొని 'అయ్యా! నాకొక తల్లియున్నది. తండ్రిసంగతి నాకు తెలియదు. నా తల్లి యీవూరిలో బిచ్చమెత్తి నన్ను పెంచుచున్నది. కాని నాలుగురోజులనుండి యామెకు జబ్బుగా నున్నది. ఆమెను యీరోజున తెలివి దప్పిపోయినది. నాతల్లి నెటులయిన కాపాడుటకు యీరోజున బిచ్చమునకు పోగా నొకతండ్రియైనను గుప్పెడు బియ్యము వేయలేదు. నాకును నాతల్లికిని నాలుగురోజులనుండి తిండిలేదు. ఆమె యిప్పుడు చావ సిద్ధముగ నున్నది.

కావున సినిమాకువచ్చెడి ధనవంతులజేబులలో డబ్బు దొంగతనము చేయుటకొరకు ..” అని చెప్పుచు నా బాలుడు బేలగ నేడ్వజొచ్చెను. వానిని కొంచె మోదార్చితిని. వాడు చెప్పినదంతయు నిజమో లేక నాచేతులలోనుండి బయటపడుటకు వాడట్లుచెప్పెనో తెలిసికొనుటకు నన్ను వానియింటికి తీసుకొంపొమ్మంటిని. వాడు సరేయని బయలుదేరెను.

వాడు నన్నొక తాటాకుయింటిదగ్గరకు తీసుకొని వచ్చి నిలుపబడెను. నేను లోనికి ప్రవేశించి చూడగ నాయింటిలో నొక కునుకుదీపమును, పాత నులక మంచముమీద నొకస్త్రీ ‘మంచినీళ్ళు’ అని హీన స్వరముతో పలుకుచుండుటను గాంచితిని. బాలుడు భోరున యేడ్వసాగెను. పాప మా స్త్రీ బాలుని దగ్గరకు రమ్మని సైగచేసి వానిమోము తనమోముపై జేర్చుకొని కన్నీరు వలవల కార్చజొచ్చెను. కొంత సేపయిన తరువాత నామె కండ్లు మూసికొనెను.

బాలుడుచెప్పిన మాటలన్నియు నిజమని నిర్ధారణయయ్యెను. నేను పరుగుపరుగున నాస్నేహితుడగు డాక్టరు యింటిదగ్గరకువెళ్ళి వానితో జరిగినసంగతి క్లుప్తముగాచెప్పి వానిని పిల్లవాని కుటీరముదగ్గరకు తీసికొనివచ్చితిని. డాక్టరు ఆస్త్రీచేయి పట్టిచూచి ఆమె యంతకుముందే చనిపోయెనని తెలిసికొని చెప్పెను. అంత నాపిల్లవాడు వారిద్దరివైపు చూచుచు యేడ్చెను. నేను వానికి ‘మరణము’ అందరికి వచ్చుట సహజమనియ్యు, యెప్పటికైనను ప్రతి వ్యక్తి కూడ చనిపోవలసిన వాడనియ్యు కొన్ని వేదాంతవాక్యములజెప్పి వానిశోక ముపశమనము జేసితిని. వాని తల్లియొక్క అంత్యక్రియలు స్వయముగా నేనే జరిపించి పిల్లవానిని నేనే తిండిపెట్టి పెంచెదనని చెప్పి వానిని నాయింటికి తీసికొనిపోయితిని. వాడు రెండురోజులు మాత్రమే నాయింట భోజనముచేసి యుండెను. మూడవరోజున వాడు నాకు కనపడలేదు. ఊరంతయు వెదకితిని. జాడలేదు. పాప మా బాలు డేమాయెనో?—

భావగీతము, నీజన్మ పాడుకాను!!

కోడి. నారాయణస్వామిగారు బి. ఏ.

సీ॥ వివిధ ధర్మార్మ విజ్ఞానచంద్రికా ప్రభవాగ్రాలు, ‘భారత’ ప్రముదనుడులు;
హరికథామృతసేవ నమరత్వమొందిన ‘భాగవతా’ జ్ఞాక్షి భాషణములు;
శృంగారరససింధు భృంగార్భటశ్రుతిః బాడు ‘నైషధ’ నారి భవ్యగీతి;
బహుభావ సౌరభభరిత ప్రసూనమా ‘వసుచరిత్రాం’గనా వాక్యసరణి;

తే॥గీ॥ వినఁగుతూహలమొందు మాగీనులందు,
భావ మదియేమొ గలదను భ్రాంతితోడ,
వెఱ్ఱికూతలనిక విఱ్ఱవీగెదేల?
భావగీతమ!, నీజన్మ పాడుకాను!!

స్త్రీలు—సంస్కృతాది విద్యలు

దువ్వూరి సూర్యనారాయణమూర్తిగారు

నేటి స్వర్ణయుగమున స్త్రీవిద్యావిషయమై యనేకవిధముల పాటుపడువారు పెక్కురుగలరు. నిష్కళంకమైన హృదయముతో నట్టి విద్యాభివృద్ధులకై పాటుపడువారల కనేక నమశ్శతములు —

మొన్న మొన్ననే జన్మించి దినదిన ప్రవర్ధమానుండగు బాలచంద్రునివలె నొప్పుచు సంస్కృతాంధ్ర సంగీత చిత్రలేఖనా ద్యనేక విద్యావిరాజమానంబై పూతగోదావరీ శీతలతరంగవారములచే నద్భుతమగు నభివృద్ధినందుచు కళాశాలలలో నగ్రస్థానమువహించి నది యాంధ్రయువతీకళాశాల అనే వైశ్యసేవాసదనము (రాజమండ్రి)—

చిరకాల మవిచ్ఛిన్నముగా జరుగుటకు నీపాఠశాలకు శ్రీ దానకర్ణ నాళం రామలింగయ్యగారు లక్ష రూపాయలు మూలధన మొసంగియున్నారు. శ్రీమతి యుభయభాషాప్రవీణ బత్తుల కామాక్షమ్మగారు ప్రిన్సిపాలుగా నున్నారు.

ఈసదన మిట్టి ధురంధర త్రితయముచే నిరవద్యముగాఁ బాలింపఁబడుచు గొప్ప పండితులచే విద్య నేర్పఁబడుచున్నది. ఇందు బాలికలు యువతులుగలసి 120 మందివఱకు సంఖ్యగలదు. 1931 వ సంవత్సరమునందే గవర్నమెంటువారిచే రికగ్నైజు చేయఁబడి కాలేజీగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్నది. ఇందలి విద్యావిధానము చాల జాగరూకతతోను నిపుణముగాను నిర్వహింపఁబడుచున్న దనుటకు సాక్ష్య మందలి పరీక్షాఫలితములే—

ఇందు 1933 వ సంవత్సరమున నుభయభాషాప్రవీణ (బి) గ్రూపు ప్రిలిమనరీ పరీక్షకు ముగ్గురు యువతులు కట్టి ముగ్గురు ప్యాసయియున్నారు. 1934 వ సం॥రమున గూడ ముగ్గురు కట్టి యొక్కరును తప్పిపోవక యుత్తీర్ణులైయున్నారు. కాలేజీ క్లాసులలో నాల్గుసంవత్సరముల కోర్సునకు నాల్గు తరగతులున్నవి. అందు ప్రిలిమెనరీ మొదటి రెండు క్లాసులలో నలుగురేసి యువతులును, ఫైనల్ మూడవతరగతిని నల్వురును, నాల్గవసంవత్సరము తరగతివారు ముగ్గురును గలరు. ఈకాలేజీ క్లాసులుగాక ఎంట్రన్సు (ప్రవేశ) పరీక్షలు చదువు స్త్రీలు చాలమందిగలరు. అందీవత్సరము గత మార్చినెలలో దరఖాస్తు చేసినవారు 9 గురు. పరీక్షాఫలితము లింకను తెలియలేదు.

ఇంక నీపై కక్ష్యలప్రకారము విద్య నభ్యసించువారిలోఁ గొందరు సంగీతము నభ్యసించుచు 1933 వ సం–మున ముగ్వురు మదరాసు సంగీత పరీక్షలకు వెళ్లి యిరువురు ఫస్టుక్లాసులోను నొకరు మూడవతరగతిలోను ప్యాసయియున్నారు. వీరింత బలువులేని పిల్లలుగూడ వీణపట్టి చూపు గానకౌశలము ముద్దులమూటకట్టుచున్నది. మఱియు చిత్రలేఖనమునకై 1932 లోనే నవంబరునెలలో జరిగిన పరీక్షలకైదుగురు వెడలిరి. నలుగురు ప్యాసయియున్నారు.

హిందీభాష నేటిదినములలోఁ బ్రాముఖ్యము వహించియుండుట సర్వవిదితము. ఈభాషగూడ నీకళాశాలయందు నేర్పబడుచున్నది. ప్రాథమిక పరీక్షకు ఏడుగురు కట్టినారు. ఐదుగు రుత్తీర్ణులైనారు. 5 గురు గూడ ఫస్టుక్లాసులోనే రాఁగలిగిరి. రాష్ట్రభాష కొక్కరే కట్టి ప్యాసయినారు. విశారద పరీక్షకుఁ జదువువారుగలరు. ఈభాషయు సమర్థులగు పండితులచే నేర్పఁబడుచున్నది.

మఱియు నూలు, ఊలు, పట్టు మొదలగువానితో నల్లుట కుట్టుట మిషనుకుట్టు (లేసు) పనులు రాట్నము వడకుట, యనేకవిధముల చేతిపనులును గూడ చూచి తీరవలెను.

ఇందు 50 మంది కన్నిరకముల స్త్రీలకు నుచితముగా భోజనసదుపాయము చేయఁబడుచున్నది. ముగ్గురుస్త్రీలకు గవర్నమెంటు స్కాలరుషిప్పులియ్యఁబడుచున్నవి.

ఇట్టి సంస్థలు పూర్వమునుండి యున్నచో మన స్త్రీలోకము నేటి కెంత యభివృద్ధిలోనికి వచ్చెడినో గదా? విశాలమైన యావరణలు ఎలెక్ట్రిక్ దీపములు, గలవు. ఆరోగ్యమైన గాలివచ్చు గోదావరీతీరమున నే భవనము కట్టఁబడినది. ఇందలి దాసీలు నౌకర్లు నుచితముగానే పనిచేయుచున్నారు.

నేటి లోకమున దాతలనేకులున్నను వారివారి ధనము లనేక సత్కార్యములకె తోడ్పడుచున్నను నిట్టి స్త్రీ విద్యావిషయమై ధన మురుదుగా ఖర్చగుచున్నది. ఇట్టి మహోదారాశయము చిరకాలమున నుండి మనస్సుననుంచుకొని సమయముచూచి తమ కోరికను సార్థకముగాఁజేసికొన్న శ్రీమతి బత్తుల కామాక్షమ్మగారికి తప్పక లోకమంతయు చేతులెత్తి నమస్కరింపవలసినదే. ఇంకను నీమె విద్యార్థినులను దమ పిల్లలనుగాఁ జూచుకొనుచు నీషన్మాత్రమును లోటుపాటులు లేకుండ సమానాభిమాన గౌరవ ప్రేమాదరములతో వేయికన్నుల కాచుచుండును ప్రతిదినమును సదనమున ప్రార్థనలు జరుపఁబడుచుండును. తాను దినినను తినకున్నను తన సౌఖ్యమును మరిచి "పరోపకారార్థమిదం శరీర" మన్నమాటను సార్థకముచేసి లోకమునకెల్ల మహోపకారము చేయఁదలచి యీమె యొనర్చుసేవ యమూల్యము. ఇట్టి స్త్రీవిద్యాభిమానము కలవారలు లోకమున నల్పులైరుదురు యున్నచో మన స్త్రీలోకములోని యజ్ఞానాంధకారము పటాపంచలై పోవఁగలదని ఢంకామీద దెబ్బకొట్టి చెప్పుచున్నాను. ఇట్టి సమాజములకును తత్స్థాపకులకును పోషకులకును భగవానుఁడు చిరాయురారోగ్యములిచ్చి రక్షించుగాక. ఇంత యభివృద్ధితో నున్నను గవర్నమెంటువారికను గ్రాంటేమియు నివ్వకపోవుట చింత్యము.

పతివ్రతా తిలకములు

శ్రీమతి అవధానుల పార్వతీదేవిగారు

చ॥ పరిణయమైనవత్సరమె ప్రాణముబాయునతం డటంచు మున్
సురముని చెప్పినన్ వినియు సుస్థిరప్రేమను సత్యవంతునే
పరిణయమాడి యాతడటు ప్రాణమువాయఁగ దుఃఖమందియున్
వెరపొకయింతలేక యము వేడి పతిన్ బ్రతికించుకొన్నయా
ప్పరమపతివ్రతామణికి పాపములెల్ల దొలంగ మ్రొక్కెదన్॥

చ॥ హరిహరపద్మజుల్ నిజప్రియాంగనలం దనియింపనెంచి భూ
సురులటు రూపుదాల్చి యనసూయ గృహంబునకేగి యమ్మనే
మరయుచునుండ వడ్డన దిగంబరవై యొనరింపుమన్న మూ
వుర నొనరించి పిల్లలుగ బువ్వనుబెట్టిన నాతిమిన్నక
ప్పరమపతివ్రతామణికి పాపములెల్ల దొలంగ మ్రొక్కెదన్.

చ॥ పురుషులటంచు కన్నులను పుల్లను గ్రుచ్చగ నల్గి యమ్మునీ
శ్వరు డతికోపియై కఠినశాపము నీయదలంప నాతనిన్
పరిణయమాడి సాధ్వియయి, ప్రాణవిభున్ నిజదైవతంబుగా
నరయుచు లోకమాన్యయయి నాథుని రూపసి జేసినట్టి య
ప్పరమపతివ్రతామణికి పాపములెల్ల దొలంగ మ్రొక్కెదన్.

శ్రీమతి డి. పార్వతీబాయిగారు

బల్లారి డిస్ట్రిక్టు ఎడ్యుకేషనల్ కౌన్సిలరు ప్రభుత్వనియమిత

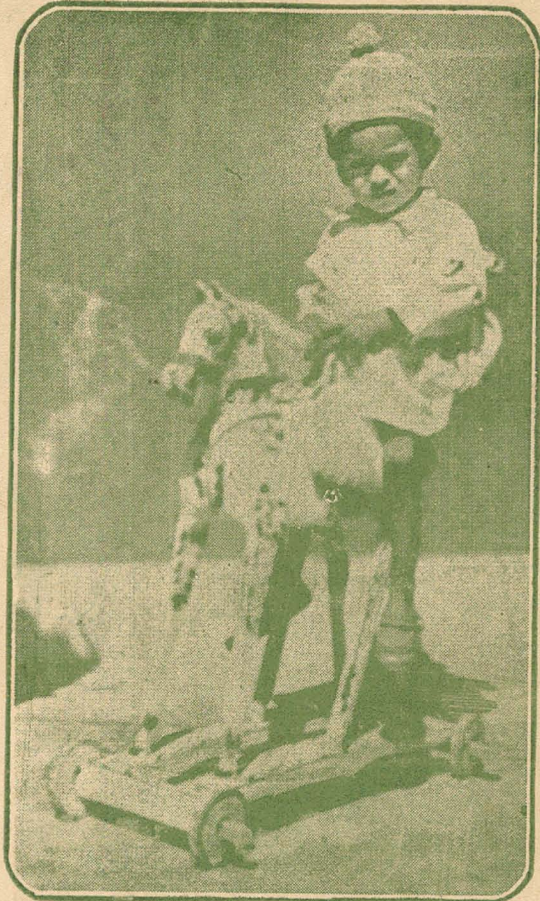

అపరూప నాట్యము

బొంబాయి వనితా విశ్రామభవనమందు ఘూర్జర మహిళలు ప్రదర్శించినది.

డా॥ డి. ఆర్. భట్టాచారి గారు ను వారి యావన్మందిబిడ్డలు.
ఇదొకసంగీతపుకుటుంబము. అలహాబాదు యూనివర్సిటీ మ్యూజిక్
పోటీ పరీక్షలలో యీ బిడ్డలంతా బహుమానములు పడసినవారు.

“ బాలస్తావత్ క్రీడాసక్తః ”

శ్రీ యోగినీనిలయము

శ్రీమతి ఇప్పగుంట వేంకమాంబ.గారు

(అరండల్ పేట: గుంటూరు)

గుంటూరునందలి అరండల్ పేటలో స్త్రీ సనాతనధర్మమండలి యను పేర నొకసంస్థ నేర్పాటుచేసి అందులో బాలికలకు విద్యయు, స్త్రీలకు పురాణము,ఉపన్యాసములు మున్నగునవియు జరుపుచు షుమారు ముప్పది సంవత్సరములనుంచి పని చేయుచున్న విషయ మాంధ్రలోకమునకు బరిచితమైనదేకదా! ప్రస్తుత మీసంస్థకనుబంధముగ యోగినీ నిలయము అను మఱొకసంస్థను నెలకొల్పవలయునని నిశ్చయించినారము.ఆసంస్థయొక్క విధులేమనగా:-

1.విత్తంతువుల నంగుజేర్చుకొని వారికి వైరాగ్యపూర్వకమగు అధ్యాత్మవిద్యను గరపుటయు, అద్వైతమతము యొక్క యథార్థమును, సంస్థాపనావిధానములును, అలాగే ద్వైత విశిష్టాద్వైతములును నేర్పుటయు, సమర్థులైనవారిని స్త్రీలోకమునకు మతప్రచారకులుగా తయారుచేయుటయు, విద్వాన్, శిరోమణి మొదలగు పరీక్షలకు తయారుచేయుటయు, హిందీలో ఉన్నతపరీక్షలకు బంపుటయు, సంస్కృతవిద్య సామాన్యభాషగా నేర్పుటయు,

2. యోగాభ్యాసము, మంత్రోపాసనము అభ్యసింపజేయుటయు,

3. జ్యోతిషమునందు జాతకములు వ్రాయుట, పంచాంగములు గుణించుటలయందు తయారు చేయుటయు,

4. ఇంగ్లీషులో టీకాలువేయు పరీక్షకు పంపుట,

5. ఆయుర్వేదము, హోమియోపతి, రంగు సీసాల వైద్యము, సూర్యకిరణ చికిత్స, జలచికిత్స మొదలగు పరీక్షలకు వెళ్లనెంచినవారికి తగినంత ఇంగ్లీషును నేర్పి పరీక్షలకు పంపుటకు నిశ్చయించుకొని ప్రారంభింప నెంచితిమి

ఇందు ప్రవేశించవలెనను నభిలాషగలవారియొక్క యిష్టపడిమంది యభిప్రాయములు మాకు తెలియ బరచిన వెంటనే ప్రారంభింపబడును. ముందుగా ప్రవేశపత్రముల నంపినవారికి సదుపాయములన్నియు నేర్పరుపబడును. తమ జీవయాత్రనంతయు నిందే గడుపుకొన నిశ్చయించుకొనిన పారమార్థికులకు మాత్రము నివాసమునకు తగిన సదుపాయములు చేయ బడును. ఉద్యోగాపేక్షితులకు ఉచితముగా విద్య నేర్పుటకు మాత్రము యేర్పాటు చేయుదుము ఈ విద్యానిలయమునందు ప్రవేశింపనెంచిన ప్రతివారును మా దరఖాస్తుఫారముమీదనుండు కాలములన్నియు స్వదస్తూరీతో బూర్తిచేసి ప్రవేశరుసుము అయిదు రూపాయీలతో కార్యస్థానమునకు పంపవలెను. దరఖాస్తుఫారములు కోరువారు ముందు ఒక అణా పంపిన ఫారము అందజేయుగలము.

విద్యార్థినుల విభాగములు

1. విద్యార్థినులు ప్రాకృతులనియు పారమార్థికులనియు రెండు విధములుగ విభజింపబడుదురు. పారమార్థికులలోను ఆంతరంగికులనియు, సామాన్యులనియు, రెండు తెగలుగ నేర్పరుపబడుదురు. ప్రాకృతులనగ విద్యవలన జీవించువారు.

పారమార్థికులనగ కేవల నిరపేక్షులై పరోపకారమునకు ఉద్గ్రంథముల పరిశీలించి వానియొక్క సారాంశములు లోకోపకారార్థమై వినియోగపరచుచు స్త్రీలోకమునకు ధర్మమును ప్రబోధించుచు, తమ జీవితమును గడుపుకొనువారుగ నుందురు.

ఆంతరంగికులు, సర్వ వేదాంత సిద్ధాంతధర్మములను తెలిసి తద్విధివిధానముగ స్థితప్రజ్ఞాలక్షణములు గలిగి భక్తి జ్ఞానవైరాగ్యములతో ఆంతరంగిక సంఘమందు జేరుచుండు అధికారులగువారికి భక్తిజ్ఞానము

లను ప్రబోధించుచు భక్తివైరాగ్యములందు తమతమ జీవితములను గడపుకొనుచుందురు.

ఉపపత్తి నిర్ణయము

అంతరంగికశాఖవారు తమ జీవనార్థము సుమారు నె. 1-కి రు. 5-0-0-లకు తక్కువగాని మనోవృత్తిగాని, లేక వెయ్యిరూప్యముల రొక్కముగాని కలిగియుండవలయును. ఆ జీవితార్థమును తనయొక్క స్వాధీనమందుగాని, బ్యాంకిలో తనపేరనుండిగాని లేక ఈ విద్యాపీఠముయొక్క స్వాధీనమందుగాని యుండవలయును. మనోవృత్తిరూపమున స్థిరాస్తి స్వాధీనముగలవారుగాగాని, లేక రొక్కమిచ్చుచో దానికి తగిన హామీగాని కలిగియుండవలయును. ఆ యాంతరంగికులు తమ జీవయాత్ర గడుపుకొనుటకు తగిన వసతిగృహము యీ విద్యాపీఠాధికారుల అనుమతినిపొంది వారిచే నిర్ణయింపబడిన పద్ధతిప్రకారము వారు నిర్ణయించిన స్థలమందు కట్టించుకొని తమ జీవయాత్రను గడుపుకొనుటకు తగియుందురు. వారు సర్వస్వమును విద్యాపీఠాధికారులయొక్క స్వాధీనములో నుంచుకొను నధికారముగలదు.

పారమార్థికులు, తమ జీవనార్థములకు ఆస్తులను తమ స్వాధీనమందుంచుకొని తమ నివాసమునకు వలసిన గదిని విద్యాపీఠాధికార్లవలన నిర్ణయింపబడిన స్థలమందు నిర్ణీతమగు పద్ధతులతో పీఠాధికార్లయొక్క అనుమతిని కట్టించుకొని తమ జీవయాత్రను గడుపుకొనునంతవరకు హక్కుకలిగియుందురు. ఈ పారమార్థికసంఘమువారి మనోవృత్తులు మొదలగు ఆస్తులబాధ్యతాబాధ్యతలు పీఠాధికారులపై నుంచుకొనరు. వారి భోజనాదికములకు వలసినసదార్థము, పాకసామగ్రులు వారే సమకూర్చుకొనుచుందురు.

అంతరంగిక సంఘముయొక్క సర్వవిధముల పోషణాదిక బాధ్యతలన్నియు పీఠాధికారులపై నాధారపడియుండును.

అంతరంగికులుగాని, పారమార్థికులుగాని, నివాసమునకు కట్టించుకొనినగదుల దానవిక్రయములకు అధికారులు కారు.

ప్రాకృతసంఘమువారు విద్యాభ్యాసకాలమందు దప్ప తక్కిన కాలములలో పారమార్థిక, అంతరంగిక సంఘములతో పీఠాధికారుల అనుమతిని పడయక కలుసుకొనుటకు అవకాశమియ్యబడదు. విద్యాపీఠమునకు పీఠాధికారులు, అంతరంగిక సంఘమువారును సర్వస్వతంత్రములను గలిగియుందురు. అందును అవసరమైనచో నొక సభచేసి అందు హెచ్చుమంది అభిప్రాయానుసారము కార్యనిర్వహణము జరుపుచుందురు.

సభలు

సంవత్సరమున కొకతూరి మహాజనసభయు,
ఆరుమాసముల కొకపరి విద్వజ్జనసభయు,
మూడుమాసముల కొకటి సాంఘికసభయు,
జరుగుచుండును.

అంతరంగికసంఘములో చేరి అన్నవస్త్రములకు లేనివారయినచో వారికి అన్నవస్త్రములిచ్చి పోషించు బాధ్యత పీఠాధికారులకు కలదు.

ఈ సంస్థకు అధ్యక్షులు, కార్యదర్శులు, పీఠాధికారులు కేవలము వితంతుస్త్రీలే యేర్పడియుందురు. ఈసంస్థకుగాను యేర్పాటుచేసిన ఆవరణములోనికి పీఠాధికారియొక్క అనుమతి వ్రాతపూర్వకముగా లేనిది పురుషులెవరును ప్రవేశించకూడదు. వ్రాతపూర్వకమైన అంగీకారము పీఠాధిపతివలన పొందినను రెండు గంటలకంటె హెచ్చుకాలము లోన నివసింపవలసివచ్చినచో పీఠాధికారులయొక్కయు, అంతరంగికసంఘమువారియొక్కయు లిఖితపూర్వకమైన తీర్మానమునకు నకలుపొందనిది పురుషులు లోనికి రాకూడదు.

విద్యార్థినుల వయోనిర్ణయము

1. ప్రాకృతవిద్యార్థిని ఇరువది సంవత్సరములకు లోపుగను పదునైదేండ్లకు తక్కువగాకను ఉండవలయును.

2. పారమార్థిక విద్యార్థిని ముప్పదియేండ్లకు మించకుండ నుండవలయు.

3. అంతరంగిక విద్యార్థిని నలుబదేండ్లకు మించకుండనుండవలయును.

4. సామాన్యవిద్యార్థినులకు వయోనిర్ణయ ముండదు. ప్రతి విద్యార్థినియు పరీక్షించి చేర్చుకొనఁబడును.

విద్యార్థినులు వారివారి మతానుసారము కృత్యములు చేయుటయందు నియమితులు. కులమందుగాని, మతమందుగాని, గుణములందుగాని, ప్రవర్తనమందుగాని, నిందితులుగానుండువారు జేర్చుకొనబడరు. రోగగ్రస్తులు చేర్చుకొనబడరు. కుంటి, గ్రుడ్డి, చెవిటి, మూగవార్లను, పిచ్చివారిని, చర్మవ్యాధిగలవారిని చేర్చుకొన వలనుబడదు. సంతానయుతులను (పసిపిల్లలతల్లులను) చేర్చుకొనవలనుబడదు.

ఇట్లు,

కార్యనిర్వాహకసంఘము.

మేనేజరు: ఇప్పగుంట వేంకమాంబ,

కార్యదర్శిని: చల్లా అరుంధతమ్మ.

ఉపకార్యదర్శినులు:

యలమర్తి సీతారత్నమ్మ,

గొడవర్తి శ్యామలాంబ.

మాతృహీనుఁడు

తుమ్మల వెంకటరామయ్య చౌదరిగారు

ఈవిశాల ప్రపంచాన నెవరులేరు
నాకు—నేనొంటివాఁడను—దిక్కులేని
పక్కిని, ననుగన్న జనని వదలిచనియె,
ఎఱుఁగ నేటికిని జనకుఁడెవఁడొ...ఆమె

జననియై, జనకుఁడై, నన్ను సాకుచుండె,
ఇప్పుడెద చిచ్చువెట్టి తానేగె...ఆ వి

యోగదుఃఖానల కణము లొక్కటొకటి
గలసి మంటయై, జ్వాలయై గ్రమ్ముకొనగ
నిండుగాపార్లి పొంగు కన్నీటియేఱు
ఆర్పివేయుచునున్నది- అంతకొంత
శాంతి వొడముచున్నది హృదయాంతరాన,

మఱచిపోజాల-పోవను—మాతనెపుడు
మఱచిపోలేను—పోవను-మాతృశబ్ద
శ్రవణమాత్రాన యొడలెల్ల జలదరించి
జ్ఞప్తికిన్ వచ్చునాయమ చర్యలెల్ల.

పండువెన్నెలలో, ఆరుబయలునందు
చల్లనౌ యమృతము జిల్కు చంద్రుజూపి
బువ్వతినిపింపగా నను బుజ్జగించు
అమ్మను మఱచిపోలేను...అనవరతము

ఆటపాటలమునిగి నేనలసిసొలసి
వచ్చినంతనె ననుగాంచి "వచ్చినాడ
వ, ననుగన్నతండ్రి" యనుచుబలికి, ప్రేమ
కౌగిటంజేర్చి ముద్దాడు కన్నతల్లి
కనులకుం గట్టినట్టుల గానుపించు.

కలకలధ్వనుల పులుఁగులు లలితరాగ
ములఁ బలుకువేళ నను లేపి, మొగముకడిగి
కూరుచుండగజేసి, నా కురుల దువ్వి
తానమాడించియు చలిది యన్నమునిడి
"బడికి పోనాన్న!" యని సాగఁబంపుతల్లి
ఏది? ఎటనున్నదో? ఏమొ? ఎవరికెఱుక
లేదు—ఈజన్మమున ఆమెలేదు—నాకు
ఈవిశాలప్రపంచాన నెవరులేరు.

రెడ్లరాణి

శ్రీ కుటుంబరాయ శర్మ (కవితావిహారము)

"ఉగ్గుపాలనె శౌర్యమ్ము నోడ్చి, రంగ
రించి", కడుపుకేసెడు తల్లి రెడ్లరాణి,
కొండవీడున పెనుకోట కొమ్మలందు
తీయమున నింకను పచార్లు చేయునేమొ!
బిగుతైన నునులేతజిగియూరునడుముపై కణుపుచీరెలముడిగట్టిదనము,
పైరణీరయికలో పైపైకి నెగసెడు గుత్తంపువక్షోనిగూఢనమ్ము
అచ్చంపుతాబేటి యచ్చునందొత్తిన పాదాలలక్క నీరూదుసొగసు,
దట్టంపుకుంకుముబొట్టు పెట్టెడికట్టి దిక్కనికనుబొమల్ చక్కదనము.
ఘనుఁగు జవ్వాజుల తలంటిఁబోసికొన్న
సంజకన్నులకెంపు పసందుపైని
మూఁగు చీఁకటివెంట్రుకల్ మురువునంది
కేమిమిగిలె? నీపాలిపోయిన జగాన!
ఈవెదురులపొద యీలలెన్నవవంతు? నాతల్లి యీలకంఠమ్మునందు,
ఈనీటిచాళ్ళవి యేమియెఱుంగును? సదయమాయమ్మ వెడదమనస్సు,
ఈగిరిగైరిక యేమిజేవురుకద్దు? గండరించినతల్లి కంటిముందు,
ఈజీర్ణశృంగాలనిపుడు క్రుంకెడిరవి నామాతృవర్చస్సునకు సుమారె?
తొలివయస్సును చెల్లిన పలుకులేని,
ఈదరుల్ చూపు గద్దరింపెంతపాటి?
కటినిచేజేర్చి నిడుకడగంటఁజూచి
వింటిబొమలెత్తి తీవ్రాజ్ఞవెట్టుసతికి!
వజ్రంపునిగ్గువ వలుదచన్గవపాలు త్రేవ్పగాత్రావించు తీపిఁ దెలసి,
ప్రాకాడి చట్టింటి నేకరువెట్టుచో! నవ్వుకోపముఁజూపు నయమెఱింగి,
కురుతప్పుటడుగులఁ గూడుచునడయాడ ముద్దుపై ముద్దిడు మురిపెమెంచి,
బడికేగకేనాడు మారాముచేయునో, బ్రతిమాలిబామాలు భావమరసి,
పెద్దవాఁడైననేనేమొ! పేరుకెక్కి
తన్ను మరియుద్ధరింతనుకొన్నతల్లి
యాశలడలంచి నేఁబడునట్టిదేమి?
కోర్కెలే మిగిలిన అంపకోఁత దప్ప.
మాయశస్సుల మహాసూళ్ళు మనసునందు తేపతేపకు నెమరుకుఁ దెచ్చికొనుచు,
సన్నివిధముల దాస్యమ్మునందుఁ గ్రుంగ వెట్టిబ్రతుకునకన్నీటి స్తోత్రం.

—"హిందూప్రతిష్ఠ"నుండి.

ఆరోగ్యబోధిని

ఋతుదోషములు

డాక్టర్ ఎస్. శేషగిరిరావు ఎల్. ఐ. ఎమ్.

ఋతుశూల

ఆంగ్లేయభాషలో ఋతుశూలకు "డిస్‌మెనోరియా" యని పేరు. ఈ శూల స్త్రీలకు బహిష్టుసమయములందు సంభవించుచున్నది. హిందూదేశమునందు యీ వ్యాధిచే పీడింపబడువా రనేకులున్నారు. ఈ వ్యాధిచే బాధపడువారికి మాచిన ఘోరముగనుండును. స్త్రీలపాలిటి కిది పెనుభూతమె. ఈ కడుపునొప్పి భరింపజాలక క్రిందపడి పొర్లుటయు, విల్లువలె వంగిపోయెదరు.

ఈశూల మొదలగు గర్భాశయరోగములన్నిటికిని కారణము ఋతుదోషమే. ఋతువు రోగాక్రాంతమగుటకు స్త్రీలు ఋతుసమయములందు నియమములను పాటింపకుండుటయే కారణము. స్త్రీలు నియమముల పాటించిన ఎట్టి వ్యాధులు కలుగనేరవు.

ఆవశ్యక నియమములు

స్త్రీ ఋతుమతియైన రోజునుండి మూడురోజులవరకు బ్రహ్మచర్యము మొదలగు వ్రతములచే నియమవంతురాలై పగటినిద్ర, కన్నులయందు కాటుక పెట్టుకొనుట, రోదనము, స్నానము, చందనాద్యనులేపనము, అభ్యంగనము, గోళ్లుతీయుట, పరుగులిడుట, దుముకుట, నవ్వుట, అధిక సంభాషణము, గొప్పధ్వని వినుట, తలదువ్వుకొనుట, మిక్కుటమైన గాలి, ఆయాసకరమైన పనులు మున్నగువాటిని వర్జించవలయును. ఈనియమవర్తనమున కలవడనిచో ముమ్ముందు అట్టి స్త్రీలకు కలుగు సంతానము అన్యాయముగ బాధపడవలసి యుండును. ఋతు దినములందు స్త్రీ చేయు పగటినిద్రవలన నిద్రబోతుతనము, కాటుకవలన గ్రుడ్డితనము, రోదనమువలన వికారమైన దృష్టి, స్నానలేపనములవలన సదా దుఃఖించు స్వభావము, అభ్యంగనమువలన కుష్ఠురోగము, గోళ్లు తీసికొనుటవలన పుప్పిగోళ్లు, పరుగెత్తుచు దుముకుటవలన చంచలస్వభావము, నవ్వుటవలన దంతములు పెదవులు తొడలు నాలుక వీనియందు శ్యావవర్ణము, అతిసంభాషణమువలన ప్రలాపము, అధికశబ్దశ్రవణమువలన చెవిటితనము, తల దువ్వుకొనుటవలన బట్టతల, విపరీతపువాయు సేవనమునను, ఆయాసకరమగు పనుల జేయుటవలన ఉన్మాదము శిశువులకు సంక్రమించును.

ఋతుమతియగు స్త్రీ, దర్భపై శయనించుట, దోసిలిలోగాని మూకుడులోగాని ఆకులలోగాని శాల్యన్నము లేక యవాన్నాదికములను నిడుకొని వానిని ఘృతక్షీరాదులలో దేనితోనైన జేర్చుకొని భుజించుట ఋతువైన మూడు దినములు భర్తను ధర్శింపకుండుట అను నియమముల నాచరింపవలయు. నాలవదినమున నూతన వస్త్రమును ధరించి ఆభరణాదులచేతను హరిద్రాకుంకుమాదులచేతను సాలంకృతయై భర్తను చూడవలయును. ఋతుస్నాతయగు స్త్రీ తొలుత నే పురుషుని జూచునో అట్టి పురుషునివంటి సంతానము కలుగునని మానసిక తత్వశాస్త్రజ్ఞుల వాదము. ఇదియే సుశ్రుతుని నిర్వచనము.

స్నానము వర్జించవలయుననిన అపరిశుభ్రముగ నుండుమనికాదు. వీలయినంత పరిశుభ్రముగనుండవలయును. ఈకాలమున కొందరు రెండవ దినమునుండి స్నానము చేయుచున్నారు. ఇది మంచిది కాదనియే చెప్పవలయును. ఋతుకాలమున శుచిలేకుండుటవలన కొందరికి ఆకలి మందముగను, మరికొందరికి ఎక్కువగను ఉండుట కలదు. పదార్థసేవనమందు చలువపదార్థములను భుజింపకుండుట అవసరము. అజీర్ణము చేయు పదార్థములనుగూడ గైకొనకుండుట ముఖ్యము. ఎక్కువకారము, పులుసు సేవింపరాదు. పరిశ్రమలేక

శయనించుట మంచిది. గాలిలో శయనించరాదు. నిదురకూడదనినను కొందరు అధికముగ యీకాలమున నిదురించెదరు. సాత్మ్యమగుటచే అధికదోషముండదేమో. తేమస్థలములయందు పడుకొనరాదు. కూర్చుండరాదు. ఈ కాలమున ప్రయాణము సేయరాదు. వెన్నెలయందు కూర్చుండుట తగదు. ఈ నియమముల పాటించిన ఋతువు రోగాక్రాంతము కాదు.

ప్రథమ రజస్వల

ఈ సందర్భమున ప్రథమ రజస్వలాసమయమున గమనింపవలసిన నియమములనుకూడ తెలుపుట మంచిది.

పూర్వము మన దేశమున బాలికలు రజస్వల కాగానే మూడు దినములు పండుగ చేయుట ఆచారము. ఆ దినములందు నల్లనువ్వులు, బెల్లము దంచి ముద్దలు చేసి పేరటాండ్రకు తాంబూలాదులతో పంచిపెట్టేవారు. బాలికచే ఎక్కువగ తినిపించెడువారు. కొన్నిచోట్ల నువ్వులనూనె త్రాగించెడువారు. రజస్వలఅయినపుడు గర్భాశయము వికసించి ఋతురక్తము నిరాటంకముగ స్రవించుటకు ఉష్ణవీర్యము గల పదార్థములను యిప్పించుట ముఖ్యము. అట్టి పదార్థములలో నువ్వులుబెల్లము శ్రేష్ఠమైనందున చిమ్మిలితినిపించు నీ ఆచారము. భోజనపదార్థములు కూడ ఉష్ణవీర్యము గలవే. పాయసము, చక్కెర పొంగలి, అటుకులు, నువ్వులు, బెల్లము కలిపి చేసిన ఫలాహారములు, నెయ్యి, అరిశెలు, పప్పుపులగము వాడెడువారు. ఈవాడుక చాలకాలముగనుండెడిది. నేడన్ననో వేడుకలే మిగిలినవిగాని ప్రధాననియమములు అడుగంటినవి. ఎట్టి విచక్షణములేకుండ పులుసు, కారము, ఉప్పు కలిపిన ఆహారము, ఔషధమువలె చిమ్మిలిని వాడుచున్నారు. దాన బాలికలకు ఋతుదోషములు విపరీతముగ కలుగుచున్నవి. ఇప్పటికైనను నష్టము తెలుసుకొని అర్థముగలయిట్టిపూర్వాచారముల గమనించిన మేలు. బాలికలు ఋతుబాధలులేక ఆరోగ్యముగనుండగలరు.

ఈ ఋతుశూల సాధారణముగా బాలికలయందు ఎక్కుడు. సంసారము చేయుచున్నవారలలోను, బిడ్డతల్లులలోను కొంచె మరుదే యని చెప్పవచ్చును. గర్భాశయమునుండి ఋతురక్తము 'సాఫీగా' వెలుపలకురాక అడ్డుపడి యీ ముట్టునొప్పి సంభవించుచున్నదను అపోహకొంతవరకు కలదు కాని ఇది కారణముకాదనియు గర్భాశయపు కండరముయొక్క ఈడ్పువలన నిది కలుగుచున్నదనియు ప్రస్తుతము నిర్ధారణజేసినారు. కొన్ని స్థితులయందు యీకారణమేకూడ కాకపోవచ్చును.

బాలికలకు మొట్టమొదట బాధ కలుగకపోయినను రానురాను ఈడ్పువలన, ఋతుసమయములయందు బాధకలుగుచున్నది. ఋతుస్రావమునకు కొన్నిగంటలు పూర్వము ప్రారంభించి ఋతుస్రావమగుటతోడనే యీ బాధ తగ్గిపోవును. కొన్నిసమయములందు 12 మొదలు 24 గంటలవరకు యీ బాధయుండును. బాలికలు సంసారులై బిడ్డతల్లులగుదురేని యీబాధ మాయమగుచున్నది. నాడీ బలక్షయము కలవారికిని, పరిశ్రమ చేయనివారికిని, అధికముగ పనిపాటలు కలవారికిని యీబాధ కలుగుచున్నది. గర్భాశయము స్వస్థానమున లేకుండినను, అసంపూర్ణమైనను యీబాధ కలుగుచున్నది.

సంసారులకు, బిడ్డతల్లులకు ఒకచో రక్తాధిక్యతచే యీశూల కలుగుచున్నది. అది తీక్ష్ణముకాక పీకుడునొప్పియై యుండును. నొప్పి ఒక వారమునకు ముందే ప్రారంభమగును. పార్శ్వపునొప్పి వెన్నెముకనొప్పి విశేషము. ఈ నొప్పికి కారణము లనేకములుండినను ముఖ్యము వాతాదిదోషముల ప్రకోపము, ఋతురక్తము గర్భాశయమందు గడ్డకట్టుకొనియుండుట, గర్భాశయ ద్వారము మూసికొని మైల వెలుపల వచ్చుటకు ఆటంకము, యోనియందు గ్రంథులు పెరిగి అడ్డుకలుగుట యీ కారణముల ఋతురక్తము ధారాళముగరాక నొప్పి సంభవించును.

కొందరు స్త్రీలకు గర్భాశయమునుండి పేరుకొనిన రక్తపుగడ్డలతోడను పొరసంబంధములగు తునుకలతోడను ఋతువు స్రవించుచుండి స్రావము పూర్తిగ నిలుచువరకు కడుపునొప్పి బాధించును. ఇది వంధ్యలలో కాననగును.

(చికిత్స పైసంచికలో)

పాకకళ

—గువ్వలు చేయువిధము—

శేరు మైదా తెచ్చి దానిలో అరసోలెడు నెయ్యి వేసి కలిపి ముద్దలయేటట్లు గట్టిగాకలిపి చిన్న గచ్చకాయలవలె ఉండలుచేసి చుట్టతాలూకూ అంచుకయినా చాటఅంచుకయినా గట్టిగానొక్కి వ్రాస్తే చిన్న గువ్వలవలెవుండును. భాండీగ పొయ్యిమీద పెట్టి దానిలో సోలెడు నెయ్యిపోసి బాగుగా కాగనిచ్చి చేసివుంచుకున్నగువ్వలను నేతిలోవేసి యెరుపు రంగుగా వేగనిచ్చి, పావువీశడు పంచదార చిన్న గిన్నెలోవేసి అరసోలెడు నీళ్లుపోసి పాకంరానిచ్చి అనగా వుండపాకం రానిచ్చి క్రిందదింపి దానిలో చేసి వుంచుకున్న గువ్వలను ఆపాకంలోపోసి కలపవలెను. అటుపయిన దానిరుచి అతి మాధుర్యముగా వుండును. ఒకసారి చేసిచూడవలెను.

—కొం॥ వెం॥ రంగినాయకమ్మ.

—మామిడితాండ్ర పచ్చడి—

10 తులముల ప్రశస్తమగు పుల్లనిదిగాని తియ్యనిదిగాని మామిడి తాండ్రను దెచ్చి సలసలలాడుచుండు మూడుతులముల వేడినీళ్ళలోవేసి రెండుమూడు నిమిషము లయినవెనుక చిటికెడు కుంకుమపూవుపొడియును, 2 తులముల చక్కెరపొడియును, 5 మాషములయెత్తు సైంధవలవణపు పొడియును బాగా కలుపుకొని పిమ్మట 2 తులముల సన్నగాతరిగిన అల్లపు ముక్కలను, పావుతులమెత్తు జీలకర్రపొడియును, బాణలిలోవేసి కొంచెముపొంగు వచ్చినతర్వాత నీ పచ్చడిలోవేసి కలుపుకొనవలయును. పిమ్మట నేతిలో నెర్రగావేగిన 3 లేక 4 మిరియాలపొడి కూడ కలుపవలయును వేడిపదార్థము భుజించిన యెడల శరీరమునకు ఆరోగ్యముగనుండును.

—శీలాం అప్పలకొండ.

—పెసరపప్పు పాటోడా—

అర్థశేరు పెసరపప్పు నీటిలో నానబోసి పొట్టు తీసి వడియగట్టవలెను. ఆపప్పును రోటిలోవేసి అందులో పచ్చిమిరపకాయలు అల్లం కొద్దిగా ఉప్పువేసి బాగుగా (మెత్తగా) రుబ్బవలెను. బూరెలమూకుడు పొయిమీదవుంచి 15తులముల నేయిగాని, నూనెగాని బోసి బాగుగా కాగినతరువాత నాలుగు యెండుమిరపకాయలు తుంచి ఆనూనెలో వుంచవలెను. అవి వేగినతరువాత మినపపప్పు, ఆవాలు, జీలకర్ర కరివేపాకువేసి తిరగబోత పెట్టవలెను. అవి కమ్మని వాసనరాగానె పైనజెప్పిన పిండిని యీతిరగబోత పెట్టిన నూనెలోనే, బాగుగా వేగేదాకా తిప్పవలెను. యిష్టమున్నవారు తిరగబోత వేయునప్పుడు వుల్లిపాయల ముక్కలుగూడ వాడవచ్చును. పిండి వేగిన తరువాత యెర్రదాసుగా వుండగా దించి చిలుము చేరని మరొక పాత్రయందు యీదించిన పిండిని వుంచి నిమ్మకాయలపులుసును వేసి కలపవలెను. వేడివేడిగానుండు యీపాటోడాను భోజనమందు కూరగాగాని, విడిగాగాని భుజించిన రుచిగాను, కమ్మగాను వుండును. పెసరపప్పునకు బదులు శెనగపప్పుగూడ వాడవచ్చును.

—అదిపూడి వెంకటశేషమ్మ.

ఆజ్ఞాపనము

శ్రీమతి ఎ. కోమలమ్మగారు

భువనే సకలే భవతా నవదతి,
భీషయమాణే విముఖే సత్యపి
ముక్తకంఠమయి మానసవార్తాం
ఏకాకీ వదరే.

దుర్గమగహనా ధ్వన్యమయే త్వాం
లోకే నానుసరత్యపి పశ్యతి,
క్షతచరణాభ్యాం పథిగత కంటకం
ఏకాకీ దలరే.

ఝంఝా వాతాంధతమస సమయే
నాలోకే సతిద్వారే పిహితే
వజ్రజ్వాలిత వక్షఃపంజర
ఏకాకీ చరరే.

మేలుకొలుపు!

కొత్త వీరభద్రయ్యచౌదరి (వాగీశ్వరసమితి)

మేలుకొనుమింక భరతపుత్రీ
మేలుకొనుమింక భరతపుత్రీ
చాలునిద్దుర నీదు దేశము
నేలుకొన కడువేగమే॥ మే॥

పశ్చిమాంబుధిఁ బడీసదినమణి
ప్రాగ్దిశాసతి దరికిఁ జేరెను
వచ్చినీరాజనము లీయఁగ
వలయుఁగావున సత్వరన్ ॥ మే॥

మందపవనుఁడు శాంతిసమరము
నందుపాల్గొను వీరులకు నా
నందమొప్పఁగ స్వాగతమ్మును
నందఁజేయుట గాంచఁగన్ ॥ మే॥

ఎలుఁగులెత్తి సుఖస్వరంబున
పులుఁగుకన్నెలు నీకువిజయము
కలుగవలెనని పాడగీతపు
కలరవంబుల వినుమికన్ ॥ మే॥

తక్రభాండమునందు కవ్వము
తాళగడి నడపించు కాపుని
తంబినుల కరకంకణమ్ముల
ధ్వనులయర్థము దెలియుమా ॥ మే॥

పూజ్యులగు బ్రాహ్మణులు సలిపెడు
భూర్భువస్స్వహా నిస్వనమ్ములు
భూమియాకస మంటుచుండఁగ
నేమొకో ? వినుపింపదా ? ॥ మే॥

కనకగర్భగృహమ్ములందున
గ్రామదేవత నృత్యమాడుట
వినిన నగుదురు పరులు సోమరి
తనమువీడుము నీవికన్ ॥ మే॥

బాలవిజ్ఞానశాఖ

పిల్లల పాటలు

గోపరాజు రాజన్నగారు

౧

ఓరోరి నాయుడా వంగపండునాయుడా
బోడిగుఱ్ఱమెక్కావు బొమ్మలాటాడావు
నక్కపాలుపితికావు చిక్కనపోశావు
నన్నెచూడు మన్నావు.

౨

ఆటల్లుపాటల్లు అత్తవారింట
అతిరాజుచిట్టి పనులు కన్నవారింట.

౩

అత్తవారింటికి కొత్తల్లుడొచ్చాడు
తోటకూర పిండివంట లత్తమ్మ
నాకడుపు గుడగుడ లత్తమ్మ
పెంటమీదకెళ్లవోయి పెద్దల్లుడ
బుగ్గోసికప్పవోయి బుద్ధిమంతుడా.

౪

నావచెల్లెలు నత్తగుల్ల
నత్తగుల్లచెల్లెలు ఆల్చిప్ప
నాఅత్తవారు కందివలస
నత్తగుల్లత్తవారు పెసరవలస
ఆల్చిప్పత్తవారు ఉలవవలస.

౫

తూర్పుతెల్లవారె లేగదే
అమ్మనీకు దణ్ణమైన పెట్టమనగదే
తల్లివైతే నీవు నాకు
శిరసున సంపెంగతయిల మంటుమీ
పరిమిణాలనలుగు పెట్టుమీ
అమ్మనాకు పన్నీట జలకమార్చుమీ
పట్టుశాలచంగు లియ్యుమీ
అమ్మనాకుకట్టపూని మరుగుచెంగులూ

గుత్తమైన గులివెందలూ
అమ్మనాకుగుచ్చి సందిటగిట్టుమీ
ఎక్కువైన మాణిక్యమ్ములూ
అమ్మ నాకుపేరు కంఠానవెయ్యుమీ

గంటాలపతక మియ్యుమీ
అమ్మనాకు గంటశీల చేతికియ్యుమీ
కుడకనిండ పాలు పొయ్యుమీ
అమ్మనాకు ఉడక్కానే కజ్జంపెట్టుమీ

ఉక్కతోటి బువ్వపెట్టుమీ
అమ్మనన్ను ఎత్తుకు తినిపించుమీ
అటుకులన్నివాడిని బొయ్యుమీ
అమ్మనాకు అరటిపళ్లు చేతికియ్యుమీ

పాలపళ్లు వాడిని పొయ్యుమీ
అమ్మనాకు పనస్తొనలు చేతికియ్యుమీ
సెనగలన్నివాడిని పొయ్యుమీ
అమ్మనాకు చెఱుగ్గడలు చేతికియ్యుమీ

ఈతపళ్లువాడిని పొయ్యుమీ
అమ్మనాకు యీడిపళ్లు చేతికియ్యుమీ
వీధిలో ఆడమనుమీ
అమ్మనన్ను వీరావతారుడనుమీ

గోవుల గాయుమనుమీ
అమ్మనన్ను గోపాలకృష్ణుడనుమీ
మేఘాలు గాయమనుమీ
అమ్మనన్ను మత్స్యావతారుడనుమీ.

౬

అంచెలంచె అడుగుదీసి
మంచి బాలుడూతాను
పంచవేగసరులు అన్ని
పలికెగజ్జెలు పక్షిణిఅందెలు
రత్నకంఠాలు మ్రోయగాను
కుసుమరావిరేఖ మధ్య
కాయ లమరెను—
అంకించి తల్లిబిలువ
సంకోజములాయె
పంకజ నాభుడనగ
పరుగనొచ్చెను
ఉబ్బుచూ కన్నతల్లి
గొబ్బునా దుడుములేచి
నిబ్బరాన చెయ్యిపట్టె
నిలపె కొడుకుని
ఎక్కడికి బోకుమూ
ఎదటనేను అడవయ్యా
చక్కనీ నాతండ్రీ చాలనమ్మితీ
సాలలూ దూరినీవు
సతుల యిళ్లదూరి
పాలుఆరగించవయ్యా బాలకృష్ణుడా
ఎండలెక్కె మాయిళ్ల
వంటపనులు యేమిగావు
చెయ్యివిడచి ఆడవయ్యా చిన్నికృష్ణుడా.

లక్ష్మీ సరస్వతుల పందెం

శ్రీమతి సుంకరి రామానుజమ్మగారు

ఒకనాడు లక్ష్మీసరస్వతులు విహారార్థం బయల్దేరారు. దారిలో వారికి మాటా మాటావచ్చింది: నేను గొప్పదాన్నంటే నేను గొప్పదాన్నని. ఆసమయంలో వాళ్ళు సముద్రపుఒడ్డున వెళ్తున్నారు. ఆఒడ్డునే ఒక జాలరివాడు వలవేసి నిల్చున్నాడు. లక్ష్మీదేవి వానిని చూపించి, 'చూడు నాశక్తి. వీడ్నియెంత గొప్పవాడ్నిచేస్తానో? నీవు చేయగలవా? నేను వాడ్ని గొప్పవాడ్ని చేయలేకపోతే నేను నీదాసిగావుంటాను. చేస్తేమట్టుకు నీవు నాదాసిగావుండాలి' అని అన్నది. అందుకు ఇద్దరూ సమ్మతించారు. జాలరివాడు వానివల వేసినప్పుడల్లా మేలైనరత్నాలు వలలో వచ్చేవి. వాట్ని అమ్మేసేవాడు. ఈలాగు వాడు కొద్దిరోజుల్లోనే చెప్పలేని గొప్పవాడై, మేడలు మిద్దెలు కట్టించాడు. కుబేరుడంత గొప్పవాడని పేరు వ్యాపించింది.

ఈజాలరివాని వూరికి దగ్గరగావున్న పట్నంరాజు వీని యైశ్వర్యంచూచి తనకుమార్తెను వానికిచ్చి పెండ్లిచెయ్యడానికి ఒప్పుకున్నాడు. జాలరివానికి చెప్పలేని ధనంవుంది కాని పొట్టచీల్చితే అక్షరంలేదు. ఆరాజుకూతురో, అందానికి రంభే మరి గానవిద్యలోనో మళ్ళీ సరస్వతే. ఆమెనిచ్చి పెండ్లిచేశారు. జాలరిపెండ్లికొడుక్కి మాటాడ్డమైనా సరిగారాదు. తీరాతెన్నా!!

రాజుకూతురు తనభర్తను సంతోషపెట్టడానికి వీణపై పాడింది. జాలారిపెండ్లికొడుకు బండవలె మంచంపైబడి దగ్గరున్నవాళ్ళు భయపడేలాగు గుఱ్ఱుపెట్టి నిద్రపోయాడు. తాను పాడినపాటకు తన భర్తకు ప్రీతికలుగలేదనుకొని రాచకుమార్తె ఖిన్నురాలై గదివిడిచివచ్చేసింది. మరుసటి దినంకూడ యిట్లేజరిగింది. మూడోనాడు ఆమెశక్తంతాపెట్టి మంచిమంచి సంగతులువేసి వీణవాయించి పాడింది. పెండ్లికొడుకునుండి మెప్పులులేవు సరేకదా పలుకు వులుకులేకండ బెల్లంమొత్తిన రాయిలాగ వూరకున్నాడు.

అప్పుడు రాజుకుమార్తె పెండ్లికొడుకు ఒకమూర్ఖుడనిగ్రహించింది. తనతండ్రి డబ్బుచూచి తనగొంతుక

కోసేశాడని మిక్కిలివిచారించి ప్రాణత్యాగం చేసుకోడానికి సిద్ధమైంది. తనచెంగుతో ఉరిపోసుకోడానికి ప్రయత్నించింది. ఈసంగతి లక్ష్మీదేవి కనిపెట్టి తాను యేమిచెయ్యలేక సరస్వతిదగ్గరకు పరుగెత్తింది. వెంటనే నీవువచ్చి రామమూర్తి ప్రాణాలు కాపాడాలి అని సర్వతిని బ్రతిమాలింది. ఆవెంటనే సరస్వతివచ్చి పడుకొనియున్న జాలారివాని నాలుక మీద బీజాక్షరాలు వ్రాసింది.

అప్పుడు జాలరిపెండ్లికొడుకు నిద్రనుండి లేచినట్లు లేచి మృదుమధురవాక్యములతో ఆమె సంగీతసాహిత్యములనుకూర్చి గానవిశారదుని మాడ్కిఁ గొనియాడ మొదలుపెట్టెను. వానిమాటలు విన్నకొలది రామమూర్తికు ఆనందం హెచ్చింది. నేను తొందరపడి ప్రాణహత్యచేసుకొంటే యీలాంటి మనోహరుని చెంత బాయుదునే అని రామమూర్తి విచారించెను. వాగ్దానం ప్రకారం లక్ష్మీదేవి సరస్వతికి దాసినై యుంటానన్నది. అప్పుడు సరస్వతి 'అయ్యో మీరు పెద్దలు. అట్టిమాటనవద్దు. నాకోర్కెచెల్లిస్తే నేను ఒకమాట చెప్తాను' అని అన్నది. అప్పుడు లక్ష్మీదేవి అదేమిటన్నది. అందుపై సరస్వతి నాకోరికేమంటే నేను యెచ్చటుంటే మీరు అచ్చట ఉండడానికి వప్పుకోండి' అన్నది. అతిసంతోషంతో వప్పుకొంది. కాని యీకలికాలంలో యిదేం కనిపించడంలే.

శ్రీమతి చీమలకొండ రామసుబ్బలక్ష్మిగారు

చిత్రప్రశ్న

ప్రాణి దేనిచే పాపాలబడుచునుండు?
దేనికై యెప్డు పూజారి వెదకుచుండు?
అమర నేకార్థమున కేది నామమొకటి?
తరణిచంద్రుడు నివసించుతావదేది?
కోరుచుండును మోక్షము కోర్కెనెవడు?
దేనినోడిలోకి జాబిల్లి దీయుచుండు?
అన్ని ప్రశ్నముల జవాబులందుకూడ
అమరుచుండును నాల్గేసి యక్షరములు
ఒక్కటేయగు మొదటిరెండక్కరములు
చిక్కువిడదీయరమ్మ మాయక్కలార!

చిత్రప్రశ్నలకు సమాధానములు

మేనెల గృహలక్ష్మిలో ప్రకటింపఁబడిన చిత్రప్రశ్నకు శ్రీమతులు వై. శాంతాబాయి, ఏలేశ్వరపు జయలక్ష్మి, చివుకుల కోటేశ్వరమ్మ, శివలెంక రాజేశ్వరి, వారణాసి వరలక్ష్మి, చీమలకొండ రామసుబ్బలక్ష్మి, మందపాటి సీతామహలక్ష్మి, గోళ్ళమూడి గిరిజాబాల, దామోజీపురపు రామాయమ్మ, కోసూరి కామాక్షమ్మ, వుత్తా రామాయమ్మగార్లును శ్రీ బులుసు బుచ్చికృష్ణ సత్యనారాయణరావుగారును సమాధానములు వ్రాసిరి. జబాబు లీక్రిందివిధముగ నున్నవి.

(1) కళంకము, కంటకము, తిట్టుతిమ్మ, నాశనము
(2) కనకము
(3) జలజము, నలినము
(4) కలికము, ప్రదీపము, తహతహ, సరసము
(5) కిలకిల, కువకువ, ముదముతో, కలకల, కిచకిచ
(6) మనుమలు

ఆరోగ్యమును గురించి

హృదయపురి, మనోవీధి,
1-5-34.

మత్ పుత్రికారత్నమైన సౌభాగ్యవతి
యగు లక్ష్మికి ఆశీర్వచనములు

కుమారీ! ఆరోగ్యముగానుండుటకు భోజనము,నీరు, నిద్ర, ఎటు లవసరమో అటులనే స్నానముకూడ ముఖ్యముగా ఆవశ్యకము.

మనుష్యచర్మములో వేలకొలది రంధ్ర**ములున్నవి.** ఈ రంధ్రములు మనము కండ్లతో చూచుటకు శక్యముగానంత చిన్న**విగా** వుండును. ఈ రంధ్రములద్వారా రక్తనాళములోని **మురికి** చెమటరూపకంగా బయటకు వచ్చుచుండును.

మనము స్నానముచేసినపుడు యీ **మురికి** కడిగివేయుచుందుము. ఇప్పటి నాగరికులంతా పైమెరుగులకు పలువిధములగు సబ్బులను వుపయోగించుచున్నారు గాని దానివల్ల ప్రయోజనములేదు. పరిశుభ్రమైన షీకాయపొడుముతోగాని ప్రశస్తమైన పెసరపిండితోగాని శరీరము రుద్దిన మంచిది.

అటులచేసిన **చర్మము** ఎల్లపుడు పరిశుభ్రముగనుండును. నియమప్రకారముగా **మనము** స్నానము చేయనియెడల యీ మురికి వొంటిని జీర్ణించి చర్మరోగములు పుట్టును. పసిబిడ్డలకుకూడా స్నానము మాన్పించిన గజ్జి మొదలగు వ్యాధులచే బాధపడవలసివచ్చును. దీనివల్ల మరియొక లాభమేమన శరీరము ఎల్లప్పుడు చల్లగా నుండును. ప్రతిదినము కనీస మొకటి, రెండుసార్లు అయిననూ తప్పక స్నానము చేయవలెను. వేడిప్రదేశములలోని ప్రజలు దినమునకు 2, 3 పర్యాయములు స్నానము చేసిననూ ప్రమాదములేదు.

స్నానము చేయునపుడు మనము గమనించవలసిన విషయములు కొన్ని కలవు. భోజనం చేసినవెంటనేస్నానము చేయరాదు. అలసినవెంటనేగాని, వ్యాయామము, ఆటలు మొదలగునవి అయిన వెంటనేగాని స్నానము చేయరాదు. మనము యీ ఆరోగ్యనియమముల నుల్లంఘించినచో జలుబుచేయుట జ్వరమువచ్చుట సంభవించుచుండును.

ఆరోగ్యము బాగుగనున్నపుడు చన్నీటియందు స్నానము ఎక్కువ మేలైనది. వీలైనంతవరకు వేడినీరు మానుటయే శ్రేయస్కరము. ఎందుచేతననగా నిరతము వేడినీళ్ల స్నానముచేయుటచే నరములు బలహీనమగును. ఆరోగ్యము చెడిన దినములందు మాత్రమే వేడినీరుగాని యితరములందు ఎంతమాత్రము వలదు. తక్కిన విషయములు ముందు ముందు తెలియజేయుచుండెదను.

ఇట్లు నీ జనని,
పార్వతి.

లోకంపోకడ

నిషాసూచి

కాలము యొక్క విలువను గుర్తించినవారిలో రష్యా కార్మికప్రభుత్వమును మించినవారు వేరొకరు లేరు. తక్కిన దేశములవారికి అర్థభోగములు ప్రధాన దైవతములు. ఇవి దేశములోనే కొందరికో సిద్ధించడంకొరకు ఎన్నిలక్షలమందికి అవి లేకపోయినా లక్ష్యములేదు; ఎంతమందికి పని దొరక్కపోయినా, దాని తోటిపాటువే అయిన ఈ అర్థభోగములు రష్యాలో అల్లాగకాదు. అంతా అపసవ్యము. ఎవరి దగ్గరా తలకుమించిన అర్థముండరాదు. ఎవరికీ అనుకూలమైనంతకంటె తక్కువగా అర్థభోగములుండరాదు. ఇందుకొరకు అందరూ ఒక నిమిషమైనా వ్యర్థముచెయ్యకుండా పనిచేయవాలి. ఎవరెంత ప్రశస్తమైన పని చేయగలిగితే అంత పనీ చేయవాలి. కష్టపడి తీరవాలి, ఫలమనుభవించి తీరవాలి. ఇందులో ఎందులోనూకూడా కమ్యూనిష్టు పార్టీవారు దయాదాక్షిణ్యాలు చూపించరు. ఇట్టి సంకల్పసిద్ధికొరకు శ్రీమంతతరగతిని, వ్యాపార పరాయణులను, శుష్కకళావిద్యావినోదులను దేశము నుంచి చీల్చి చెండాడినారు. పంచవర్షప్రణాళికలను పెట్టి లక్షలకొలది యెకరములను సాగులోనికి తెచ్చినారు. పట్టణములను పెంచి ఫ్యాక్టరీలను పెట్టినారు. ఇళ్లు, భవనములు కట్టించి అనుకూలవసతులు, విద్యాలయములు, ఉపన్యాసమందిరములు, లైబ్రరీలు మొదలగువానిని నెలకొల్పిరి.

ఇవన్నీ అంటే చేసీగలరు కాని మనుష్యులకుగల దురభ్యాసపరాయణత్వమును, సుఖసోంబేరీశీలమును కనిపెట్టి ఒక్కత్రోపున నిర్మూలముచేయగలరా? మన దేశములో గాంధీమహాత్ముడొక్కొక్క రాజకీయతరంగమును తీసుకొచ్చినప్పుడల్లా కాంగ్రెస్సు నాయకులము వాలంటీర్లము అంతాకలిసి కల్లు పాకలదగ్గర, బ్రాందీ కొట్లదగ్గర, విదేశీషాపులదగ్గర నిలచి ఖడేరావు అని పిక్కటింగుచేసి చెలోజావు అని జైళ్లకు లాటీపోటులతో సహా వెళ్లుతున్నాము. ఆతరంగము సమసి మనము ఇంటిమొగము పెట్టగానే మహాజనులందరూ మళ్లీ పాకలమొగము కొట్ల మొగము పెట్టుతున్నారు. అమెరికా ఖండములో పుస్సీఫుట్టులవంటివారు కృత్యాద్యవస్థలుపడి పొడిచట్టాన్ని ప్యాసుచేయిస్తే అచ్చటి వీరులంతా మనం శారదాఆక్టును తిరస్కరిస్తున్నట్లు, అది అమలులో నున్నన్నాళ్లు దాన్ని మృతాక్షరముచేసి ఇప్పుడు దాన్ని పుస్తకంలోంచికూడా చించేశారు. ఇట్టి మహాప్రయత్నమును రష్యాప్రభుత్వమువారు పిక్కటింగులు చట్టాలులేకుండా చల్లగా సాగిస్తున్నారు. అక్కడ ఒక సైంటిష్టు ఒక పరికరమును తయారుచేశాడు. మెడదగ్గర వంపు కలిగివున్న ఒక గాజు గొట్టములో ఒక మోస్తరు ద్రావకంపోస్తారు. ఇట్టి గొట్టాలు ప్రతీ పోలీసుస్టేషనులోను గవర్నమెంటు ఫ్యాక్టరీలోను ఆస్పత్రిలోను వుంచుతారు. ప్రతీ మనుష్యుడూ అక్కడకురాగానే దాన్ని పట్టుకొని 15, 20 నిమిషములదాకా ముక్కుదగ్గర పెట్టుకొని దిగఊపిరి వదలవాలి. వాడు ఆల్కహాలు సేవించివుండెనా ఆ ద్రావకమునకు బూడిదవర్ణము వస్తుంది; సేవించివుండడా అది యెరుపవుతుంది.

ముంజేతికంకణాని కద్దమక్కరలేనట్లు వీరు త్రాగేరా లేదాఅనినిర్ణయించుటకు వేరేసాక్ష్యము అక్కరలేదు.

త్రాగుబోతును వాడి ఆటపాటలకంటె వేరే సాక్ష్యము కావలెనా అని అనుభవజ్ఞులగు మన దేశపు మధుసేవకు లడుగవచ్చును. ఇది అట్టి యెక్కువ నిషాచేసేవారి మాట. ఎవరికీ తెలియకుండా కొంచెము మజాకొరకు సేవించేవారి సంగతి నిప్పుడు ఆలోచిస్తున్నాము. ఇట్టి దురభ్యాసమును చిగిరిస్తున్నప్పుడే చిక్కేయవాలని వారి సిద్ధాంతము. లేకుంటే వారు చేయవలసిన పని తగ్గిపోదూ, కాలమును వ్యర్థపరచిన నష్టమురాదూ, వస్తూత్పత్తి తగ్గిపోదూ, పంచవర్షప్రణాళికలు కుంటుపడవూ!

ఇట్టి మహోపాయమువలన మరికొన్ని నష్టములు కూడా కలుగకుండగలవు. నేరములు తగ్గును; రోగములు తగ్గును. ఇంతేకాకుండా వివేకము కృషి హెచ్చును. ప్రజాశ్రేయస్సును ప్రధానముగా పెట్టుకొన్న నాజీప్రభుత్వములు, ఇతర ప్రభుత్వములు, కనీస మీ పాఠమునైనా రష్యాదగ్గర నేర్చుకొని అవలంబిస్తే తమ ప్రతిష్ఠ కేమీ భంగమురాదని గట్టిగా చెప్పవచ్చును.

కాలినడకల మహాత్మ్యము

ధర్మబోధలుచేయఁ దలచుకొన్నవారికి కాలినడకలను మించిన ఉత్తమసాధన మింతవరకు కనిపెట్టఁబడలేదు. గాంధీమహాత్ముడు హరిజనప్రబోధమునకుగాను రైలు మోటారు ప్రయాణములనాపి శిష్యవర్గముతో సహా యెండవానలలోను, అడవులు బయళ్లలోను కాలినడకను ప్రారంభించినట్లు మనకు తెలును. ఇది ఆర్యఋషి సంప్రదాయమనికూడ అతను సెలవిచ్చుచున్నాడు. అతని సందేశ మీవిధముగ ప్రజలలో దృఢతరముగఁ బాదుకొనుచుండుటయు మనము చూచుచున్నాము. ఇది చూచి 40 మంది సనాతనయోగులుకూడ జటావల్కలధారులై, అశ్వములు, గజములు, తమవెంట సామానులు మోసుకొనుచు వచ్చుచున్నను వాని నెక్కక, మైలపడతామన్న భయముచే రెయిళ్ల నసలేచూడకుండా, ఉత్తరహిందూస్థానములో కాలినడకను ప్రచారము చేయుచున్నారు. పైగా వీరిది స్వహస్తపాకం, ఏకభుక్తం కనుక వీరి బోధలనే ప్రజ లెక్కువగా ఆచరించుతారు కాబోలు!

రామేశ్వరము వెళ్లినా శనేశ్వరము తప్పదు

శారదాసంఘముల కండ్లలో దుమ్ముకొట్టి, సర్కారు కీయవలసిన జరిమానాల కెగనామముపెట్టి, తమ కన్యలకు బాల్యముననే వివాహములు చేసుకొనగోరు సనాతను లిప్పుడు పరాసుపేట, యానాము మొదలగు తావులకుపోయి కర్మ ముగించుకొని పునీతులైనా మనిపించుకొనుచున్నారు. కాని ఇది వట్టి భ్రమ. ఇట్టి వివాహములను చట్టముక్రింద కీడ్చుకొనివచ్చి కేసులుపెట్టి శిక్షలు వేయించుట కవకాశమున్నదను రహస్యమును కొజ్జిలిపేట (బందరు) సంఘకార్యదర్శిగారు కనిపెట్టి సనాతనులకు తెలియబరచుటచే వారందరును హడలిపోవుచున్నారు. ఇక ముందు పెళ్లిళ్లైనా మానీయాలి, రజస్వలా వివాహములైనా చెయ్యాలి, జరిమానాలైనా యిచ్చుకోవాలి. అవ్వా, బువ్వా రెండూ చిక్కవు. ఏమిటీ బాధ, ఆపద్ధర్మమనుకొని సర్కారు చట్టముప్రకారము వర్తించుటకంటె సరియైన మార్గములేదు వీరికి, బాగా ఆలోచించుకుంటే. సనాతనధర్మంలో యీ పేరుతో ఎట్టి అవాంతరాలనైనా దాటుకుంట కవకాశమున్నది కాదా!

రోగవేగము

వేగమనేది ఈ యుగముయొక్క ప్రధానమైన లక్షణము. పదేళ్లలో భూమిపై స్వతస్సిద్ధముగా పండేపంటను ఒక్క యేడాదిలో పండించడం, పదిహేనేళ్లలో వేలకొలది మనుష్యులు తయారుచేయలేని సరుకును కొన్నినెలలో కొంచెము ఫ్యాక్టరీలలో కొంచెముమంది కూలీలచేత తయారుచేయిం

చడము, మూడుజన్మలలో మూడువేలమంది సంపాదించలేనంత ధనమును అయిదారేళ్లలోపల ఒక్కడే సంపాదించుకొని బ్యాంకులలో వేసుకోవడం, ఆరు నెలలలో అరవైమంది చేయలేనంత దూరప్రయాణము మూడు నాలుగు రోజులలో ముగ్గురు నలుగురు కలిసి విమానాలమీద యెగిరి సలపడం—ఇత్యాదులీ యుగపురుషుల కెక్కడలేని ప్రసిద్ధి ప్రతిష్ఠలను గూర్చుచున్నవి. ఇదంతా వ్యాపారశీలముతో కూడిన వస్తుతత్వజ్ఞానముచే ప్రకృతి నిరోధములనన్నింటిని అతిక్రమించగల చాకచక్యమువల్ల లభ్యమవుతున్నది. మానవుడీ వేగమహావాయుసముద్రములో కొట్టుకుంటూ ఎగురుతూ ఎవరెస్టుమీద కాఫీతోటలు వేయవచ్చునేమో, పాతాళలోకంలో పంచదార ఫ్యాక్టరీలు పెట్టవచ్చునేమో అంగారకాదిగ్రహములలో మన సరుకులను ప్రియముగా చెల్లించుకొని లాభాలు మూటకట్టుకోవచ్చునేమో అని యెత్తుమీద యెత్తు వేసుకుంటూ తీరుబాటులేకుండా తిరుగుతున్నాడు. ఇట్లు వేగము వాయువుకుకాని అతని వాహనములైన వీళ్లకుకానికూడా ఉన్నదేమో అని ఆశ్చర్యంవేస్తుంది. ఇంతకుమించిన వేగము కొన్ని విధములైన రోగములకు తప్ప మరెవ్వరికీ లేదని స్పష్టమౌతున్నది. విమానములుకూడా వెంటాడి యెదిరించలేనంత వేగము వీటికున్నది. కుక్కలకొకమోస్తరు వెఱ్ఱిరోగమువచ్చి అందరిని కరిస్తే అవి కరిచిన కుక్కలకీ నరులకీకూడా వెఱ్ఱెత్తిచస్తారు. వారు తిరిగీ యితర జంతువులనట్లే కరుతురు. ఈరోగము సాధారణముగా పెంపుడు కుక్కలను ఆశ్రయించుకొని వాటినుండి నరలోకమునకుకూడా సంక్రమిస్తుందట. ఈకాలపు యెగుమతి దిగుమతి సరుకులలో కుక్కలేమాత్రము వెనకస్థానములోనుండవు. కుక్కలు లేకుంటే దొరగార్లకు కాని దొరసానిగార్లకుకాని క్షణమువేగదుగదా! విభూతి పెండెకట్లు, గంధాక్షతలబొట్లు, తిరుమణి తిరుచూర్ణనామాలు గడియైన మొగములపై వుంటే కాని వీలులేని అయ్యరు అయ్యంగారు బ్రాహ్మణ శ్రీమంతుల యిళ్లలోను మోటారుకార్లలోను పట్టు పంచలు కట్టుకొని మడిగా జపాలుచేసుకొనే విధవ జనయిత్రుల కమ్మని శరీరములనుకూడా అవి సదా నాకుచు ముద్దులాడుచుండక తప్పదు. ఇక జమీందార్లు సంస్థానాధీశులమాట లడగక్కరలేదు. వారిలో అనేకులు ఎస్టేటు లమ్ముకొని కుక్కల జమీందార్లే అయిపోయినారు. ఏ వ్యాపారమాగినా పరవాలేదుకాని ఈ వ్యాపార మాగిందిరా అంటే ఆకాశంవిరిగి నేల పడిపోకతప్పదు. 1918లో ఇట్టి కునకమూర్తిని విమానములో తీసికొని వెళ్లుతుండెనట ఒక ప్రభువుగారు. ఆ కుక్కకు పైనిచెప్పబడి వున్న రోగమున్నదని అతనికి తెలియదు. తెలియక పోతేమాత్రం రోగం దానితో ప్రయాణం చెయ్యడం మానుతుంది గనకనా? అది క్రొత్తగా వెళ్లిన దేశములో కొన్ని కుక్కలకీ కొందరు మనుష్యులకీ ఈ రోగమును తగిలించినదట. అక్కడనుంచి అది ఎన్నెన్నో దేశాలకు నాగరికతకంటె వేగముగా వ్యాపించిందట. ఈలోగా వైద్యులూ సైంటిస్టులూ వూరుకోలేదు. వెంటనే చికిత్సలు కనిపెట్టినారట. అయితే చేయి కాలినతరువాత ఆకులుదొరికితే నేమి లాభము! ముప్పైమూడుకోట్ల రోగములలోను అదికూడా ఒక అగ్రస్థానంవహించి ఆస్పత్రులు కట్టించుకొని డాక్టర్లతోను, సర్జనులతోను, నర్సులతోను, సీసాలు మొదలగు పరికరములతోను స్ప్రింగు మంచాలపై మహావైభవముతో విచ్చలవిడిగా విహరిస్తున్నది

పుణ్యానికిపోతే పాపంవస్తుంది

కల్లలాడి యిల్లు నిలబెట్టవాలన్న సూత్రమును మన సనాతనులంతా శారదాచట్టము మూలముగా చాలామట్టుకు నిలపెట్టుతున్నారు. ఏలాగైనా ఒక పిల్లవాడికీ ఒక పిల్లదానికీ పెళ్లయినదీ అనిపించడం వల్ల వీరికి ఎనలేని పుణ్యంవచ్చి, ఇక్కడ ఒకవేళ జరిమానా చెల్లిస్తే చాల్ను గనుక జైలునివాసం

తప్పినా, శాశ్వతస్వర్గనివాసము మాత్రము తప్పదు. ఇందుకోసం జాతకాలు బనాయించేవారు, పెళ్లితో తమకు సంబంధంలేదని తప్పించుకొన్న సంరక్షకులు, శారదాశాసనమంటూ ఒకటి ఉన్నదని తమకు తెలియదని స్పష్టపరచిన పురోహితులు విరివిగా ప్రబలుతున్నారు. ఇందులో ఎటువంటి దోషాలున్నా, కన్యాదానఫలం వీరి నమాంతంగా స్వర్గంలోకి లాగీక మానదని శాస్త్రిలు ఘోషిస్తున్నాయి. అయితే వీరి అబద్ధాలవల్ల అసలు పెళ్లికే చెఱుపు రాకుండా, వధూవరు లిద్దరూ పెద్దయినతరువాత ఒక ఇంటివారైతేనే వీరి కాఫలం దక్కుతుంది కాని అసలు దాంపత్యమునకే మూలచ్ఛేదకములైన అబద్ధాలాడితే వీరి కా పుణ్యం చెడిపోకుండా ఉంటుందేమో ఉద్దండపండితులే నిర్ణయించవాలి. ఈమధ్య మధుర జిల్లా తిరుప్పరంకుండ్రం క్షేత్రములో అలఘునంబి చెట్టియారు మతములో రెండు సనాతన కుటుంబముల వారు తమ 11, 9 యేండ్లు వయస్సులుగల కన్యలకు యథాశక్తి శాస్త్రోక్తముగా వివాహమొనరించిరి. శారదా కమిటీ వారు కేసుతో తయారైనారు. స్కాటుబ్రౌను యమ్. ఎ., ఐ. సి. యస్. గారు విచారణకర్తలు. ఫిర్యాదుల తరుపున 10 మంది సాక్షు లేకగ్రీవముగా వివాహమనేది జరగడము తాము చూచామన్నారు. ప్రతివాదుల తరఫున ముగ్గురు సాక్ష్యులు సనేమిరా పెళ్లే కాలేదన్నారు. కుత్తిగంట్లూ, పుస్తెలులేని మెడలతో పిల్లలను తీసుకొనివచ్చి. ఇదుగోటండీ వీరిమీద పెళ్లిచిహ్న లేమీ లేవని ప్రతివాదులతరఫు ప్లీడరు వాదించాడు. ఈ టక్కరితనం దొరగారికి తెలియదూ?! అయితే దాచేసివుంటారని చెప్పి వివాహములు స్థిరపరచి వరులిద్దరికీ తలా రు. 150-లు వధువుల తండ్రులకు తలా రు. 50-లు జరిమానాల రూపకముగా అక్షతలుజల్లి ఫిర్యాదీకి రు. 50-లు కట్నమిచ్చి ఆ రెండిళ్లు నిలబెట్టినాడు. లేకుంటే ఈ పబ్లికుసాక్ష్యాన్ని బట్టి వరులు పిల్లల నొల్లకుంటే జరిగిన తంతునుబట్టి పిల్లలకు మరి పెళ్లిళ్లు కాకుంటే, కన్యాదాతల కొకవేళ స్వర్గం సిద్ధించినా భూమిమీద రెండు యిళ్లు కూలిపోవలసిందేగద! ఇటువంటి ఆపత్తు రాకుండా కాపాడిన ఆ దొరగారు వందనీయులు. ఇకముందు సనాతను లెట్టి కల్లలైనా ఆడవచ్చునుకాని యిటువంటి తోవలు తొక్కి చేతులారా తమ కూతుల గొంతులు కోయకుండుటే వారిని కనుక్కొన్నందులకు సార్థకము. లేకుంటే వాళ్ల పిల్లలవుసురు వారికి తగిలి నరకంలోంచి మరి లేవనీయకనుకోవాలి.

డబ్బుకు దయ్యం జడుస్తుంది

దెబ్బకి దెయ్యం జడుస్తుందని సామెత. కాని డబ్బుకుతప్ప జడియని దెయ్యాలు కొన్ని ఉన్నాయి. డబ్బుకు అంటే డబ్బు యిస్తామంటే అనికాదు. డబ్బంటే దయ్యాలకుకూడ ప్రీతే. దాని కాశపడే అవి మనుష్యులచేత నానా కానిపనులూ చేయిస్తాయి. డబ్బుకంటే డబ్బు ఇయ్యమంటే అని అర్థము. ముల్తానులో సినీమా ప్రొప్రయిటర్లు వాళ్ల సినీమారంగాలలోకి కాస్తా కూస్తా డబ్బిచ్చి నటనకత్తెలను తెచ్చి తెకతెక గెంతిస్తున్నారు. సినీమా ఏలాగునట ఉండనీ, ఈ పడుచులవిలాసాలు చూచి కామోద్రేకం కలిగించుకుంటకు అనేక యువకులూ సరసులూ వాలుతున్నారు. దీనివల్ల దేశమంతా నీతిబాహ్యమవుతున్నదట. ప్రొప్రయిటర్లకీ సభికులకు ఇది అంత రోతగా కనిపించకపోయినా వాటిలో పనిచేసే పనివాళ్లకే ఇది సర్వాసహ్యంగా కనిపించింది. ఇటువంటి దుశ్చర్యలు మీరు చేసేరంటే మేము మీ పనులు మానుకొని, మీ సినీమాల కొచ్చే వారినందరినీ రానీకుండా పికెటింగు చేస్తామని నోటీసిచ్చారు. ఇల్లాగైతే తాము దివాలా యెత్తవలసినదే అని ప్రొప్రయిటర్లు గ్రహించారు. ప్రస్తుతపు కంట్రాక్టులు పూర్తికాగానే ఇప్పుడున్న పడుచులనందరినీ పంపించేస్తామనిన్నీ, అటుతరువాత క్రొత్తవారిని మరి తీసుకొనిరామనిన్నీ ప్రొప్రయిటర్లు పనివాళ్లకు పూచీకత్తు లిచ్చారు. నీతినిర్మలత్వం అన్న సదోధనలకు లొంగని దెయ్యాలు

డబ్బు లాక్కుంటూమంటే అతిచిత్రముగా లొంగిపోయి తమ తాబేదార్ల కాళ్లమీద పడ్డాయి సాధారణంగా ఏ పెట్టుబడి సంస్థలలోనైనా ప్రభువులు ధనలోలురు, కొనుక్కొనే ప్రజలు విలాసలోలురు. అవి విజృంభించాలంటే మానవుల దుర్వాంఛలను పెంచే ప్రకటనలు చేయాలి. దీనిమీద యెవరికైనా రోతలుపుడితే వారిద్దరి దుర్వాంఛలు తీర్చడానికీ ఉపయోగించబడుతున్న పేదవారగు కూలీలకే. కార్మికులు తలుచుకుంటే క్షణంలో ఏ సద్ధర్మమైనా నిలుస్తుంది, ఏ దురాచారమైనా సమస్తుంది.

సినీమాలు ఎక్కడమొలిస్తే అక్కడ ఇదే అల్లరిలాగవుంది. అవయవాచ్ఛాదనమునెంత తొలగిస్తూవుంటే, 'కళ' అంతబాగా ప్రకటమవుతుందని చాలామంది నటులయొక్కయు, చిత్రకారులయొక్కయు, రసికులగు సభాస్తారులయొక్కయు అభిప్రాయమైనట్లు తోస్తుంది. అమెరికాదేశంలో సంసారపద్ధతిలో వుండే స్త్రీలకు దైవచింతనలుగల మిషనరీలకు ఇవి తలుచుకుంటేనే సిగ్గౌతున్నదట. ఇట్టి ప్రదర్శనములు యౌవనమునకు విషపురుగులనిన్నీ, దేశమునకు నాశనహేతువులనిన్నీ, మతాసక్తికి మరిడీసంకటాలనిన్నీ వారభిప్రాయపడుతున్నారు. వీరందరూ ఈదిగువ వ్రాసిన ప్రమాణపత్రములమీద సంతకములు పెట్టి ప్రచారంచేసి దేశస్థులచేత సంతకాలు పెట్టిస్తున్నారు.

"కామోద్రేకకరములగు చలనచిత్రములవలన ప్రజలు క్షుద్రకామోద్రేకములపాలై, అవినీతిపరులై మతిపోయి చరించుచున్నారు కనుక అట్టి కంపెనీలవారి చర్యలను నేను ఖండించుచున్నాను.

"ఈకంపెనీలవారి ప్రదర్శనములను చూచి పాతకము సాధారణ దినచర్యయొక్క సల్లక్షణముగను, దుండగీడులగు పోకిరీలు ఉత్తమలక్షణలక్షితులగు సత్పురుష వీరులుగను, ఏహ్యములగువారిచర్యలు పవిత్రప్రేమ తత్వసిద్ధాంతములుగను ప్రజలు భ్రమించుచున్నారు కనుక వారిలో వీనియెడల విముఖత్వము కలిగించి వారి అభిరుచులను యోగ్యరీతికి మార్చుటకు నేను ప్రయత్నించుచున్నాను."

ఇట్టి ప్రచారము ఇంకెన్ని దేశాలలో చేయవలసి ఉంటుందో యెవరికి వారే ఆలోచించుకోవచ్చును. ఏదేశంలోనైనా సరే న్యాయపక్షం వారిలాగ సహకారంచేసినా, మితవాదిపక్షం వారిలాగ ఉపన్యాసాలిచ్చినా యీప్రాప్రయిటర్లుమానరు. సత్యాగ్రహాలు పికెటింగులుచేసి సంచీకి పట్టువచ్చేపద్ధతి నాచరిస్తే సన్యమైనబొమ్మలు తెరమీద కెక్కుతూ వుంటాయి.

కృత్రిమ సౌందర్యము

ఒక్క లండనుపట్టణపు ధనవంతులు తమ సౌందర్యపోషణంకొరకు సాలుకు 6 కోట్లపౌనులు ఖర్చు పెడుతున్నారు. తెగతిని వొళ్ళూ బొజ్జా అందవికారంగా బలియపెట్టి రోగాలపాలు కావడం, వాటి నణచడానికి మందులూ సాధనలూ ప్రయోగిస్తూవుండడం శ్రీమంతులకు పరిపాటు అయినది. ఇదంతా దుర్వ్యయమేఅని గయిసుహాస్పిటలు అసిస్టంటు ఫిజిషియను, డాక్టరు ఎ. హెచ్. డౌతువర్టుగారు వ్రాస్తున్నారు. ఊరుమీద ఊరుపడ్డా, కరణంమీద కానుపడదు. ప్రపంచాన్నంతటినీ పీల్చిపిప్పిచేస్తున్న ఈధనకాటకం వారికి లవలేశమైనా జ్ఞానమును ఆత్మవిమర్శను ప్రసాదించినట్లు తోచదు. అసలా కాటకానికి కారకులేవీరై, ఆకాటకంమీదే బలిసి వర్ధిల్లుతున్న ఈమహామహులకు ప్రపచంమీద దయ యేలాగున కుదురుతుంది. సరియైన ఆహారాన్ని మితంగాతింటే చాల్ను మీరు కోరుకొనే సౌందర్యం మిమ్మల్ని వరిస్తుంది, సాధారణ సంసారుల్లాగ మీరుకూడా సఖాకుగావుంటారని ఈడాక్టరుగారే సలహాయిస్తున్నారు కాని ధన మంటూవుండగా వారి కిట్టి కర్మమేమి? వారికి కావలసినది ప్రకృతి ప్రసాదమగు సహజ సౌందర్యముకాదు. యువతీయువకులకళ్ళకు మిరుమిట్లుగొలిపి అగాధకూపము లోనికీడ్చు ద్రవ్యమాత్ర సాధ్య కృత్రిమసౌందర్యము.

అసలు సౌందర్యముయొక్క సుఖశోభల గుర్తించనేరని శుష్కహృదయులకే దీనియందెక్కువ పిపాస. ఈపిపాసను పూరించుటకు తక్కినవారి పొట్టలుమాడి వారిప్రకృతిసౌందర్యముకూడా దగ్ధమై, లోకము విషాదపూరితము కావలసినదే. సహజసౌందర్య జ్ఞానము నే కవియోగియో ఉపదేశించకున్నయెడల ప్రపంచ మీ కృత్రిమ సౌందర్యదేవతకు బలి కావలసినదే.

మతము—మూఢమతము

మతానికి రిలిజ నంటారు. మూఢమతానికి సూపర్‌స్టిషనంటారు. అంతేలేడా. హేతువా దానికి రెండూ కట్టుబడవు. సాధారణంగా మతావేశంగలవారికి తమ మత మీశ్వరసందేశంగాను, ఇతరుల మతాలు సైతాను చరిత్రలైన అజ్ఞాన మూఢత్వములుగాను కనుపించుతాయి కనక వారి నందరినీ నరకంలోంచి తప్పించడానికి మతదీక్ష నియ్యడానికి ప్రయత్నాలు జరుగుతూవుంటాయి. కాఫర్ల నుద్ధరించడానికి కత్తి నెత్తడం, హీనుల నుద్ధరించడానికి ధనము నెఱచూపి ఆకర్షించడం మహమ్మదీయ క్రైస్తవ మత ధర్మములు. ఒకమతంలోంచి ఒకమతంలోకీ, ఒక జాతిలోంచి ఇంకొకజాతిలోకి మారడం సనాతనిష్ఠులకు దోషం కనుక అట్టివారి నందరినీ బహిష్కరిస్తూ మనుష్యులు సన్నగిల్లినా మతానికి అంటుదోషం సంపర్కదోషం కలగకుండా దాచుకోవడం వారి కర్తవ్యం.

కూర్చున్నచోట కుర్చీ, నిల్చున్నచోట నిలువుటద్దం, గుమ్మందిగితే కారు, మేడెక్కితే విలాసాలు, పెట్టెతెరిస్తే ప్రామిసరీనోట్లు కలవారికి మతమూ అక్కరలేదు, మూఢమతమూ అక్కరలేదు. వారి ప్రాభవ మెక్కటితప్ప తక్కినదంతా వారికజ్ఞాన జన్యమై గేలిసేయ తగ్గదే. కడుపుమాడి కాలూచేయీ నొచ్చి పాడిదగ్గుతో ముసలితనంవచ్చి, పెళ్లాంపిల్లలూ పరివారం లక్ష్యంచేయనప్పుడే సాధారణముగా అనేకులపై రెండింటియొక్క అవసరమూవస్తుంది. పిల్లలకు ప్రాణంమీదికొస్తే వెంకటేశ్వరుడికి కొప్పు మీదుగట్టుకోక తప్పని బ్రహ్మసమాజంవారు లేకపోలేదు. వర్షాలు కురవకపోతే పూర్వం మేకలను చంపి యజ్ఞాలు చేసేవారు బ్రాహ్మలు. కాటకాలు వచ్చినప్పుడల్లా గ్రామదేవతలకు జంతువుల ప్రాణాలు లంచాలుగా నిస్తూనేవుంటారు మన పల్లెటూళ్ళవారు. జీవబలులు లేకుండా కేవలం సహస్రఘటాభిషేకాలు, లక్షపత్రిపూజలు, బ్రాహ్మణసమారాధనలు, సప్తాహములు మొదలైన దీక్షలతోనే తిరిగిపోయే అపాయాలు వుండనేవున్నవి.

పూర్వం కరువులూ కాటకాలూవస్తే వారికి రష్యనులకిలాగ, ఇండియాగవర్నమెంటువారికిలాగ రూజువెల్టుకిలాగా ప్లానింగులు తెలియవు. ఉన్నవారు లేనివారికి పెడుతూవుండడం, చాలనివారు మరోదేశం పోతూవుండడం మామూలు. ప్లానింగుల వల్ల ప్రపంచకాన్ని అట్టు తిరగవేసినట్లు తిరగవేసి రెండుప్రక్కలా రుచికరంగా వుడికేటట్లు మాడ్చగలమని ఇప్పటి అర్థశాస్త్రవేత్తల అభిప్రాయము. అయితే అందరికీ ఇంత మహావిజ్ఞాన మెక్కడూకున అబ్బుతుందీ? 'అడుక్కో, నీకీయబడుతుంది' అనే పాతబైబిలు వాక్యమందే సాధారణుల కింకా కొట్లాడుకుంటున్నది.

ఇది ఒకహిందూదేశస్థులకేకాదు. మూఢమతాన్నేకాదు. అసలుమతాన్నే చెటిపేసి మానవ స్వాతంత్ర్యసౌభాగ్య విజ్ఞానరాజ్యాంగమును నెలకొల్పుటకు ప్లానింగులు వేస్తున్న పాశ్చాత్యదేశస్థులలో కూడా ఈసంవత్సరం ఎండతాపడువల్ల ప్రాతమూఢ మతాలు జ్ఞాపకంవస్తున్నవి. ఒక్కయేడాది వానలెత్తికట్టేటప్పటికల్లా, మంత్రాలా, తంత్రాలా, దినమొలలతోడి పూవులు రెమ్మలతో ఆడవాళ్ళ నాట్యాలా, అనాథలను దేవతాప్రీత్యై నూతులలో త్రోసేడాలా ఒక్కయెత్తున చెలరేగుచున్నవి. క్రీస్తుకు మహ్మదుకు బుద్ధుడికీ ఈశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై తారక మంత్ర ముపదేశించినట్లే వీరికికూడా ఉపదేశించాడు.

కాబోలు. ఊరుకుంటే ఈఆచారములు ప్రబలుతాయి, ఎదిరిస్తే విజృంభిస్తాయి. మన హిందూమతంలో అయితే అందరూ ఒకేమతమహాసముద్రంలో కొట్టుకుంటూ, బ్రాహ్మలయజ్ఞాలను శూద్రులు, శూద్రుల జాతరలను ఇతరులు దర్శించి భక్తిపూర్వకంగా లెంపలు వాయించుకుంటూ 'స్వస్తిప్రజాభ్యాం' మంత్రమును అందరము పారాయణచేసుకుంటూ తీర్థయాత్రలు సేవిస్తూ, గుళ్లూగోపురాలు కట్టిస్తూ భూలోకమంతటినీ దేవభూమిగా చేసేవచ్చును!

తెల్లని హరివిల్లు

తెల్లటి కాకులులేవని మనము స్పష్టముగా సుమతీ శతకములో చదువుతున్నాము. తెల్లటియేనుగ ఒక్క దేవేంద్రుడికిమాత్రమే యింకావుందని పురాణాలు ఘోషించుతున్నాయి. తెల్లటి హరివిల్లుంటుందా అన్నసందేహమే యిదివర కెవ్వరికీ కలగలేదు. కాని యుగోస్లావియాలో ఒకకొండమీద తెల్లని హరివిల్లు విరిగిఉండెనని రూటరుగారు లండనుపట్టణ వార్తాపత్రికలలో ప్రకటించారు. లోకములో అనేకము వింతలిప్పుడు మనం వింటున్నాము. అందులో ఇది ఒకటికాబోలు. రంగులు లేకుంటే ఇంద్రధనుస్సేమిటి, అది యేదో తెల్లమేఘం కాబోలు వంగివుంటే పామర జనాలుచూచి అల్లాగ భ్రమించినారని కొందరు బుద్ధిమంతులంటారు. ఇంద్రధనుస్సు ముసిలిదైపోవడంచేత తారుణ్యలావణ్యా వర్ణములన్నీ వెలిసిపోతే, పాపం! వెలవెల పోతూవుందని కొందరు పరిణామవాదులు శెలవిస్తున్నారు. మనుష్యులు తమ పూర్వాచారాలు కులవృత్తులూ మానుకొని యిష్టము వచ్చినట్లుగా విహరిస్తున్నారా లేదా, ప్రకృతి చిత్రాలు మాత్ర మెందుకు మానేస్తాయి, ఈవేళ రంగులు లేకున్నా విల్లులాగేనా అవుపించిందికాని రేపావిల్లు వంపుకూడా లేకుండా నలుచదరముగానో వంకర టింకరగానో కూడా అవుపిస్తుందేమో అని కొందఱు వాందనులంటున్నారు. అయితే రంగులు లేకపోయినా విల్లువంపు లేకపోయినా, వంకరటింకరదైనా అదియింకా హరివిల్లే అనుకోవాలా అని ధర్మసందేహము.

నాగరికతకు ప్రథమలక్షణము

చైనాదేశ మిదివరకల్లా విద్యావివేకములులేని అనాగరక దేశమనీ, మగవాళ్ళు జడలు వేసుకుంటారనీ, ఆడవాళ్లు పాదాలు పెరుగనీయరనీ, అందరూ నల్లమందునిషాలో మునిగి తామసవృత్తులై వుంటారనీ అనుకునేవాళ్ళం. వాళ్ళకీ జ్ఞానాలువచ్చాయి, నాగరీకులైనట్టుగే. మగవాళ్ళు మరి జడలువేసుకోరు, ఆడవాళ్ళు చాలామంది పాదాలు బిగించుకోవడం మానేశారు. నల్లమందు నిద్దరమత్తులు తగ్గి, వ్యవసాయం వాణిజ్యం చదువులై బ్రతీలు లెక్చర్లు రాజకీయాందోళనలు జాతీయభావములు గలిగి, చకచక తక్కిన నాగరిక దేశాలతో సహపఙ్క్తికి వస్తున్నాది. ఆదేశస్త్రీలు ఉపయోగించే విదేశీపౌడర్లు, స్నోలు, దంతధావనసుగంధ పరిమళఘుటికలు, తైలములు, సబ్బులు, గౌనులు మొదలగు పరికరముల' బట్టియే వారెంత నాగరీకు లౌతున్నదియు తెలియగలదు. 'చెన్ పావో' అను ఒకదేశీయ వార్తాపత్రికవలన ఈపరికరములనుగూర్చి యీదిగువసంగతులు తెలియవచ్చుచున్నవి.

చైనాలోకి దిగుమతులు, ఎగుమతులను మించిపోవుచున్నవి. ఈదిగుమతుల భారాన్ని సరిపెట్టుకోవడంకోసం సాలుకు 70 కోట్ల చీనా నాణెముల విలువగల వెండి నెగుమతి చేయవలసి వస్తున్నది. ఈ సంవత్సరం ఒక మార్చి నెలలోనే 4,66,00,000 నాణెముల విలువగలవెండి పంపించబడినది. దిగుమతులన్నీ శ్రీమంతులుమాత్ర మనుభవించగలట్టియు, సంసారు లుపయోగించుకొని దివాలా తీయునట్టియు, దేశమును క్రమముగా దౌర్భాగ్యవంతముగా చేయునట్టియు ఈభోగలేపనములు, ఆహారములు మొదలగునవే. తెల్లదొరసానులను చూచి వారిలాగే కులుకుచుందామని అభిలషించుచుండు చీనాస్త్రీలకొరకే ఈద్రవ్యమంతయు దండుగవుచున్నది.

ప్రస్తుతం చైనాకు అసలు వెండే నిండుకొను స్థితి పట్టింది కనుక, వీరైనంతవరకు స్వదేశీవస్తువులనే

వాడుకొనవలసిన దనిన్నీ, ఒకవేళ చైనాలో అటువంటివి లేకపోతే తయారుఅయేవరకూ కనిపెట్టుకొని వుండవలసినదనీ, తయారుకాకపోతే కురూపిగానే వుండవలసినదనీ, చక్కనివాళ్ళ కివి అక్కరలేదనీ, కురూపుల కివి చక్కదనాలు తేవనీ పైపత్రికయు ఇతరపత్రికలును తీవ్రతరాందోళన చేస్తున్నాయి.

ఎలకలరాజ్యాలు

నాగరీకము, అర్థనైజేపను, ప్రభుత్వము, ఆరోగ్య రక్షణము అన్నీ మానవుడు లోకసంగ్రహంకోసం కనిపెట్టిన మహామంత్రాలనీ, ఇతర జంతుకోటి నీ విషయాల్లో మించిపోవడమే మానవ విశిష్టతయనీ సైంటిస్టులందరూ మిడిసిపడుతూ వుంటారుకాని ఈ మాత్రం పనిని యెలకలుకూడ చేయగలవని ప్యారిసులో లేబరేటరీలో ప్రొఫెసరుగానున్న టూననుగారు తెలియజేస్తున్నారు. మనుష్యులకీ వాటికీ యెప్పుడూ విరోధమే కనుక వారు సంపాదించినదల్లా అవి తినేసి బలుస్తూవుంటాయి. వాటిని పట్టడానికి వీరు బోనులు విషాన్నాలు కనిపెడితే వీరిని నాశనము చేయడానికవి ప్లేగు, టైఫాయిడు మొదలగు విషపు రోగాలు కనిపెట్టాయి. పూర్వం ఫ్రాన్సులో పొడుగాటి చెవులు, తోకలు, వాడిగోళ్లు, బిగువైన కాళ్లు కలిగి చెట్లూ చేమలూకూడా యెక్కి సంసారాలు పెంచుకోగల చిన్న నల్లయెలుక లుండేవట. ఇండియాలో చిన్నచెవులు చిన్నకాళ్ళు చిన్నతోకలు కలిగి సమస్త సముద్రాలు యీదగల శక్తి కలిగి వీటికన్న మిక్కిలి ప్రాణోపద్రవకరములైన గోధుమ వర్ణముగల యెలుక లుండేవట.

క్రీ. శ 1927 లో హిందూదేశంలో కాటకాలు భూకంపాలూ సంభవించినప్పుడు ఈగోధుమ యెలుకలు తెములుకొని తమ మాతృభూమిని విడిచిపెట్టుకొని పడమటిదేశాలమీదికి తగిన నాయకులక్రింద శిక్షితములైన సేనలతో గజినీమహమ్మదులాగ, పిల్గ్రిము ఫాదర్సులాగ, దండయాత్రలు ప్రారంభించినట్లు టూననుగారి పరిశోధనలవల్ల తెలుస్తున్నది. 'గట్టుదాటి, పుట్టదాటి, గోరింట వనముదాటి' సప్తసముద్రాలుదాటి, ఎడారులు కొండలతో కూడుకొన్న మహాఖండాలుదాటి ఫ్రాన్సుదేశం నదులలోదూరి, వాటి తీరములలో నానాదినుసు ఆహారపదార్థ బస్తాలతో కూడుకొన్న మహాపట్టణాలను ఈస్టిండియా కంపెనీవారిలాగ ఆక్రమించుకొన్నవి. అక్కడున్న నల్లయెలుకలను ఇవి తుక్కుచేశగదన్ని పల్లెలకీ పొలాలకీ ప్రవాసశిక్షలు విధించి పంపించేశాయి. ఫ్రాన్సులో ఇప్పుడొక దివ్యభవనం కట్టేరురాఅంటే, దాని అడుగునా గోడలలోను ఇవి గ్యాలరీలు కట్టుకొని వారికంటె యినుమిక్కిలిగా అంగరంగ వైభోగము లనుభవిస్తున్నా యన్నమాటే. విషవస్తువులేవో సాదావస్తువులేవో అవి యిట్టే పోలుస్తాయి. బోనులు పెడితే వాటినిచూస్తూ నవ్వుకుంటూపోతాయి పెద్దవి, తెలివితక్కువతనం కొద్దీ చిన్నవిపడితే అవి తప్పించేస్తాయి. పదిసంవత్సరాలకి సరిపడే దినుసునైనా అవి తస్కరించి యెవరికీ తెలియని చోటులలో చెడిపోనిరీతిగా నిలవచేసుకుంటాయి. ఏదైనా ఒక యెలకకు అంటువ్యాధి వచ్చిందిరాఅంటే ఇతరులకది సంక్రమించకముందే మెల్లిగా భూమిమీదికి తరమేసి మానవలోకాని కంటించేస్తాయి.

తమ స్వస్థానమును వీడి మరో దేశాన్నాక్రమిద్దామని వాటికి బుద్ధి పుట్టగానే పాశ్చాత్యులలాగే అవికూడాముందుఎక్స్ప్లోరర్లని స్కౌటులనుపంపించి తగిన వసతులేవియో అని విచారిస్తాయి. కోపము వచ్చినప్పుడవి అన్నీ ఒకేమోస్తరుగా కేకలువేయడం వల్లను, సంతోషము వచ్చినప్పుడొకమోస్తరుగానే కిచకిచలాడడము వల్లను వాటికొక నిర్దిష్టమైన భాష కూడ ఉన్నదని మనమూహించుకోవచ్చును.

1727-లో ఓడిపోయిన నల్లయెలక లూరుకోలేదు. జర్మనీలాగే అవమానం సహించలేక తమ తొంటి గౌరవస్థానమునకు రావడానికి సర్వ ప్రయత్నాలూ చేస్తున్నాయి. వాళ్లకి హిట్లరులాంటి నాయకుడు దొరికి నిర్బంధసంసారా లేర్పరచి జనాభా నతివేగ

ముగా హెచ్చించేశాడు. జపానులాగ అప్పుడే అవి ప్యారిసుమీదికి పిల్లపిల్లదూసుళ్లు వేస్తున్నవి. అయిరోపాలో ఆయుధవిసర్జనసభలు విఫలములైనాయి కనుక మరోయుద్ధం అదుగో ఇదుగో అన్నట్లున్నది. దానికి కొంచెం ముందో వెనకో ఈ యెలుక మహాసంగ్రామముకూడా అతిఘోరంగా జరుగుతుంది కాని మానదు. రాజీ కుదరకపోతమాట వట్టిది. యూటుపసర్మ మంటూ తగిన పత్రికావిలేఖరుల నేర్పాటుచేశారురా అంటే ఈవార్తలనుకూడా మనము శ్రవణానందంగా వింటాము.

ఫ్రాన్సు దొరతనమువారు జర్మనీతో యుద్ధానికైనా సిద్ధముగావుండి జయమందగలమన్న ధైర్యముతో నున్నారు కాని ఈయెలుకల యుద్ధమంటే హడలిపోతున్నారు. పిల్లులను పెంచడము, విషాన్నం పెట్టడము, బోనులు కట్టడము, బడితలతో బాదడము మొదలగు పురాతనసాధనము లేమీ చిన్నమెత్తు పనిచేయులేదు. 'ఫుడ్డుసప్లై' ఆపేసి వాటిని పస్తుపెట్టి చంపేదామని నిశితంగా ఆలోచిస్తున్నారు. వీరివస్తువులు వీరికి అసలు అవి దక్కనిస్తే కాదూ వీరి ప్లానింగు సాగడానికి! ఈవిధంగా అధునాతన కేపిటలిస్టులు, యుద్ధశాస్త్రవేత్తలు, స్కౌటులు, ఎక్స్ప్లోరర్లు, సంతాననిరోధంలేక సంతానవృద్ధివాదులు, ఆరోగ్యశాఖాధికారులు మొదలైనవారు యెలుకలవద్ద నేర్చుకోవలసిన విషయాలెన్నో ఉన్నవి. తగిన వైసుఛాన్సలరు దొరికితే దీనికోస మొక యూనివర్సిటీ పెట్టడం మంచిది.

బలే సిగరెట్లు

మన కాసీపండితులు భంగునిషా చాలక ఉమ్మెత్తగింజలు అందులో నూరి కలుపుకొని త్రాగడం మన మెరుగుదుము. చుట్టనిషా చాలక సిగరెట్లు కనిపెట్టినవాడు ధన్యుడు. ఆ నిషా చాలక అందులో ఆల్కహాలు చేర్చి అమ్మేవారున్నారు. ఇదీ చాలక క్రొత్తరకం సిగరెట్లు ఇప్పుడు వస్తున్నవి. ముందుగా ఆంట్వెర్పు హేంబర్గువారు వీనిని కనిపెట్టి రహస్యంగా తక్కిన సిగరెట్ల మాదిరిగానే వీటిని యెగుమతి చేస్తున్నారు. ఇవి బ్రిటనులోకి దిగబడ్డవట. మెక్సికోదేశంలో పెరిగే 'మాంజువానా' అనే ఒకమోస్తరు గడ్డితో వీటిని తయారుచేస్తారు. ఒక్క దమ్ము పీల్చేటప్పటి కెంతవాడూ వీటికి దాసు డౌతాడు. దమ్ముమీద దమ్మూ, సిగరెట్టుమీద సిగరెట్టు అల్లాగ పడుతూవుండవలసినదే. దీనికి తృప్తి అంటూ కుదరదు. ఒక్క నిముషమునకల్లా మానవుని కెక్కడలేని చైతన్యమూ వస్తుంది. చకచకమని ఉత్సాహం ఉలుసు ఉద్భవిస్తాయి. వారికి దుస్సాధ్యమైన పనులు లేనట్లు తోచి ఎట్టి యుపద్రవకర కార్యములనైనను చేయుటకు సిద్ధమౌతారు. ఇట్టి సమయములలో స్త్రీపురుష మిశ్రమసంఘములో నా రయందు రేని వ్యభిచారదేవత నిర్వక్రముగా విహరించవలసినదే. దీనితోకూడా కాళ్లూ చేతులూ కదలడము మానేసి, మెదడు స్తంభించి మనసునకు పిచ్చెత్తుతుంది. సాధారణ సిగరెట్లనో ఇవేవో పోల్చుకోవడానికి బ్రహ్మదేముడి తరంకాదు. ప్రతీ అల్లరిమూకలోనూ హత్యలలోనూ ప్రమాదములలోనూ వేరే పోలీసువారు వీరిని పట్టుకొని త్రాగుబోతులేమో అని చూస్తే అట్టివాసనేమీ వేయదు. వీరి వికారాలు చూస్తేమాత్రం ఏ బ్రాందీబుడ్డీగానికిని ఉండవు. విచారించిచూస్తే బ్రిటనులో వేలకొలది మహానుభావులు దీనికి అప్పుడే దాసులయిపోయినట్లే తెలుస్తూన్నది. సిగరెట్టు ఖరీదు 4 షిల్లింగులు. ఈ కంపెనివారెవరో ఫోర్డురాతుచైల్డు మొదలైనవారినందరినీ కొంచెం కాలంలో వెనక్కు తన్నీసేటంత భాగ్యవంతులయేటట్లున్నారు. అసలు వీరెవరో పట్టుకుంటకే సాధ్యం కాకుండట. అదీ వ్యవహారచాతుర్యమంటే!

వార్తలు—విశేషములు

18-5-34 తేదిని దివితాలూకా మంగళగిరి గ్రామములో కొమ్మూరి గురవయ్యగారి కుమార్తె వెంకటసుబ్బమ్మ యను బాలవితంతువును రామన్నపేట వాస్తవ్యులు గోళ్ల మంగయ్యగారికిచ్చి కొమ్మూరి రత్తయ్యగారు వివాహ మొనరించిరి. చుట్టుపట్ల 10, 12 గ్రామముల పెద్దలు 200 మంది వచ్చి వధూవరుల నాశీర్వదించిరి.

గుంటూరు ఆంధ్ర శుద్ధిసంఘమువారు చురుకుగా పని చేయుచున్నారు. ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ, త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరిగార్లు అక్కివారిపాలెం, యీతేరు గ్రామములో 77 గురు మతాంతరులకు హిందూమత మిప్పించిరి. ఈ సంవత్సరం జనవరినుండి ఏప్రిల్ మాసాంతరమువరకు 270 మందిని కలుపుకొనిరి. ఇంకను 30 దరఖాస్తులు సంఘమువారికి వచ్చియున్నవి.

రోమేను రోలాండుగారి పేరు అనేక భారతీయులకు పరిచితమైనది. అతను విఖ్యాత ఫరాసు కవిశేఖరుడు. గాంధీమహాత్ముని సిద్ధాంతములలో అచంచల విశ్వాసము గలవాడు. మహాత్ముని జీవితచరిత్రము రచించి అయిరోపీయులను ప్రబోధించినవాడు. మహాత్ముడు తన పశ్చిమదేశ యాత్రలో నతని యతిథియైకూడనుండెను. అతను తన 68-వ యేట తన కార్యదర్శియగు ఒక వితంతువును క్రొత్తగా వివాహము చేసుకొనినవార్త మిగుల సంతోషకరము.

కలకత్తాలో ఒకవనిత, రోగియగు తనభర్త మరణించునని నిశ్చయించుకొని అతనిశవముతో చేర్చి తన శవమునుకూడ కాల్చుటకు ముందుగానే ఆత్మహత్య చేసుకొనెను. ఇది సహగమనమును మించిపోయియున్నది.

మే నెల 24-వ తేదిని విశాఖపట్టణములో డాక్టరు యమ్. వి. ఆర్. కృష్ణరావుగారియింట వారిచెల్లెలు శ్రీమతి కామేశ్వరమ్మగారికిని శ్రీయుత తిమ్మరాజు సత్యనారాయణరావుగారికిని వివాహముజరిగినది. కామేశ్వరమ్మగారు కాసీవిశ్వవిద్యాలయములో బి.యస్.సి చదువుచున్నారు. సత్యనారాయణరావుగారు ఎమ్. ఎ. ప్యాసయి మదరాసు విశ్వవిద్యాలయములో రిసెర్చిస్కాలరుగానున్నారు.

శ్రీయుత ఉన్నవలక్ష్మీనారాయణగారితమ్ములు సుబ్బారావుగారు మధురనివాసినియగు శ్రీమతి వెంకటసుబ్బమ్మగారను వితంతువును జూను నెల 2-వ తేదిని తెనాలిలో వివాహము చేసుకొనిరి.

మహానంది ఆర్యవైశ్యసభలలో విధవా వివాహములు కూడునాకూడదాఅని ఉత్తరాదివైశ్యులకు, రాయలసీమవైశ్యులకు వాదప్రకారములు జరిగిన పిమ్మట ఉత్తరాదివారివాదమే నెగ్గినది. నెగ్గుటయే కాక దేవమ్మ అనేవితంతువును సుశీలఅనే క్రొత్త పేరుపెట్టి ఐ. వెంకయ్యగారికిచ్చి నాళంకృష్ణారావుగారు కన్యాదానంకూడా చేసినారు.

శ్రీమతి కందర్ప అన్నపూర్ణమ్మఅను బాలవితంతువుకును బలిజేపల్లి రామకోట భాస్కరరావుగారికిని చేబోలు చంద్రశేఖరంగారి పౌరోహిత్యమున జూను నెల 1-వ తేదిని వివాహముజరిగినది. పురప్రముఖులు పలువురువిచ్చేసి వధూవరుల నాశీర్వదించిరి.

వర్షాకాలము ప్రారంభమగుచుండుటచే మహాత్ముడు తనకాలినడకయాత్రనుమాని పూర్వమువలె

రైళ్ళు మోటారులమీదనే ప్రయాణములు సాగించి హరిజన ప్రబోధము గావించుచుండును.

అసెంబ్లీసభ్యులగు భగత్ చండిలాల్ గారు తమ యొనిమిదేండ్లపిల్లకు వివాహము చేయుచుండగా మేజస్ట్రీటు గారు అట్లు జరుపరాదని ఉత్తర్వు చేసిరి. చండిలాలుగారు ఉత్తరువు నతిక్రమించి వివాహము జరిపిరి. కేసు జరుగుచున్నది.

కర్లపాలెం పెనుమత్స రామరాజు గారి కుమార్తె శ్రీమతి అన్నపూర్ణమ్మ అను బాలవితంతువును యిందూరి సోమరాజు గారు వివాహమాడిరి క్షత్రియులలో నిదియే ప్రథమ విధవావివాహము. కర్లపాలెం క్షత్రియులు దీనిని సహించక రామరాజు గారి యింటిమీద రాళ్ళు పేడనీళ్ళు రువ్వి అల్లరచేసిరి. మంతెనపాలెం క్షత్రియులు కర్లపాలెం వెళ్లి అట్టి అల్లరులు చేయరాదని నీతిబోధనలు చెప్ప వచ్చుచుండగా ఖాజీపాలెం క్షత్రియులు వారిని బాగుగా కొట్టిరట. కొందరికి బలమైన గాయములు తగిలి ఆస్పత్రిలో చికిత్సలనందుచున్నారు. వ్యవహారములింకా కోర్టుకెక్కలేదు. పూర్వాచారపరాయణులు దౌర్జన్యపద్ధతులతో తమ యాచారములను నిలబెట్టుకొనగడంగుట వారి అవివేకమును ధర్మదౌర్బల్యమును సూచింపక మానదు.

శ్రీమతి యర్రగుంట్ల జనార్దనమ్మ గారి మరణమునకు సానుభూతి తెలుపుటకుగాను రాజమహేంద్రవరములో శ్రీమతి జాలూరి తులిసమ్మ గారి అధ్యక్షత క్రింద నొక బహిరంగసభ 25-5-34 తేదిని జరిగెను. శ్రీమతి జనార్దనమ్మ గారు చాలకాలమునుండి స్త్రీ సమాజముల స్థాపనమునకును స్త్రీజనుల ప్రజాహిత జీవనమునకును పాటుపడినవారిలో నొకరు.

కాకినాడదగ్గరనున్న ఫ్రెంచివారిదగు యానాంలో ముహూర్తమునకు నూరేసి, ఒక్కొక్క పందిరికి నాలుగేసి ఒక్కొక్క బజంత్రీ మేళముతో యిరవయ్యేసి ఒక్కొక్క పల్లకీతో పన్నెండేసి పెండ్లిండ్లు శారదాచట్ట ప్రతికూలముగా జరిగినవి. అయిదు రాత్రుళ్ళు దీక్షలంతరించినవి. కొందరు బ్రిటిషు ఇండియాలోనుండి పారిపోయి పన్నులిచ్చుకొంటూ పరాసుప్రాంతములలో నివసించి పరాసుపౌరులై బాల్యవివాహములు చేసికొని పిమ్మట బ్రిటిషు రాష్ట్రములోని తమవూళ్ళువచ్చి తిరిగి బ్రిటిషు పౌరులవుతున్నారు.

విశాఖపట్టణందరి మధురవాడ సత్రంలో ఒకనాడు రాత్రి శారదాచట్టమునకు విరుద్ధముగ 12 పెండ్లిండ్లు జరిగినవి. బోడ్డుపాలెం కరణంగారు పెండ్లికి అయిదు రూపాయీలచొప్పునయిస్తే కాని సర్కారుకు రిపోర్టు చేస్తానని బెదరించి మధ్యవర్తుల సలహాపైని మూడేసిరూపాయిలకే ఒప్పుకొని పెండ్లిండ్లు కానిచ్చినారు. ఈ పన్నెండు పెళ్ళిళ్లకు చెందిన గార్డియనుల పైని 5 గురు పురోహితులపైని పట్టణశారదాసంఘము వారింకా యెట్టిచర్యయును తీసుకొనలేదు.

చీపురుపల్లితాలూకా పెదలింగాలపాడు గ్రామస్థుడు దన్నా అప్పయ్యగారు తన కూతురు సీతమ్మను ఆగ్రామమునసబు లుకలాపు అప్పలనాయుడు గారి కుమారుడు సత్యారావుకుయిచ్చి మద్దూరి సత్యనారాయణ గారి పౌరోహిత్యముక్రింద వివాహ మొనరించెను. వరుడు 15 ఏండ్లవాడు. వధువునకు 6 సంవత్సరములు వయస్సు. కె. యస్. గుప్త గారు కేసుపెట్టిరి. విజయనగరం జాయింటు మేజస్ట్రేటు వుడ్డు గారు వధూవరుల తల్లిదండ్రులకు తలవక 50 రూపాయీలు జరిమానా వేసి ఫిర్యాదీకి 30 రూపాయీలు ఖర్చులముజరా యిప్పించెను. పురోహితునిపై సాక్ష్యము దొరకకపోవుటచేత విడచిపెట్టెను.

అనకాపల్లిలో మద్ది వెంకట్రామయ్యగారి కుమార్తెను (10 యేండ్లు వయస్సు) నాగులగొండ శ్రీరాములుగారి పుత్రునకు (14 యేండ్లు వయస్సు) ఇచ్చి వివాహము చేసినందున మొదటి ఆయనకు రు. 700లు రెండవ ఆసామీకి రు. 400 జరిమానా విధించి దావాచేసినవారికి ఖర్చులు రు. 100లు ముజరా యిప్పించిరి.

చోడవరం కాపుగస్థులు తమ్మన రామమూర్తి గారు తమ కుమార్తె (11 యేండ్లు వయస్సు) కామేశ్వరిని వివాహము చేసినందున రు. 300లు జరిమానా విధించబడినది.

గ్రంథ పరిచయము

వైజయంతి:—

అనంతపురంజిల్లా జటప్రోలుసంస్థానం కొల్లాపురమునందలి స్నేహలతా కవితాసంఘమువారి తరఫున శ్రీ చెంబోలు సరస్వతీదేవిగారిచే సంపాదితమైన ద్వితీయ వార్షికపత్రిక. వెల రు. 1-0-0 గ్లేజు కాగితము 60 పుటలు, చక్కని అచ్చు, సుందరమగు గద్యపద్యవ్యాసములు 17 ఇందు కాననగును. పేరుమోసిన కవీశ్వరులు వ్రాసిన ప్రసిద్ధకావ్యములనుండి కొన్ని పద్యవ్యాసములు పునర్ముద్రితములు. నిర్దుష్ట సుందరాంధ్రకవితా సరస్వతి యాంధ్రదేశమునుండి అంతర్హితము కాలేదనియు శ్రీమతి సరస్వతీదేవి (సంపాదకురాలు) గారియందు లీనమై సుందరతర కావ్యములను రచింపఁజేయుచు సంగ్రహింపజేయుచు ఈ సంఘముద్వారా నేడును విహరించుచునే యున్నదనియు ఈ పత్రిక ఋజువు పరచుచున్నది. ఇవి కావ్యమాత్రములు కావు. ఆధునికాంధ్ర కవితాశేముషి యందలి ప్రతిభ మాగడతనంక లనవలెను. ఇట్టి దివ్య సంపుటమును ప్రకటించినందుకు సంపాదకురాలికి మా అభినందనశతంబులు.

హంసతారావళి—లలితాశతకము:—

ఇదియుమ పైసంఘమువారిచే ప్రకటితమైన 34 వ ప్రచురణము. క్రౌనుసైజు సుమారు 30 పుటలు. వెల రు 0-4-0. గ్రంథకర్త శ్రీయుత సరిపళ్ళ విశ్వనాథశాస్త్రిగారు. వీరు సంస్కృతాంగ్ల పాండిత్యమున యమ్. ఎ. యును ఆంధ్రమున విద్వాంసులును అయి యున్నారు. భారతీయ తత్త్వవిజ్ఞానమున కనర్ఘాలంకారమగు శ్రీవిద్యారహస్యమును పూర్వపుణ్యవశంబునఁ గరతలామలకంబుగఁ జేపట్టి విమల విద్యాగుణ శోభితులై అలరారుచున్నారు. దీనికి తోడు సహజ సుందరసుగమ కవితాశోభితులు. మొదటి 27 పద్యములును 'న' ప్రాసపై నుత్పలమాలికలుగను, రెండవ 100 పద్యములును 'ల' ప్రాసపై మత్తేభములుగను విసుగుపుట్టనట్లు ధారాళముగ నడిపింపగలిగి రన్న వీరి అనర్గళకవితాధార విశదము కాగలదు. బహుపండిత ప్రశంసల బడసినది.

శశి:—

విజయనగరం కవితామండలివారు ప్రకటిస్తున్న 'సచిత్రమాసపత్రిక.' ఇప్పటికి ఆరుసంచిక లప్పుడే వెలువడినవి. బాలకవుల పద్యాలు, పెద్దలు వ్రాసిన వ్యాసాలు విరివిగా వికసిస్తున్నాయి. హాస్యరసం మీద శశికి మొగ్గుఎక్కువ. శ్రీయుత మోటూరు వెంకట్రావుగారు సంపాదకులు. సాలుచందా స్థానికులకు 10 అణాలు, పైవూళ్ళవాళ్ళకు 13 అణాలు.

సరస్వతి:—

శ్రీయుతులు వెంపటి సత్యనారాయణ వఝల కాళిదాసుగార్లు సంపాదకులు. విశాఖపట్నంనుంచి వెలువడడము. కథలు, కబుర్లు, ముచ్చట్లుహాస్యాలు, పోటీలు క్వాచిత్కంగా లోకసమాచారాలు కలిగి ఇప్పటికి 32 వారాలయి వెలువడుతున్నది. ప్రతి ఒకటికి ఒకఅణా.

హరిజన సేవామృతము:—

క్రౌనుసైజు 38 పుటలు. వెల రు. 0-2-0 లు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత సాయం వరదదాసస్వామిగారు, ఓంకారాశ్రమము, తెనాలి. శ్రీస్వామివారు హరిజనోద్యమమును తత్త్వదృష్టితో తిలకించి భక్తిరసముతో మిళితముచేసి పామరజనంబులకెల్ల నవగాహము కాగల కీర్తనలలో జ్ఞానామృతమును పంచిపెట్టినారు. ప్రతిపాటకును వరుసలు వ్రాయబడినవి. ఆవరుసలాంధ్రప్రాంతముల వారందరికి పరిచితములైనవి. పద్యములు వేమన యోగితత్త్వములను, పాటలు రామదాసు, యెడ్లరామదాసు కీర్తనలలోని భక్తి తరంగములను బురుడించుచుండును. మహాత్ముడు

చెప్పినట్లు హరిజనోద్యమమాధ్యాత్మికమైనదయినచో, అదిరాజకీయవేత్తల ఉపన్యాసములు, మానవసేవాపరుల ఔదార్యాభిమానములు, ప్రభుత్వధర్మవాదుల బలవత్తరచట్టములు, న్యాయాన్వేషకుల తీర్పులు, కార్యవాదుల జోరావరీతనము మొదలగు వానివలన గాక భక్తులగీతామృతమువల్లనే సాధింప సాధ్యమై స్థిరతరము కాగలది. ఆంధ్రదేశములో ఈయుద్యమము ఇట్టి యోగివర్యునియొక్కయు, అనన్యభక్తిపరునియొక్కయు, గానకళా వినోదియొక్కయు కవితాధారకు పాత్రమగుట ఆంధ్రహరిజనుల పుణ్యవిశేషము. కీర్తనలు దయారసము నొలుకుచు సవర్ణావర్ణులమధ్యను మానసిక సామరస్యమును గూర్చుట కెంతయు నుపకరించును. హరిదాసులు, దాసులు యాచకులు ప్రచారకులు మొదలగు వారెల్లరును విరివిగ అభ్యసించి ఈతత్వమును దేశమందెల్ల సౌరభింపఁ జేయుదురుగాక!

మహర్షి దేవేంద్రనాథ ఠాకూరుగారిజీవచరిత్ర:

క్రౌనుసైజు 86 పుటలు వెల రు 0-8-0 లు. అనువాదకుడు శ్రీయుత ఆసురాతి చలమయ్యగారు. పిఠాపురం శాంతికుటీర గ్రంథమాల వారి ద్వితీయ పుష్పము. దేవేంద్రనాథుగారు కవి చక్రవర్తియగు రవీంద్రుని జనకుడు. జమీందారువంశజుడయ్యు విద్యావిశారదుడై ప్రకృతి మహత్వపరిశీలకుడై, ఈశ్వరగంభీరభక్తిప్రబోధితుడై, అన్వర్థమహర్షి బిరుదాంకితుడై, రవీంద్రునివంటి కవీంద్రునికి జనకుడై, బ్రహ్మసమాజమతమునకు పట్టుగొమ్మైన వెలసిన యోగివర్యుడు. అత నెట్టి పరిసరములలో నిట్టి యభూతశిక్షణమును బడసినవాడో తెలుసుకొనుట కీచిన్నిచరిత్ర మిగుల నుపకరించును.

హరిజన నాయకుడు:—

క్రౌనుసైజు 176 పుటలు వెల రు 0-8-0. గ్రంథకర్త ఆచార్యరంగాగారు, రైతు గ్రంథమండలి, నిడుబ్రోలు, గుంటూరుజిల్లా. ఆధునికసాంఘిక ఆర్థిక రాజ్యాంగోద్యమములు కమ్మ, కాపు, మాల, మాదిగ, క్రైస్తవాదిసంఘములలో కలిగించిన మార్పులు, ఈసంఘర్షలవలన తొలుదొల్త జనించిన వైషమ్యములు, ఒకవిధమగు సమావభావము స్నేహదృష్టియలవడి అవియన్నియు నొకటితో నొకటి మిళితమై నూతన జాతీయత యేర్పడుచున్న విధానమును వర్ణించు చక్కని సాంఘికనవల. నవల కేవలకథాసరణివలన మనోహరముగ నుండుటయేకాక, ఆకథాసందర్భమున నిందలి పాత్రము లనేక సాంఘికఆర్థికరాజకీయ సమస్యలను చర్చింతురు గనుక ప్రస్తుతకాలమున కత్యావశ్యకమైన విజ్ఞానమును వెదజల్లుచు పఠితలను యోగ్యులుగను సత్పౌరులుగను జేయఁ బ్రయత్నించుచున్నది.

ఆంధ్రనాటక సాహిత్యసంఘసంచిక:—

ఫూలుస్కేపుసైజు 48 పుటలు. జెంషెడ్పురము నుండి దెందులూరు గణపతిశాస్త్రిగారివలన సంపాదింపఁబడి భాగవతుల నృశింహశర్మగారివల్ల ప్రకటింపఁబడినది. ఇందలి పైసంఘముయొక్క షోడశవార్షికోత్సవ నివేదికయు, కాశీమట్టికబుర్లు అను వ్యాసములును అన్యప్రాంతములయందు ఆంధ్రు లెట్టి విద్యావ్యాసంగములయందు కాలక్షేపము చేయుచున్నదియు తెలుపుచున్నవి. భక్తి, నాట్యకళ యనునవి చక్కని సారస్వత వ్యాసములు. స్నోహాలు పఠించుటకు చాలా ఖులాసాగా నుండును. రసవంతములగు పద్యములు మధ్యమధ్య సౌరభము జిమ్ముచుండును.

ప్రాథమిక పాఠశాల:—

ఈ మాసపత్రికయొక్క ఆరవసంపుటము ఒకటవ సంచిక మాకార్యాలయము నలంకరించినది. అన్ని వృత్తులలో నుత్తమోత్తమమయ్యు, జీతములలో నధమాధమమై దారిద్ర్య పీడలంగుందు ఆంధ్రదేశ ప్రాథమికోపాధ్యాయసంఘము అయిదుసంవత్సరము లీ పత్రిక నెట్లో యొకరీతిని నడపగలుగుటయేకాక, ఈసంవత్సర మీబాలకు క్రొత్తచీరకట్టి, క్రొత్తబొట్టు పెట్టి, క్రొత్త కాటుకకన్నులకలలు దిద్ది, క్రొత్త

భావములతోను మాటలతోను పల్లెపల్లెకును బంపగలు
గుట మిగుల నుత్సాహదాయకమైన విషయము.
శ్రీయుత అయినంపూడి గురునాథశర్మగారు, పత్రి
కను తలాతోకాలేని యేవో సారస్వత వ్యాసాలతో
నింపక ఆద్యంతము ప్రాథమిక విద్యార్థులకు, ఉపా
ధ్యాయులకు కావలసిన విద్యాసమస్యను గూర్చిన
ప్రసంగములే సంపాదించి ప్రకటించినారు. ఇట్టి
పత్రికను చేబూని పఠించెడు ప్రతీ ప్రాథమికోపా
ధ్యాయుడును తా నుపాధ్యాయవర్గమునకు చెందినం
దుకు గర్వపడుచు, నేర్వవలసిన విషయములను గఱప
వలసిన విధానములను దెలుసుకొనుచు అవిద్యాంధ
కారమును భేదింపబూనుకొన్న అవల్పనక్షత్ర బు
మాడ్కి రాజిల్లకమానడు. ఇందలి 'ఆదర్శకథానిధి'
భాగము కేవలము బాలురకొరకు నిర్ణయింపఁబడినది
గనుక 'శుద్ధ' మగు వ్యావహారికభాషలో నుండ
వచ్చును. పత్రికను ఉపాధ్యాయుల కనుకూలించు
నట్టియు బాలుర కుపచరించునట్టియు రెండుభాగము
లలో వ్యావహారికశైలిలో కథలు పద్యములు పాటలు
చిత్రమైన ప్రశ్నోత్తరములు, సాధ్యమైనచో కొన్ని
బొమ్మలు చేర్చినచో పత్రిక కేవలముపాధ్యాయవర్గము
నకేగాక, విద్యార్థి లోకమునకు వారి వికాసమును
గోరు తల్లిదండ్రులకుఁగూడ ప్రీతిపాత్రమై, ఎక్కువ
ప్రచారమును గూడఁ బడయును. సంపాదకుడు
కోరినట్లు ఆంధ్రదేశములోని జిల్లాబోర్డులు దీనికి
తగిన చేయూతనొసంగుచో సంచిక మరి కొంతకండ
కట్టి, పెద్దదై, గంభీరమై ప్రాథమికోపాధ్యాయులకే
గాక ప్రాథమిక విద్యాప్రయత్నమునకే యెనలేని
సేవచేయుచు కీర్తివంతము కాఁగలదు సుమారు
ముప్పదిపుటల సంచిక. సంవత్సరచందా రు. 1-8-0

గోలకొండపత్రిక, సంవత్సరాదిసంచిక:—

హైదరాబాదునుండి జి. బలరామకృష్ణారెడ్డిగారి
వల్ల ప్రకటింపబడుచున్న గోలకొండ వారపత్రిక
వారు ప్రకటించిన తొమ్మిదవ సంవత్సరాదిసంచిక.
రాయలుసైజు 72 పుటలు. 'హైదరాబాదు ఆంధ్రు
లలో పేరెన్నికగన్న వ్యాసకర్తలు, కవులు,
రాజకీయశాస్త్రజ్ఞులు లేరు. అదంతా తురకమయ'మను
అభిప్రాయ మీపత్రిక పఠించినవారికి తొలగిపోవును.
ఇందుఁ బ్రకటింపఁబడిన వ్యాసములు ఆంధ్రసీమవారి
వ్యాసముల కెంతయును వెనుదీయకుండుటయేకాక కొన్ని
మనవాటిని తలదన్నుచున్నవనవలెను. హైదరాబాదు
సంస్థాన పూర్వ పశ్చిమచరిత్ర, రాజ్యాంగము
దానిని సంస్కరించవలసిన విధానములను గూర్చిన
వ్యాసములు పత్రికకెంతయు తగి, విజ్ఞానదాయకము
లైనవి. హైదరాబాదు నవాబు కుటుంబమువారి
యొక్కయు, సుప్రసిద్ధ దృశ్యములయొక్కయు చిత్ర
ములు పెక్కు ఇందు కాననగును. ఇంత చక్కని
సంచికను ప్రకటించినందు కాంధ్రులు సంపాదకు
నెంతయు నభినందింపఁదగును

మీరాబాయి:—

క్రౌనుసైజు 60 పుటలు. వెల రు 0-8-0 గ్రంథ
కర్త్రి శ్రీమతి వి. ఆర్. సరస్వతిగారు, 88 బ్రాడీ
రోడ్డు, మైలాపూరు, మదరాసు. పరమభక్తాగ్ర
గణ్యురాలగు మీరాబాయి జీవచరిత్రము. పెండ్లి
యననేమో తెలియని చిన్నివయసున్న శ్రీకృష్ణ విగ్ర
హమును పతిగాభావించి మీరా ఆడుకొనుచుండుట;
వివాహయోగ్యమగు వయస్సున ఆబొమ్మను తప్ప
వేరొక పురుషుని వివాహమాడనని మొండిపట్టుపట్టి
ప్రాణత్యాగమునకై గడంగుట; మీరా పుచ్చుకొన్న
విషమును శ్రీకృష్ణుడు తాను త్రాగి వివర్ణుడై ఆమెను
బ్రతికించి కుంభరాణాను వివాహమాడ ననుజ్ఞ
యిచ్చుట; కుంభరాణా విష్ణుభక్తుడేయయ్యు విధి
వశంబున మీరాపయి నకారణానుమానము పొంది
ప్రాణత్యాగము చేసుకొమ్మనుట; అట్లు చేసుకొనిన
ఆమెను శ్రీకృష్ణుడు తిరిగీ జీవింపఁజేసి రాణాకు
భార్యగాగాక వారికిని యితర మానవలోకమునకు
నుపదేష్టగా నుండుమని తిరిగి మానవలోకమున
కంపుట; కృష్ణజయంతిదినమున నామె శ్రీవిష్ణు
వులో లీనమగుట మొదలగు చిత్రవిచిత్ర సన్నివేశము

లతో మీరాబాయి చరిత్రము మనకన్నులయెదుట యదార్థముగ జరుగుచున్నట్లు సజీవశైలిలో శ్రీమతి సరస్వతిగారు రచించినారు. వ్యర్థపదములుగాని అనుచితాశిష్టపదములుగాని 'హల్కా' పదములుగాని క్లిష్టాన్వయములుగాని దీర్ఘతరవాక్యములుగాని శైలి యందెచ్చటను గానరావు. అలంకార గుంభనముతోగాని, అప్రస్తుతవర్ణనలతోగాని పాఠకుల బుద్ధిని త్రోవనుండి తప్పింపక, వారిదృష్టిని కథావిషయమై కలగ్నమొనర్చు చతురశైలిగల కతిపయాంధ్రలేఖకులలో శ్రీ సరస్వతీగా రొకరని చెప్ప సాహసించుచున్నాము. దీనిని పాఠ్యగ్రంథముగ నంగీకరించుటలో పాఠ్యగ్రంథ నిర్ణయసంఘమువారు దీని యోగ్యతను వాస్తవముగ గ్రహించిరనియే చెప్పవలెను. విద్యా, బోధనానుభవములుగల పెద్దలు సదభిప్రాయముల నొసంగియున్నారు.

భగవద్గీతోద్దేశము:—

114 పుటలు. గ్రంథకర్త పిఠాపురంలో రిటైరుడు సబ్‌రిజస్ట్రారుగారున్న చిల్లరిగె వెంకటలక్ష్మీనరసింహాంగారు. రు. 0-1-0 తపాలాబిళ్లల నంపువారికి పుస్తక ముచితముగా పంపఁబడును. ఆర్యసమాజంవారు, బ్రహ్మసమాజంవారు, బౌద్ధులు, జైనులు, హైందవులు, హింసావాదులు, అహింసావాదులు, సర్వులును భగవద్గీతను ప్రమాణముగా గ్రహించుచు ఒకరినొకరు కాదనుకొనుచున్నారు. భగవద్గీత వీరిలెవ్వరినికాని తెగడుచున్నను అందరి లోపాలోపములను జూపెట్టుచు సనాతనకర్మలతో గూడిన వైదికమత పునరుద్ధరణముకొఱకును, తద్ద్వారా తదతీతమగు అద్వైతసిద్ధికొఱకును, తన్మతవ్యాప్తికొఱకును వ్రాయఁబడినదని యీ గ్రంథమును పఠించినవారికి తెలియఁగలదు. గ్రంథకర్తగారికి భగవద్గీతయు, దీనితో సంబంధించిన యితర శాస్త్ర గ్రంథములును కరతలామలకముగ నవగాహనమైనవి. ప్రతి శ్లోకమునకు నెట్టి నిర్దిష్టటీకను చెప్పవచ్చునో పూర్వాపర సందర్భశుద్ధితో సమర్థించఁగలవారు. భగవద్గీతాపాఠకు లీ గ్రంథమును దగ్గరపెట్టుకొని పఠించిరేని భగవద్గీతను స్వతంత్రముగను చక్కఁగను సవిమర్శకముగను గ్రహింపఁ గలుగుదురు.

భారతదేశపు రైళ్లు:—

క్రౌనుసైజు 52 పుటలు. వెల రు. 0-1-0. గ్రంథకర్త శ్రీయుత దుర్గా సదాశివేశ్వర ప్రసాద్‌గారు. బెజవాడనుండి ప్రకటింపఁబడుచున్న రాజకీయ విజ్ఞానప్రచురణములలో ఇది నాలుగవది. ఖరీదును తపాలాచార్జియును బెజవాడ విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమండలివారికి తపాలాబిళ్లల రూపమున పంపించినచో కలయువారు ప్రతులను బడయఁగలరు. సర్వదేశములకును సౌఖ్యప్రదము లగుచున్న రైళ్లు మన దేశములో సర్వానర్థముల కెట్లు మూలకారణము లగుచున్నదియు, ఇందుకు కారణములు, ఇవి తొలఁగగల ఉపాయములు—ఇట్లు కోట్లకొలది రూప్యముల విలువగల రహస్యములు క్లుప్తముగ వ్యవహారభాషలో రచియించి గ్రంథకర్తగారు ఆంధ్రదేశస్థుల కనల్పమగు మేలు చేసినందు కెంతయు అభినందనీయులు.

భోజకుమారము:—

డెమ్మీసైజు 81 పుటలు. వెల రు. 0-12-0లు గ్రంథకర్త రిటైర్డు డిప్యూటీ తహసీల్దారు శ్రీయుత తామరి లక్ష్మీనరసింహరావు పంతులుగారు, రాజమహేంద్రవరము. నలువది సంవత్సరముల క్రిందట నిది రచింపబడినట్లు కవిగారు పీఠికలో వ్రాయుచున్నారు. ముంజరాజు తన రాజ్యకాంక్షచే అన్నకుమారుని చంపించుటయు, ప్రజలు తిరుగబడుటయు, ఒక కాపాలికుని తంత్రముచే చనిపోయిన భోజకుమారుడు బ్రదికి పట్టాభిషిక్తుడగుటయు కథావిషయము. గద్యపద్యములు శుద్ధమైన శైలిలోనున్నవి. రసగ్రహణపారీణులే యిందలి హాస్య శృంగారముల పఠించి ఆనందింపగల సమర్థులు.

ఉషస్సు (మాసపత్రిక):—

సంపాదకులు శ్రీయుతులు మాధవశర్మ, యజ్ఞన్నశాస్త్రిగార్లు, ఏలూరు. సంవత్సరమునకు చందా

రు. 1-0-0. ఇది విద్యార్థులకోసమే జన్మించి వారి యాశయములను సఫలపరచ గోరుచున్నది కనుక విద్యార్థులీ యవకాశమును తీసుకొని తగిన జ్ఞాన, రచన, విద్యాభిరుచులను పొందుదురు గాక. కథలు, వ్యాసములు, పేలవములు గాక మిగుల గంభీరముగ నున్నవి. విద్యాధికులును, సదాశయులును, పటిష్ఠ వ్యాసరచనాపటువులును కలిసి దీని నుత్తమతరగతి సాహిత్యపత్రికగ చేసి దేశమునకు నూతన శాస్త్రీయార్థిక జ్ఞానమును ప్రసాదించి దేశీయులకు నూతన దృక్పథమును కలిగించినచో ఈ పత్రిక సార్థకమగును.

మాధురి (మాసపత్రిక) :—

శ్రీయుత పి. వెంకట్రామయ్యగారు, తెనాలి. సంవత్సర చందా రు. 0-11-0. చక్కని కథలును, వ్యాసములును ఆనుషంగిక సాంఘికజీవనమును విమర్శించుచుండును. సదాశయ, సత్సాహిత్య, సత్కళ, సద్భావములయందభిరుచిగూర్పగల సరసతతో వ్యాసములు ముద్దులు కులుకుచుండును. జనసామాన్యమును రంజింపజేయు సులభశైలి, చల్లని హాస్యము, సభ్యములగు భావములు గలిగి రాణించుచున్నది.

దూదేకుడు :—

క్రౌనుసైజు 32 పుటలు. వెల రు. 1-0-0. గ్రంథకర్త శ్రీయుత ఆలపాటి కామేశ్వరరాయ కవి, సుబ్రహ్మణ్యంపేట, విజయనగరం. చిన్న హాస్యగ్రంథము. అల్పవిద్యావంతులై, భావపరిపక్వముకాని, అన్వయశుద్ధికాని లేక, ఏదేనా వ్రాసి పేపర్లలో పడేసి ప్రసిద్ధిపొందుదామనే ఉబలాటంతో ప్రేయసిమధు, సుషమ, రహః అను వింతవింత పదములనందందు జొనిపి పద్యములు వ్రాసి, దుస్తులలోను వేషములలోను ఒక ప్రత్యేక నీటుతనము నవలంబించి తిరుగుచుండు కొందరు సాధారణ యువకుల చర్య లిందు ఏకబడినవి. సవ్యములై అగాధ భావపరిపూర్ణములైన ఉత్తమ పద్యములు వ్రాయువారు దీనినిజూచి కినియవలసిన అవసరములేదు. తక్కిన యీ యేతన్మాత్రులమీదనే ఈ దండయాత్ర. వీరు తమ పద్యముల నున్నోత్తుగ పొగడుకొనుచు, తప్పక ప్రకటింపబడునను నాశతోను వింతవింతబిరుదులతోను భారతి మొదలగు ఉత్తమ పత్రికలకు పంపుచు, ప్రకటింపబడనిచో కడుపుడుకు పుట్టి పత్రికాధిపతులకు గోపపూరితములగు లేఖలు వ్రాయుచు, చేతిలో నేమాత్రమైన దుడ్డున్నచో క్రొత్త పత్రికలు పెట్టి కొన్నాళ్లు ప్రకటించుకొనుచు పరిహాసపాత్రులగుచుండు విషయములెల్లయు నిందు వర్ణింపబడినవి. ఒకసారి చదివి నవ్వి విడచిపెట్టవలసిన ఇట్టి రకము పుస్తకములకు రెండణాల కంటె ఎక్కువ ఖరీదుంచతగదు.

శ్రీ ముకుంద స్తవరాజము :—

ఫూలుస్కేపుసైజు 20 పుటలు, 112 కందపద్యములు. వెల రు. 0-3-0లు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత ఆలపాటి కామేశ్వరరాయ కవిగారు. శుద్ధమైనధార. పద్య పద్యమునను విష్ణుభక్తి పరిమళించుచుండును.

సత్యవాణి :—

విశాఖపట్టణం జిల్లా అనకాపల్లినుండి ప్రతి ఆదివారం వెలువడే జిల్లావిషయిక పత్రిక. శ్రీయుత యమ్. సుబ్బారావు బి.ఏ., బి.ఇడి.గారు సంపాదకులు. 1-వ సంపుటము 5-వ సంచిక వీరు చెప్పినట్లు "సత్యకంఠముతో సర్వవిషయములూ చర్చించు" చున్నది. సంవత్సర చందా రు. 2-8-0లు రాబోయే యెన్నికల హడావిడిలో కాంగ్రెస్సు సందేశమును జనులందరికి తెలియజేసి ఇది అపారమైన సేవ చేయగలదని నమ్మవచ్చును.

పురుషార్థములు :—

రాయలుసైజు 122 పుటలు. వెల రు. 0-8-0లు. గ్రంథకర్త కీ॥ శే॥ దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు. ప్రకాశకులు శ్రీమదాంధ్ర విద్యాపీఠగోష్ఠి, బెజవాడ. మానవజన్మను సార్థకముచేసి తరింపజేయునవి హక్కులు, భోగములుకాక చతుర్విధపురుషార్థములై యున్నవి. ఈ విషయమును భారతీయులే గుర్తించిరి. నేడు వారు దానిని విస్మరించుటచేతను, తక్కినవారి కది తెలియకపోవుటచేతనే సర్వానర్థములను కూడుచున్నది. అనర్థములను చెఱుపుటకు తాత్కాలికోపాయములు ప్రయోగించినచో ఇక్కడ పుండ్లు మాని అక్కడ పుట్టుటేతప్ప శాశ్వతచికిత్స కలగదు. ఈపద్ధతికి సరిపడునట్లు మన సంఘస్థితిని,

విద్యావిధానమును సంస్కరించుకొనవలసియున్నది. ఇట్టితరుణౌషధము నీ గంభీరగ్రంథములో గోపాలకృష్ణయ్యగారు చూపించినారు. గోష్ఠివారు ప్రకటించినారు. భారతీయు లెల్లరును సేవించెదరా? ఆంధ్రులు దీనిని కనీసము పఠించి గుర్తించనైన గుర్తించెదరా? ఇందలి దివ్యవాక్యములు స్వర్గజ్యోతులు కాని పదముల కలయికలు కావు. గోపాలకృష్ణుని కేవలము హాస్యరస చక్రవర్తిగాను, రాజకీయ రణరంగవీరునిగాను, ఉపన్యాసక శిరోమణిగాను, నిర్మాణచతురునిగానే గాక, పరమయోగిపుంగవునిగ నెఱుంగఁగోరువారు దీనిని పఠించి తీరవలయును.

నెల్లూరు వర్ధమానసమాజము (1934 నివేదిక):—

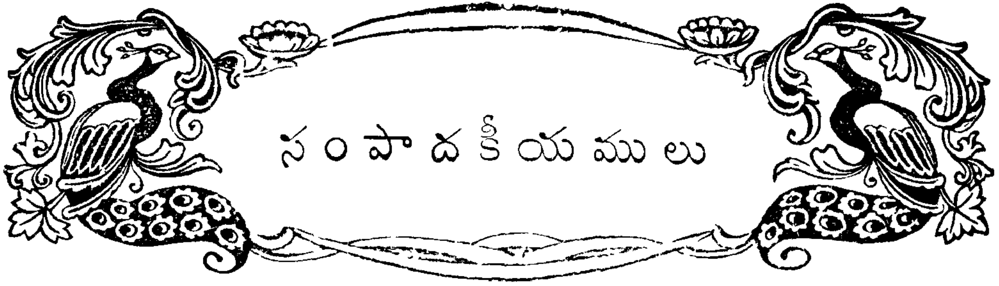
ఇందు ప్రస్తుతము గౌరవసభ్యులు 7 గురు యావజ్జీవ సభ్యులు 10 మంది సామాన్యసభ్యులు 230 గురున్నారు. ఎప్పటికప్పుడు కార్యనిర్వాహకవర్గమువారియొక్కయు ఇతర సభ్యులయొక్కయు సమావేశములు జరిగి పనిబాటలు చక్కగా నెరవేర్పబడుచున్నవి. దసరా, వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రిగారి జయంతి, తిక్కన జయంతి ఉత్సవములు యథావిధిగ జరుగుచున్నవి. బహుమానములు పతకములు పంచిపెట్టబడుచున్నవి. ఈ సంవత్సరము గృహలక్ష్మి స్వర్ణకంకణదానము ప్రారంభింపఁబడినది. ప్రథమ కంకణము శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారి కొసంగబడినది. ఇందునిమిత్తము స్వర్ణకంకణ రూపేణా రు. 116లును, శారదాలేఖల పునర్ముద్రణ రూపేణా రు. 800లును వరలక్ష్మమ్మగారికిని. గీతావాయిద్య విశారదలు శ్రీమతులు విశ్వేశ్వరమ్మ, భానుమతమ్మగార్లకు, రజతపాత్రములు డాక్టరు కేసరిగారు బహుమానములుగా నొసంగి తమ వదాన్యతను ప్రకటించుకొనినారు. ఏఁటేట యిట్టి మహోత్సవ మీ సంఘము తరపున జరిపించుటకు బూనుకొన్న కేసరిగారు ప్రశంసనీయులు. సమాజాధ్యక్షులు పఠనాలయమును మరమ్మత్తు చేయించి మనోహరముగ నొనర్చిరి. గ్రంథాలయమునుండి శిథిలపుస్తకములను తొలగించి క్రొత్తవానిని 451టి చేర్చి మొత్తము 7,161టిని చేసినారు. ఆంగ్ల, ఆంధ్ర, తమిళ, సంస్కృత, హిందీ గ్రంథములు గలవు. జమా ఖర్చులు ఆడిటు చేయించబడినవి. ప్రాతబాకీలు సభ్యులు సరిగా చెల్లించవలసిన ఆవశ్యకత యెంతయో కలదు. బోర్డువారు, పురపాలక సంఘమువారు తమ విరాళము నాపివేయుట విచారకరము సభ్యు లెక్కువమంది చేరవలసియున్నది.

భారత వైశ్య:—

బెజవాడనుండి శ్రీయుత మానేపల్లి బాపనయ్యగారి సంపాదకత్వమున వెలువడుచుండు వారపత్రిక. సంవత్సర చందా రు 3-4-0లు ఈ పత్రికయొక్క 1-వ సంపుటము 6-వ సంచిక నందుకొంటిమి. వైశ్యపురంధ్రీమణులు పురుషశ్రేష్ఠులయొక్కయు ఉపన్యాసములు, విరాళములు, దానముల వృత్తాంతములు, సంఘాల ప్రశంసలు కలిగి కడుంగడు కమనీయమైయున్నది. సంఘసంస్కరణమునకు ముందంజ వేయుచు, గాంధీమహాత్ముని నాయకత్వముక్రింద విజృంభించుచున్న కాంగ్రెసుయొక్క జయభేరిని వాయించుచు వచ్చేయెన్నికలలో నిది అపారమగు సంరంభము చేయగలదని నమ్మవచ్చును.

వేప:—

డాక్టరు కే. యస్. కేసరిగారు వ్రాసిన 48 పుటల వైద్యగ్రంథము. వెల 0-8-0లు. వేపచెట్టుయొక్క గాలి, ఆకు, చిగురు, పూవు, పండు, గింజ, చెక్క మొదలగువాని యన్నిటివలన మానవదేహమున కెట్టి ఆరోగ్యము కలుగునదియు నిందు వివరింపఁబడినది. గజ్జి, పుండ్లు, జ్వరము, ఆటలమ్మ, మసూచికము, తామర, కుష్ఠు మొదలగునవి అన్నియు వేపయొక్క ఉపయోగమువలన కుదరగలవు. డాక్టరుగారు బహుగ్రంథములను చదివి తమ స్వానుభవముతో మిళితము చేసి వేపనూనె, వేపగుల్కందు, వేపలేహ్యం, వేపషర్బత్తు, వేపసబ్బు మొదలగు సౌరభయుక్తమైన ఔషధవిశేషములను తయారుచేయు రీతు లిందు తెలిపినారు. ఈ సలహాల ననుసరించి జీవించువారు డాక్టర్ల బిల్లులకుగాను డబ్బు పోయనక్కరలేదు. పేదలకు, సాధారణ వైద్యులకు మిగుల నుపయోగకరము. వలయువారు, లోధ్రా ప్రెస్సు, ఎగ్మూరు, మద్రాసుకు వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

మా ప్రథమవ్యాసము :—

శ్రీమతి గం॥ భా॥ స॥ వెన్నెలగంటి హనుమాయమ్మగారి చరిత్రమును చిత్రపటమును సంపాదించి పంపించిన శ్రీయుత ఒంగోలు వెంకటరంగయ్య పంతులుగారికి మేమెంతయు కృతజ్ఞతను దెలుపుచున్నాము. దానిని ఈ సంచికయొక్క ప్రథమవ్యాసముగా ప్రకటించి మా కామెయందుగల భక్తిని విశదము చేయుచున్నాము. పత్రికాపారకలోకమునకు తెలియక, పల్లెటూరి ప్రాతసంప్రదాయములయందు పండుటాకుల చాటుననుండు పరిపక్వఫలంబులవలె నణగి మణగియుండు విద్వత్తిలకములు, పురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతలు, యోగినీమణులు, నైష్కర్మ్యసిద్ధిని బడసి బ్రహ్మభావమునందిన మహిళామణు లెందఱేని యున్నారు. ఆంధ్రదేశమున నట్టివారి సంఖ్య అల్పముకాదు. వారి నిరాడంబరజీవితము వారిని మనకు చాటుచేయుచున్నది. అయినను అట్టివారిని తెలుసుకొని వారి చరితామృతమును గ్రోలలేని ఆధునిక మహిళామణుల జీవనములు సాంఘికముగను ఆధ్యాత్మికముగను పరిపూర్ణములు కానేరవు. కనుక అట్టివారి జీవితములను సంగ్రహించి సచిత్రముగఁగాని, సాధ్యముకానిచో అచిత్రముగఁగాని పంపించవలెనని పారక లేఖక మహాశయులను గోరచున్నాము.

పునర్వివాహము :—

కీ॥ శే॥ జనమంచి వెంకట్రామయ్యగారి కుమార్తె శ్రీ మహాలక్ష్మిగారికిని, పర్లాకిమిడి వాస్తవ్యులు శ్రీ కృష్ణచంద్ర పాత్రో గారికిని కాకినాడలో బ్రాహ్మధర్మ పద్ధతిని వివాహము జరిగినది. వధువు పి. ఆర్. కాలేజీలో ఇంటర్మీడియేటు చదువుచున్న బాలవితంతు విద్యార్థిని, ఆంధ్ర బ్రాహ్మణపుత్రిక. వరుడు బి.ఏ., బి.ఇ.డి. ప్యాసయిన ఓఢ్ర బ్రాహ్మణేతరుడు. వధువు కుటుంబమువారు సత్సంప్రదాయబద్ధమగు ఆంధ్ర తెలగాణ్యులు, ఆంధ్ర సాహిత్యసేవయందు పేరెన్నిక గాంచుచున్నవారు. ఇట్టి సత్కుటుంబమునకు చెందిన వధువు తల్లియు, సోదరుడును హృదయపూర్వకమగు సంప్రీతితో వర్ణాంతర జాత్యంతర వరునకు తమ కన్యక నిచ్చి వివాహమొనర్చుటంబట్టి ఆంధ్రదేశంలో సంఘసంస్కార మెంత శరవేగమున ప్రచారమగుచున్నదియు, వివాహవిషయములో సంకుచితములగు శాఖ, జాతి, వర్ణ, మతవిచక్షణలకంటె వధూవరుల పరస్పరానుకూల్యతకు ప్రాధాన్య మెక్కువ క్రమముమైనదిగ నెల్లంగీకరింపఁబడుచున్నదియు

కానవగును. సభావరులకు నిరంతరాయు రారోగ్యైశ్వర్యసిద్ధియు, దేశసేవాదీక్షయు పరమేశ్వరుడు ప్రసాదించును గాక!

రామదండు:—

మన భారతదేశమున స్కౌటు, హిందూస్తానీ సేవాదళము, మొదలగు సేవాదళము లెన్నియో ఉన్నవి కాని అవి యెవ్వియు భారతమతసంప్రదాయసిద్ధములుకావు, ఆయా సమయముల నించుక ఆడంబరవిలాసములు చూపి అనంతరము నామావశిష్టములగు చున్నవి. జాతిసంప్రదాయములు సేవాదళ జీవనములలో లీనములై యుండకున్నచో అట్టి దళములు సజీవములై శాశ్వతములై సఫలములై వర్ధిల్లగలుగుట దుర్లభము. భారత దేశములో నీయుద్యమము వర్ధిల్లవలెననిన, సత్సంప్రదాయముల ననుసరించి వానిని స్థాపించుట అత్యావశ్యకము. స్వర్గీయ ఆంధ్ర రత్న దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు 'రామదండు' అనుపేర ఆంధ్రదేశమున సేవాదళమును స్థాపించుటయు, గ్రామస్థులు వేనవే లందులో చేరి మతావేశపూరితులై భారతీయ కళావిలాసములతోను భక్తి త్యాగదీక్షా వ్రతములతోను భజనసంకీర్తన స్తవారావములతోను జాతీయోద్యమములోని కుటికి అనుపమానమగు సేవచేసి గాంధీమహాత్ముని ప్రశంస బడయుటయు మన మెల్లఱమును నెఱింగినదే. చెంగావిధోవతి, చెంగావిచొక్కా, చెంగావి తలపాగా, కుంకుమతిలకము, శంఖము, తులసి పూసపేరు లేక రుద్రాక్షహారము, తామ్ర పాత్ర, దండము, తాళపుచిరుతలు, నవీన జీవకళాసూచకంబగు నొకపచ్చని రెమ్మ, సంచీ, అందులో దస్తా తాలింపుసామాను నిప్పుపెట్టె మొదలగు వేషముతోను, 'రమారమణగోవిందో హరి, హరహరమహాదేవ, రామరామ, దశ్శరథా' దికేకల భజనలు పాటలతోను, శర్మ, వర్మ, గుప్త, దాసు, రావు, పంతులు రామదాసు మొదలగు వ్యవహారికవర్గముతోను రాష్ట్రీయసంస్థయై అదిరాజిల్లుచో ఆంధ్రులకొక నూతన జీవకళ వచ్చి యెట్టి ఉత్తమప్రయత్నమునైనను సాధించి తీరుదురనుటకు సందేహములేదు. కాంగ్రెసువారి శాసనసభాప్రవేశదీక్షతో దేశ మొకక్రొత్త సక్రమకార్య విధానము నవలంబించవలసియున్నది. ఇందుకొరకు దేశములో నొకవినూతన ప్రబోధమును సేవకాదళమును అత్యావశ్యకము. ఇట్టి కార్యోపక్రమణమునకు కావలసిన సంస్థలు, దానిని నెరవేర్పందగు విధానమును శ్రీగోపాలకృష్ణయ్యగారు తన అద్వితీయ సరసగంభీరశైలితో గూడిన వ్యాసోపన్యాసములద్వారా ప్రకటించి తన సందేశముగా విడిచియే కీర్తిశేషులయ్యెను. దీనినంతటిని సేకరించి 81 పుటల సుందరగ్రంథముగా విజయవాడ ఆంధ్రవిద్యాపీఠగోష్ఠివారు ప్రకటించిరి. ఆంధ్రదేశ మీ వ్రతులు పఠించి, వేర్వేరు భాగములలో నీ సంస్థల నేర్పఱచి శీఘ్రతరకార్యక్రమమునకు గడంగనిచో కాంగ్రెసు శాసనసభల యెన్నికలలో నెగ్గలేకపోవుటయు, నెగ్గినను యితర పక్షములకంటె నెక్కువ ప్రతిష్ఠావంతము కాకపోవుటయు తప్పదు. కనుక దేశీయనాయకు లెల్లరు నిట్టి పవిత్ర సంస్థాప్రతిష్ఠాపనమును చేసి దేశమును సజీవ, సజాతీయ, సంప్రదాయబద్ధమగు ఆందోళనముతో చెలరేగునట్లొనరింతురుగాక!

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.